
This is the **published version** of the article:

Cucurell Murillo, Ares; Massanell i Messalles, Mar. Primers resultats de l'Essai de dictionnaire historique de la langue catalane, de Julià-Bernat Alart (1824-1880). 2013. 213 p.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/116322>

under the terms of the license

Màster en Estudis avançats en llengua i literatura catalanes

PRIMERS RESULTATS DE

L'ESSAI DE DICTIONNAIRE HISTORIQUE DE LA

LANGUE CATALANE,

DE JULIÀ-BERNAT ALART (1824 – 1880)

Treball fi de màster

Alumna: Ares Cucurell Murillo

Tutora: Maria del Mar Massanell Messalles

Curs: 2012-2013

ÍNDEX

	Pàgina
Introducció	1
Objecte d'estudi i objectius	1
Metodologia	3
Julià-Bernat Alart	5
Biografia i obres	5
Context històric	8
<i>Essai de dictionnaire historique de la langue catalane</i>	10
Aprofitament de l' <i>Essai</i>	11
Microestructura	13
Macroestructura	14
Aportacions de l' <i>Essai</i>	15
Lemes nous	15
Lemes nous a un dels dos diccionaris	18
Accepcions noves	19
Novetats dialectals	22

Data més antiga	27
Atestacions provinents de fonts documentals	32
Noves variants gràfiques	33
Noves atestacions documentals	35
Ratificacions	35
Troballa d'errors	37
Buidatge de base de dades	39
Lemes sense cap aportació	41
Conclusions	42
Bibliografia	44
Annex: fitxes explicatives	47

INTRODUCCIÓ

OBJECTE D'ESTUDI I OBJECTIUS

La recerca continguda en aquest treball afecta tres grans àmbits d'estudi lingüístic: la lexicografia, la història de la llengua i la dialectologia.

El material que ens proposem d'estudiar és una obra inèdita de l'historiador, arxiver i filòleg rossellonès de l'època de la Renaixença Julià-Bernat Alart (1824-1880, Vinçà), titulada pel seu deixeble Pere Vidal *Essai de dictionnaire historique de la langue catalane*. Es tracta d'un aplec de 14.639 cèdules lexicogràfiques manuscrites, ordenades alfabèticament i recollides a posteriori en catorze volums. En cadascuna d'aquestes fitxes hi consta un mot català amb una o més documentacions antigues.

El present estudi té per objectiu dur a terme una comparació de l'*Essai* d'Alart amb el *Diccionari Català-Valencià-Balear* (DCVB) d'Antoni M. Alcover i de Francesc de Borja Moll, d'una banda, i amb el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* (DECat) de Joan Coromines, de l'altra, considerats els dos diccionaris històrics de la llengua catalana per excel·lència. Com que fer una comparació íntegra amb tots dos diccionaris seria una meta inabastable per a un treball d'aquestes característiques, i el que es pretén és demostrar que l'*Essai* aporta novetats rellevants absents dels dos grans diccionaris històrics esmentats, tan sols se n'ha agafat una mostra de cent cèdules: amb això n'hi ha prou per demostrar el gran interès i utilitat que pot oferir aquesta obra.¹ Amb aquesta comparació es podrà veure si l'*Essai* d'Alart aporta lemes nous, accepcions noves, primeres atestacions, altres localitzacions geogràfiques o enriqueix les atestacions de mots poc documentats. A finals del segle XIX, el deixeble d'Alart Pere Vidal ja tenia clar que aquest material era d'un gran interès filològic, ja que «[cet ouvrage complet] nous permet d'étudier la langue de nos anciens comtés depuis le IXe siècle jusqu'à la fin du règne de Jacques 1er de Majorque, mort en 1311» (Vidal, 1896).

¹ Les cèdules seleccionades corresponen als cent darrers mots de la lletra O. La tria respon a criteris pràctics: aquestes eren les cèdules més intel·ligibles, tant en la versió digitalitzada com en la fotocopiada.

La nostra hipòtesi és que l'*Essai*, en tant que precedent del DCVB i del DECat que només va ser tingut en compte de manera minsa pels autors d'aquestes obres (Casals & Massanell: 2000), ens aportarà informació complementària en relació amb aquests dos diccionaris, com ara novetats lexicogràfiques, dialectològiques i històriques rellevants, ja mencionades més amunt. A més a més, grans lingüistes d'aquest país han parlat sobre la qüestió i han expressat que «el fet que el diccionari històric d'Alart hagi romàs inèdit és desolador» (Colon & Soberanas, 1986: 210). Encara que, en els últims temps, l'estat de l'*Essai* hagi continuat sense canvis, és a dir, reclòs entre la pols, ja és un pas que hi hagi hagut la consciència que «es tracta d'un material molt valuós que algun dia s'haurà d'editar, tot i que no serà gens fàcil» (Rico & Solà, 1995: 146). Doncs bé, per fi traiem aquest valuós material de l'arxiu per començar a fer-ne un estudi exhaustiu i per poder treure'n a la llum uns primers resultats.

Aquest treball s'estructura com segueix. En primer lloc, exposem la metodologia d'estudi. En segon lloc, contextualitzem la figura de Julià Bernat Alart: d'una banda, fem una breu explicació biogràfica sobre l'erudit rossellonès i les obres que va dur a terme, i de l'altra, perfilem el context històric en el qual es trobava, cosa que ajuda a entendre el perquè d'aquesta voluntat de recopilació documental de la llengua catalana històrica. En tercer lloc, ens cenyim a l'obra en qüestió, l'*Essai de dictionnaire historique de la langue catalane*: primer, abordem l'aprofitament que se n'ha fet i parlem de la importància que ha tingut per als lingüistes posteriors i la que pot arribar a tenir tot aquest material, i després, comentem la microestructura i la macroestructura de l'obra.

Un cop detallats tots aquests punts previs i essencials, ve el torn de la secció central del treball, que són les aportacions que hem trobat en els darrers cent lemes de la lletra O de l'*Essai*, des d'*orengat (aranjat)* fins a *Oix (Oyx)*.

El punt següent són les conclusions i les perspectives d'estudi, seguides de la bibliografia consultada. Tanca el treball un annex que aplega les fitxes en què hem sistematitzat la informació que ens ha servit de base per a la redacció del treball.

METODOLOGIA

Els materials manuscrits de l'*Essai* d'Alart es troben custodiats a la Mediateca Municipal de Perpinyà, els responsables de la qual —després de molt temps d'insistència i de llargues negociacions— van permetre que es digitalitzessin totes les cèdules i que se'n fessin fotocòpies amb fulls DIN-A3 per a ús de recerca. Gràcies a aquest fet, hem pogut transcriure part de les fitxes en una base de dades en format Accés per mitjà del grup de recerca en Història de la llengua catalana de l'època contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, que és qui custodia els materials de l'*Essai*, i el projecte subvencionat Portal de léxico hispánico (FFI2011-24183). Ara per ara, hi ha transcrits tots els lemes, llevat dels corresponents a la lletra C, per un retard en l'accés a aquests materials.² A més a més, també s'ha pogut crear una altra base de dades relacionada amb totes les atestacions de les cèdules des de la lletra M fins a la X, i també les de la G i la H. Per tant, s'ha treballat molt en el procés de transcripció, però encara falten dos terços de l'*Essai* per transcriure, a més de la revisió del conjunt de les transcripcions.

La base de dades dels lemes conté diverses seccions, que no sempre s'omplen: lema, variant(s), traducció al francès, etimologia, aclariments de l'autor, remissió, paradigma, topònims i observacions. Pel que fa a la base de dades de les documentacions, hi ha: lema, atestació, any, observacions, codi i font (espai de moment buit, a l'espera de descodificar les notacions emprades per Alart a l'hora de remetre a les fonts documentals).

Partint de la informació continguda en aquestes bases de dades, vam elaborar un centenar de fitxes corresponents a les darreres cent cèdules de la lletra O, com a base per al present treball. Cadascuna d'aquestes fitxes, reproduïdes en annex, conté tres taules. A la primera, hi trobem la informació que envolta el lema. En concret, el lema en la forma que proposem per a l'edició; tot seguit, la forma en la qual apareixia a l'*Essai*; les variants, la traducció al francès, només en els casos en què Alart l'especifica, i finalment tenim dues files on es menciona si el lema en qüestió apareix o no al DCVB i al DECat. Quant a la segona taula, hi trobem la informació més destacada del treball d'Alart, que és el cos, on

² Les lletres K, Y i Z no contenen cap cèdula.

figuren les atestacions. D'entrada, el significat o significats del lema —deduït a partir de les atestacions que el filòleg va anotar—, seguit de la categoria gramatical. A continuació, trobem totes les atestacions, amb quatre files per a cada una, en què s'especifica la data, la localització, la referència i, si cal, observacions. La tercera i darrera taula hi ha una breu anàlisi dels dos grans diccionaris històrics catalans per a poder, finalment, recullir les aportacions que fa l'*Essai*, pel que fa a aquella cèdula, en relació amb els dos grans diccionaris de la llengua històrica catalana. Aquest darrer apartat és la base de la redacció del nucli d'aquest treball.

JULIÀ-BERNAT ALART³

BIOGRAFIA I OBRES

Julià-Bernat Alart va néixer a Vinçà (Conflent) el dia 1 de març de l'any 1824 i va morir al mateix municipi el 3 de febrer de 1880, a l'edat de cinquanta-sis anys. A col·legi va ser un nen molt estudiós i aplicat amb les seves obligacions escolars. Cap als deu anys ja va començar a aprendre les llengües antigues, en l'estudi de les quals destaca el seu progrés ràpid i efectiu. Quan tenia dinou anys, l'any 1843, va acabar el batxillerat especialitzat en lletres. Així, doncs, ja des d'un bon inici els seus interessos es decantaven per les humanitats. Llavors, va començar la carrera universitària de mestre. A l'època, aquesta professió no tenia gens de prestigi, era mal vista i les condicions de vida no eren pas favorables. Això no obstant, Alart fou mestre durant cinc anys, fins el desembre de 1848. Durant els següents cinc anys, va esdevenir regent de diversos col·legis de França, fins el novembre de 1853. Al cap de deu anys de mestre i de regent, va deixar definitivament l'ensenyament, tal com ell desitjava.

Paral·lelament a aquests anys de mestre va estudiar les anomenades «“sciences auxiliaires de l'histoire”»: paléographie et diplomatique, archéologie et philologie, numismatique, épigraphie, sigillographie» (Vidal, 1896). Va ser mitjançant aquestes disciplines que Alart, cada cop més, se sentia fortament atret per la història local de la seva regió en totes les vessants humanístiques, tal com Vidal ja havia percebut: «Le Roussillon exerçait une attirance toute particulière sur Alart, et je ne crois pas qu'il soit possible de citer un homme qui ait aimé plus passionnément sa province» (1896). Durant les vacances universitàries, Alart es dedicava a copiar la documentació dels arxius del seu Vinçà natal i, de mica en mica, les observacions i experiències amb la documentació antiga es van anar expandint cap a la resta de localitats de la zona. Va ser per mitjà d'aquest contacte directe amb els documents que donen testimoni del passat que va descobrir la seva vocació. L'any 1852 és quan va començar la carrera d'erudit i d'historiador, amb la publicació de *Quelques*

³ Per a la redacció d'aquest apartat sobre la vida i l'obra de Julià-Bernat Alart, ens hem basat en les dades que en proporciona Vidal (1896).

chartes et privilèges de Villefranche-de-Conflent. Encara que Alart volgués anar més enllà de la poc prestigiosa vida de mestre, era «loin de rechercher l'éclat et la renommée, il mettait toute son ambition à être util» (Vidal, 1896).

El juny de 1853, el nostre erudit rossellonès es va fer membre de la «Société Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orientales» (SASLPO). En el *Butlletí* d'aquesta Societat va publicar moltes de les seves cerques. Per exemple, l'any 1854 hi va aparèixer un estudi sobre l'*Apparition des routiers dans le Conflent (1364)*, redactat gràcies a documents consultats als arxius de l'ajuntament i de l'hospital de Vinça. Més tard va escriure *Notices historiques sur les communes du Roussillon*, obra en la qual es reflecteix ja una erudició conscienciada. L'any 1856 va publicar al *Butlletí* la *Géographie historique du Conflent*, una monografia sobre les *Trinitaires de Corbiach*, i un estudi d'història literària, anomenat *Bérenger de Palazol (1150)*. Altres estudis que va dur a terme l'any 1858 van ser *Les patronnes d'Elne, Monastères de l'ancien diocèse d'Elne*, que es troben al *Butlletí XI* i la *Géographie historique du département des Pyrénées-Orientales* al *Butlletí XII*. A més a més d'aquests estudis també enviava articles diversos de fets inèdits de la història local al *Journal des Pyrénées-Orientales*. Cal citar-ne tres de destacats: *Histoire de quelques faux noms roussillonnais*, *Un acte de poc profit et les origines de Fulla* i *La maison de la Main de Fer et la famille Sanxo ou Sancho de Perpignan*. També va fer un treball anomenat *La Voie romaine de l'ancien Roussillon*, en el qual destaquen els coneixements adquirits de grec i de llatí. Tots aquests treballs van impactar molt els curiosos, estudiosos i erudits del passat, ja que era en aquests estudis on constaven els testimonis segurs, els documents autèntics i originals, és a dir, la *veritat*; concepte clau per a Alart.

Durant tot aquest temps, Alart era comissari d'inspecció acadèmica. Gràcies a aquesta feina, va poder accedir d'una manera més vasta a molts arxius locals. L'any 1862 va ser nomenat arxivista del Departament, des del moment de la dimissió de l'arxiver anterior, Salvador Morer.

L'abril de 1869 es va crear una «Société pour étudier les langues romanes» (Vidal, 1896), presidida per un antic deixeble d'Alart, Cambouliu. L'arxiver rossellonès, doncs, també hi va entrar. Aquest pas va ser clau en la seva vida d'erudit, perquè gràcies a l'ingrés en aquesta Societat, el seu principal interès a partir de llavors va ser l'estudi de la llengua

catalana, sense deixar de banda la història ni la geografia. Llavors, va començar a recollir paraules i frases senceres que més tard van formar el que Pere Vidal anomena *Essai de dictionnaire historique de la langue catalane*, objecte d'estudi d'aquest treball. Per dur a terme el recull va transcriure el registre XVII de la Procuració reial, dels Arxius Departamentals, el llibre primer de les Ordinacions, de l'Ajuntament de Perpinyà (Vidal, 1896). Tots aquests documents els va publicar entre els anys 1872 i 1877 a la *Revue des Langues Romanes (RLR)*, amb el títol *Documents de la langue catalane des Anciens Comtés de Roussillon et de Cerdagne*. Amb aquesta recopilació de documentació antiga, Alart va demostrar que «depuis le IXe siècle jusqu'au XVIIIe, la langue vulgaire parlée en Catalogne présente les rapports les plus intimes et l'identité la plus complète avec celle du Roussillon (...) [et le catalan est] une véritable langue qui doit être classée parmi les langues d'oc» (Vidal, 1896). La seva intenció era de publicar documents catalans fins l'any 1660, «data límit dels seus documents» (Gulsoy, 1979: 250).⁴

Entre les darreres obres d'Alart hi ha els *Privilèges et titres relatifs aux franchises, institutions et propriétés communales de Roussillon et de Cerdagne*, publicats l'any 1873. A causa de l'enorme feina que li va portar fer aquest estudi, el nostre filòleg no va poder col·laborar més al *Butlletí* de la Societat a partir de 1876. Durant els anys 1877 i 1879 va escriure les «Notices» sobre *La Baronnie de Joch et de Bernard de Corbiach*. Va publicar una sèrie de documents de la primera època revolucionària dins l'*Almanach de l'Indépendant*, de 1872 a 1880, sota el nom d'*Histoire du département des Pyrénées-Orientales* (Vidal, 1896). L'any 1876 l'arxivista va reunir tot un seguit de documents d'un gran interès sobre els *Tableaux et Peintures murales exécutées par Gamelin dans la chapelle de la Conception de l'église Saint-Jean de Perpignan*. Finalment, entre els anys 1878 i 1880, en aquest darrer recull, van aparèixer unes vuitanta-cinc cartes extretes dels Arxius dels Pirineus Orientals i de l'Aude, amb les quals va fer un tiratge a part que és el que avui coneixem amb el títol de *Cartulaire roussillonnais*, encara inèdit i, de fet, moltes de les documentacions de l'*Essai* van ser extretes d'aquí.

⁴ La data no és casual: recordem que el 7 de novembre de 1659 es va signar el Tractat dels Pirineus, pels quals quedaven cedits a França el comtat del Rosselló i part del comtat de la Cerdanya.

CONTEXT HISTÒRIC

Per entendre aquest afany tan rellevant de J.-B. Alart, entre altres erudits, en relació amb la llengua catalana, és essencial de tenir en compte el context històric de l'època i de la zona.

El Rosselló es trobava en una situació en què era obligat d'anar a cercar a París o a l'estranger —a Alemanya— la informació sobre la llengua autòctona, és a dir, la catalana (Vidal, 1896). A més a més, d'allò que va començar a sorgir al Principat des de l'any 1833, la Renaixença, moviment especialment cultural i literari que, entre altres esdeveniments, va fer créixer l'interès per la llengua i la literatura catalanes, el Rosselló no se'n va veure afectat tan positivament com a Catalunya: «en aquells anys (...), si deixem de banda una part del clergat local de tarannà conservador, o determinats cercles catalanòfils, ja no tenim constància que el català s'escrigués enlloc» (Catafau & Escudero, 2002: 19). De fet, «l'església és (...) la darrera coneixedora d'un català "literari" escrit i més o menys normalitzat» (Creixell, 1984). Salvador Morer conclou en un article de l'any 1858 que «la pressió de França sobre els rossellonesos havia estat forta des de la data del tractat dels Pirineus, el 1659» (Gallart, 2006: 291). És així com no és d'estranyar que la llengua vagi desaparèixer oficialment de l'àmbit públic des de l'any 1700; només trobem alguns tractes privats de 1811. Per tant, el català al Rosselló tan sols es manté en zones rurals aïllades, atès que «la difusió del francès parlat creix ràpidament a l'entrada del segle XX per l'escolarització (...) i per l'efervescència nacionalista de la Segona Guerra Mundial» (Catafau & Escudero, 2002).

No obstant això, hi va haver corrents de recuperació de la llengua i la literatura catalanes durant el període de la Renaixença (segle XIX). Hi havia grups de lletraferits i intel·lectuals que van aconseguir que la renaixença rossellonesa fos possible, malgrat el caràcter «extrasocial» (Creixell, 1984) que va prendre.

Així, doncs, Alart va viure una època de grans publicacions, com són les gramàtiques i els diccionaris. Dins d'aquest ambient tan positiu en relació amb la recuperació de la llengua, Alart també hi contribueix amb el seu afany lexicogràfic. En aquesta època, ningú del Rosselló, llevat de Jaubert Paçà, s'havia ocupat de la llengua catalana des d'un punt de vista històric (Vidal, 1896). Ell i els altres erudits «van posar al

Rosselló i a França les bases històriques i filològiques objectives i científiques (...) per fonamentar sense discussió una Renaixença catalana al Rosselló germana de la de Barcelona» (Gallart, 2006: 304).

Aquests erudits rossellonesos van voler demostrar que una Renaixença rossellonesa era possible. Així, amb les seves iniciatives i la forta capacitat creadora que posseïen, en part van aconseguir d'arribar-hi. De fet, gràcies a ells, els romanistes de França del segle XIX van reconèixer diverses qüestions: la filiació llatina directa del català, que la unitat de la llegua de tota l'antiga corona d'Aragó fos reconeguda al Rosselló i que els catalans i occitans historiografiessin plegats el seu esplendorós passat medieval (Gallart, 2006: 293). D'aquesta manera van sorgir iniciatives tan importants com les d'estudiar la llengua i la literatura catalanes o les de dur a terme gramàtiques i diccionaris essencials del català de la zona.

Tanmateix, tot i els esforços, «no es va poder crear una consciència ni un contrapoder, ja que la Renaixença rossellonesa no tenia cap mena d'influència social i socialment fou un fracàs» (Vila, 2010: 258). La inevitable forta presència del francès, que s'anava accentuant cada dia que passava, amb el suport estatal que hi havia darrere d'aquesta situació, i la poca voluntat de les classes dirigents per evitar-ho, feia inimaginable que la llengua catalana tornés a viure com en els seus millors temps.

ESSAI DE DICTIONNAIRE HISTORIQUE DE LA LANGUE CATALANE

Aquesta obra magna d'Alart titulada per Pere Vidal *Essai de dictionnaire historique de la langue catalane* és un recull de 14.369 cèdules lexicogràfiques manuscrites, ordenades alfabèticament, tot i que no de manera estricta, i agrupades a posteriori en catorze volums, que avui es conserven a la Mediateca de Perpinyà. Cadascuna d'aquestes cèdules està dedicada a un mot català, per al qual es reproduïxen una o més atestacions en context, que sovint en proporcionen variants ortogràfiques, morfològiques, semàntiques o sintàctiques. Els mots que hi apareixen són diversos; hi figuren des d'elements nominals fins a interjeccions o topònims, per posar-ne alguns exemples.

El nombre aproximat d'atestacions de tota la col·lecció és d'unes cent setanta mil, gran part de les quals han estat extretes de fons arxivístics datats des del segle IX fins al XVII, encara que a l'entorn de tres quartes parts són dels segles XIII i XIV. La font principal d'aquestes documentacions és el *Cartulaire Roussillonnais* o *Cartulari Alart*, conservat a la Mediateca de Perpinyà, que és un aplec de seixanta-quatre volums, «també manuscrits i inèdits, en què Alart va copiar, íntegrament o parcial, milers d'originals de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals» (Casals & Massanell, 2003: 241).

A més a més d'aquesta font, que és la principal i la més explotada, en destaca una de lexicogràfica, que és el *Vocabularium* en català de Nebrija, que sembla que va ser reproduït si no sencer gairebé, i les de caire literari, que són més reduïdes però igualment abundants, la major part medievals i del segle XV. La majoria d'aquestes atestacions s'han extret d'edicions «de les obres antigues fetes a la primera època de la Renaixença» (Casals & Massanell, 2003: 242). Així, doncs, estem parlant de les *Obras rimadas* de Ramon Llull editades per Jeroni Rosselló, el 1859; els *Documentos literarios en antigua lengua catalana* (Siglos XIV y XV), editats per Pròsper de Bofarull, el 1857; els *Opúsculos literarios*, d'Antoni de Bofarull l'any 1868; altres textos literaris i històrics d'Antoni Bergnes de las Casas; les quatre grans cròniques —Jaume I, Desclot, Muntaner i Pere III—; textos dels poetes valencians com Fenollar, Escrivà i Vilaspinosa; finalment, també trobem força cites del Comanador Miquel estela, poeta del segle XV.

APROFITAMENT DE L'ESSAI

D'entrada, cal tenir en compte que no tots els erudits i estudiosos han pogut tenir accés a aquesta recopilació. És per això que l'immens benefici que es pot treure de l'*Inventari Alart* no ha estat prou aprofitat. Afortunadament, però, els dos grans diccionaris històrics, el DCVB i el DECat, es van poder beneficiar d'aquest material, però de maneres diferents.

Dins del volum I del DCVB hi ha una llista bibliogràfica de les fonts buidades. L'única font que trobem d'Alart són els *Documents sur la langue catalane des anciens comtés du Roussillon et de Cerdagne*, publicats a la *Revue des Langues Romanes* (RLR) de Montpeller. Per tant, l'*Essai* no s'hi esmenta, cosa que no vol dir que no en coneguessin l'existència, sinó que no devien tenir l'oportunitat d'utilitzar-lo. Malgrat això, els autors d'aquest diccionari són conscients del «cabal meravellós [de l'*Essai*] que val a pes d'or per l'*Obra del Diccionari*» (Casals & Massanell, 2003: 240).

A la llista bibliogràfica del DCVB també hi trobem una altra revista anomenada *Ruscino. Revue d'Histoire et d'Archéologie du Roussillon et des autres pays catalans* (1911-1913), fundada per Pere Vidal, a través de la qual Alcover i Moll accedeixen a una petita part de l'*Inventari*. Vidal hi reelabora setanta-set fitxes de l'*Essai*, totes de la lletra A, i les fa públiques amb el títol «Contribution au Diccionari de la Llengua Catalana». Aquesta reelaboració consisteix en una selecció de les atestacions recollides per Alart, de les quals a vegades n'amplia el context, hi inclou comentaris de tipus històric i filològic i explicita les referències que havia anotat Alart, fet rellevant atesa la dificultat per entendre'n el sistema de codificació que aquest utilitzava. Cal destacar, però, que Alcover i Moll no van fer servir totes les fitxes reelaborades per Vidal, sinó que només dinou porten la referència de «Ruscino» al DCVB.

En definitiva, l'aprofitament que es reflecteix en el DCVB de l'*Essai* és ínfim. A més a més, els autors del DCVB hi tenen accés d'una manera indirecta, és a dir, per mitjà de la revista *Ruscino*, de manera que les atestacions d'Alart no només passen per la reelaboració de Vidal, sinó que Alcover i Moll també en duen a terme una de segona. Finalment, de les seixanta-nou atestacions que aporta Vidal, el DCVB només en va aprofitar vint-i-una, que «van ser seleccionades per la seva importància i no per a proporcionar-les com un exemple més» (Casals & Massanell, 2003: 259).

Pel que fa al DECat va aprofitar més a fons l'*Essai*, en comparació amb el DCVB. A diferència d'Alcover i Moll, Coromines va tenir accés a les fitxes manuscrites i hi va dedicar «bastants mesos a fer-ne copiosos extrets a la biblioteca de Perpinyà» (Coromines, 1980: X). Aleshores, l'elaboració del diccionari estava força avançada, de manera que sabia «els punts en què serien útils les seves dades per a la documentació històrica del llibre» (Coromines, 1980: X).

Tanmateix, Coromines no va aprofitar totes les fitxes de l'*Essai*, sinó que el va fer servir per completar algunes llacunes de documentació històrica que li quedaven, cosa que fa pensar que no devia consultar-hi aquells mots que ja considerava completats. A causa d'això, és fàcil de trobar cèdules de l'*Essai* que continguin dades, més o menys rellevants, no tingudes en compte al DECat, tal com es veu en algun cas en l'apartat «Aportacions de l'*Essai*» i a les fitxes annexes. De fet, Colon i Soberanas (1986: 210) ja s'han fixat que Coromines no va incloure atestacions d'alguns mots que eren més antigues que les que va triar per completar el diccionari.

En conclusió, tal com avançàvem al començament, trobem diferències destacables en relació amb l'aprofitament de l'*Essai* per Coromines i per Alcover i Moll. D'una banda, la consulta del DCVB va ser feta indirectament i d'una ínfima part del material, reproduït i reelaborat per Pere Vidal, mentre que la del DECat es va dur a terme directament al manuscrit i d'una part més important de l'*Essai*. D'altra banda, segons apunten Casals i Massanell (2000: 64), «la informació que aprofita el DCVB de l'article de *Ruscino* se centra en les cites no literàries», a diferència del DECat. Coromines, però, va buidar parcialment l'*Essai*, de manera que sorgeixen alguns inconvenients que detallem al cos del nostre estudi.

Després de destacar la mancança de no haver pogut aprofitar més a fons tot aquest immens material, ens podem preguntar per què és tan essencial el fet de treure a la llum aquesta obra. Doncs bé, com s'acaba de veure, l'*Essai* és un clar precedent de les dues obres magnes de la lexicografia històrica catalana. A més a més, tal com s'acaba d'explicar, només n'ha estat aprofitada una ínfima part. És per això que desperta tan d'interès lingüístic per als autors posteriors d'aquest àmbit, com ara Fouché, Alcover, Moll, Coromines, Gulsoy, Solà, Rico, Colon o Soberanas. Els dos darrers declaren que «la

utilització sistemàtica d'aquesta imponent recull (...) pot donar esplèndids resultats» (1986: 210).

L'aplec de documentació històrica d'Alart pot ser molt útil per a completar, canviar o afegir informació que consta avui en el DCVB i en el DECat, entre d'altres, tal com ja va demostrar Massanell (2002) amb el seu treball sobre el mot *picaport*. Gràcies a aquest estudi s'ha pogut saber que, en l'època medieval, no es tractava d'una paraula exclusivament occidental com en l'actualitat, sinó que també apareix anotat un *picaport* en un document rossellonès buidat per Alart, i amb una data més antiga de la que documenten el DCVB i el DECat, que tracta el mot d'hàpax.

A més a més, també pot servir per als historiadors com a *index rerum* amb l'objectiu de poder localitzar, per exemple, documentació arxivística original del seu interès, i fins i tot es podria utilitzar com a *index nominum* de noms propis de persones i de llocs (Melchor & Casals, 2000: 179).

MICROESTRUCTURA

Pel que fa a la microestructura de cadascuna de les cèdules que apareixen a l'*Essai*, aquestes contenen la informació següent:

- Lema: generalment, apareix al centre de la cèdula, tot i que no de manera regular. A la mateixa línia, normalment a l'esquerra del lema, podem trobar-ne alguna variant i, fins i tot, a l'altre costat, una o diverses paraules de la mateixa família. De vegades també n'apareix l'equivalència en francès, però no sempre. Fins i tot, residualment, hi trobarem l'equivalent en llatí, extret sobretot del Nebrija català, segons comenten Melchor i Casals (2000: 175).
- Citacions: apareixen sota del lema. El nombre de citacions pot ser molt divers, des de la seva absència fins a unes noranta atestacions. La mitjana per lema és de dotze citacions (Melchor & Casals, 2000: 175).
- Data: cada atestació documental va acompanyada de la data, que pot oscil·lar des de mitjan segle IX fins a mitjan del XVII. Hi ha casos que pot precedir l'atestació, però en d'altres casos la segueix. En les citacions que no són extrems d'un fons

documental d'arxiu, sinó que són de procedència literària, normalment no hi consta la data.

- Localització de la font: en general se situa després de cada atestació. La major part provenen del *Cartulaire Roussillonnais*, tal com s'ha dit més amunt, o de documents de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals. Les fonts literàries apareixen esmentades amb la referència abreviada a l'autor o al títol del llibre. Pel que fa a les fonts documentals, solen dur la font en forma de codi alfanumèric creat pel mateix Alart. Fins i tot, hi ha algun cas en el qual no consta la font, sinó tan sols la data. Davant de tot això, és fàcil de preveure les grans dificultats que ens podem trobar a l'hora d'identificar l'origen de totes les atestacions.

MACROESTRUCTURA

El contingut global de tot aquest aplec de documentació sobre el lèxic català antic abraça des dels orígens de la llengua fins ben entrada l'edat Moderna (1660). La peculiaritat és que la major part de les documentacions antigues anotades són extretes d'arxius de la Catalunya del Nord (Rosselló, Conflent, Vallespir, Capcir, Fenolleda i el nord de la Cerdanya). A més a més, també hi ha un nombre important d'atestacions literàries, les quals avui no tenen tant d'interès, ja que les podem localitzar en les obres mateixes, la majoria de les quals han estat recuperades i editades posteriorment. Tota aquesta informació està organitzada en cèdules lexicogràfiques manuscrites, ordenades alfabèticament (tot i que de manera no estricta) i distribuïdes, generalment, de sis en sis en una mateixa plana.

APORTACIONS DE L'ESSAI

Tal com hem dit a la introducció, l'objectiu del nostre estudi és demostrar que l'*Essai de dictionnaire historique de la langue catalane* de J.-B. Alart és una obra molt valuosa que mereix disposar d'una edició ja que, d'acord amb el que han expressat diversos lingüistes rellevants esmentats més amunt, sospitem que pot aportar nous coneixements i noves dades al voltant de diverses disciplines d'estudi de la llengua catalana, com la lexicografia, la dialectologia i la història de la llengua. Per tant, la nostra hipòtesi és que l'*Essai* d'Alart disposa d'un bagatge immens d'informació que pot modificar o canviar, per a un nombre substancial de lexemes, allò que es tenia fixat fins avui, especialment per part dels dos grans diccionaris històrics de la llengua catalana: el *Diccionari Català-Valencià-Balear* (DCVB) d'Alcover i Moll i el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* (DECat) de Coromines.

Tot seguit presentem les diferents aportacions que hem trobat només en els cent darrers lemes de la lletra O, que han servit a tall d'exemple. Aquesta informació ha estat redactada a partir de les fitxes que reproduïm en l'annex. Si només amb aquesta ínfima part de l'obra d'Alart ja hi ressaltem tantes aportacions, és esperable que una anàlisi d'aquest tipus en tot el material permeti d'extreure'n coneixements nous d'una riquesa immesurable.

LEMES NOUS

Per començar, hi ha lemes que anota Alart i que no apareixen en cap dels dos diccionaris històrics. Per exemple, el lema *ornengos*, tal com escriu Alart, que deu correspondre a la llatinització d'una forma *ornenc*, que seria la que proposaríem com a lema. Hem tingut problemes per esbrinar-ne el significat amb l'única atestació anotada: «tapide apud (avec) ipsos ornengos» (a. 948, ref. 948·154) 'cobretaula o catifa amb els [ornaments?]' . Això no obstant, hem arribat a la conclusió que fa referència a un ornament: d'una banda, per l'aclariment *orles* apuntat a un costat per Alart (una orla és un adorn que segueix longitudinalment la vora d'una peça de roba), i de l'altra, per l'arrel del mot, que remet a la

família de paraules d'*ornar* 'guarnir'.⁵ Cal destacar, a més, que aquesta documentació està extreta d'un document d'arxiu de la Catalunya del Nord, i no pas d'un text literari, i la data assenyalada és molt antiga, de mitjan segle X. Per tant, es tracta d'un terme i d'un context dels inicis de l'existència de la nostra llengua.⁶

Un altre terme que no trobem en cap dels dos grans diccionaris és *orobi*, rellevant especialment per la seva procedència d'arxiu: «VIII· libr· de gra de orobi» (a. 1416, ref. R·131). El context de l'atestació deixa clar que l'*orobi* és un tipus de gra. Possiblement es tracta de veces i el nom és un hel·lenisme (compareu amb el neologisme d'origen grec *orobita*, de l'àmbit de la minerologia, que remet a una concreció calissa en forma d'esfera i literalment significa 'gros com un gra de veça'; DCVB, s. v.). En aquest cas, la data de l'atestació no és tan antiga, sinó que se situa a les acaballes de l'edat mitjana. Destaquem que l'aportació se situa dins d'un àmbit en concret, el farmacèutic, com revela l'anotació d'Alart «chez un apothicaire». Així, doncs, veiem com l'*Essai* pot fornir informació per a disciplines concretes d'estudi, com també seria el cas del terme *ortigola* (planta medicinal), tot i que, com veurem més endavant, Coromines sí que recull aquest lema.

⁵ Aprofitem per cridar l'atenció sobre la forma *tapide* que apareix en el context d'aquesta atestació. El mot *tapit* (amb la variant gràfica *tapid*), que podia significar 'cobretaula' o 'catifa' i tenia l'origen en un hel·lenisme, va ser emprat en català des dels orígens de la llengua fins al pas del segle XV al XVI, en què es va veure substituït per la variant *tapís*, presa del francès. El DCVB dona com a primera documentació de *tapit*, en la forma plural *tapitz*, una lleuda de Cotlliure de 1249. El *DECat* endarrereix la primera atestació al 1011, atès que localitza la forma lleument llatinitzada *tapido* al Cartulari de Sant Cugat. Gràcies a l'*Essai*, la primera documentació d'aquest mot retrocedeix fins al 948, aquest cop sota la variant també lleument llatinitzada *tapide*.

⁶ Tot i que desconeixem el valor exacte del codi 948·154 (a banda del fet que el 948 inicial ha de remetre a la data perquè hi coincideix), creiem que hem localitzat la font d'aquesta atestació en una obra publicada el 1999 per l'Institut d'Estudis Catalans. Es tracta del quart volum de la col·lecció "Catalunya Carolíngia", titulat *Els comtats d'Osona i Manresa* i editat a cura de Ramon Ordeig i Mata. En el document 612, de 12 de març de 948, corresponent al testament de l'ardiaca Guadimir, s'hi llegeix: "Et **ipso tapide** quod ille abbas mihi dedit **aput ipsos ornengos** et mapa l remaneat ad Teuderedo". És a dir, el testador deixa a Todered el cobretaula o la catifa que li va donar l'abat, amb els adorns i unes tovalles (el terme *mapa*, antigament, remetia a una espècie de tovalla, tovalló o tovallola). L'original d'aquest testament es conserva a l'Arxiu Capítular de Vic (cal. 9, episc. I, núm. 50; abans cal. 6, núm. 634) i el 1821 va ser editat per Jaume Ripoll Vilamajor amb el títol de *Testamentum ab Ausonensi archidiacono Wadamiro conditum anno DCCCXLVIII*, que potser és la font directa que va consultar Alart.

Pel que fa al mot *ostatger* tampoc apareix en cap de les dues grans obres lexicogràfiques, però les tres atestacions anotades per Alart no són extretes d'arxiu, sinó d'una mateixa font literària: la *Crònica* de Desclot. De fet, una de les citacions reportades per Alart amb la lectura *ostatgers* és reproduïda en el DCVB amb la lectura *ostatges*: «los serrayns donaren li bons ostatgers de lours fills e de lurs filles; Desclot 39» vs. «E'ls sarrahins donaren-li bons ostatges de lurs fills e de llurs filles; Desclot Cròn., c. 38». Possiblement aquesta discrepància es deu a la no coincidència entre les edicions consultades per Alart i per Alcover i Moll (aquests es van basar en l'edició amb prefaci de Josep Coroleu apareguda el 1885, cinc anys després de la mort d'Alart). Caldrà aclarir si es tracta realment d'un nou lema que va tenir un ús, encara que restringit, durant l'edat mitjana, o si s'ha d'afegir a les *voces nihili* o mots fantasma que han generat algunes males lectures de documents del passat.

Finalment, un altre mot no documentat fins ara és *hostí*. Al principi sembla que el DCVB sí que el reculli, perquè s'hi llegeix: «HOSTÍ *m.* ant.: V. OSTÍ», però el terme *ostí* no disposa d'entrada en el diccionari. L'*Essai* anota aquest nou terme, en un context extret de documentació nord-catalana i datada el darrer terç del segle XIV, el 1381: «(dans un leny) II· hostins, II· brasses d'erba» (ref. R·347). Així, doncs, la informació és rellevant, atès que es tracta d'un terme que no han anotat els dos grans diccionaris i, a més, permet d'emmarcar-lo en el dialecte rossellonès. Malgrat això, malauradament amb la sola atestació que dona Alart no n'hem pogut esbrinar el significat, més enllà de deduir que pot tenir alguna relació amb l'àmbit de la nàutica, atès que el context situa l'objecte dins d'un lleny, és a dir, d'una nau.⁷

⁷ També en aquesta ocasió creiem que hem localitzat el document font d'Alart en una edició de 2011 de *La nòtula del notari Bernat Frigola de Cotlliure (1380-1381)* a cura de Rubén Molina i Campoy i Aymat Catafau Castellet. El document 129 d'aquesta edició és del 16 de novembre de 1381, està localitzat a Argelers i reproduïx el contingut del foli 77 del document 1B139 de l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals. S'hi relata la venda d'un lleny i s'hi inclou l'inventari de l'aparell que porta: "Infrascriptum inventarium est de exerciis et aparatibus dicti lembi, quos dictus Jacobus debet dari et restitui dicto Bernardo Casadorii. [...] Item trosa fornida ab dos anquilles d'erba, entena, II mantins, **II hostins, II brassos d'erba**, II strayls, V ànchors separades, V rests, I de mola e los altres aytals con se són, l^a palomera, una gomera de cànem. [...]"

Fins aquí trobem els lemes que no apareixen en cap dels dos diccionaris, però també n'hem trobat que apareixen en un dels dos diccionaris però no en l'altre, lemes que detallarem tot seguit.

LEMES NOUS EN UN DELS DOS DICCIONARIS

El primer dels cent darrers mots, l'adjectiu *aranjat* (*orengat*, tal com l'escriu Alart), que significa 'de color d'aranja' es troba en un punt intermedi entre els de l'apartat anterior i els del present. La forma *aranjat* es recull al DCVB, tot i que amb una categoria gramatical i un significat diferent: hi consta com a substantiu que significa 'confitura d'aranja' (amb una formació paral·lela a la de *codonyat* 'confitura de codony' i a la de *figat* 'confitura de figa'). També figura al DECat, amb una remissió a l'entrada *taronja*, en la qual, però, no es dóna cap explicació sobre aquest mot. Per tant, és com si es tractés d'un terme nou. A més a més, cal destacar que el context d'aquest terme està extret d'un arxiu de la Catalunya del Nord i datat al darrer terç del segle XIV: «duos mantos veyls, unum burell et alterum *arangat*» (R·441), és a dir, 'dos mantells vells, un de color fosc i un altre de color d'aranja'. Així, es pot tractar d'un terme peculiar del dialecte rossellonès.

Pel que fa a *orera*, aquest substantiu no apareix al DCVB, però sí al DECat (s. v. *vora*), com a terme documentat el 1458 a Castelló de la Plana. Es tracta d'un derivat del mot arcaic *ora* 'vora' (de la mateixa manera que *vorera* ho és de *vora* i *ribera* de *riba*). Les tres atestacions anotades a l'*Essai* provenen d'algun arxiu de la Catalunya del Nord i són del segle XIV (de 1370 la més antiga: prop d'un segle anterior, doncs, a l'atestació del DECat).

El terme *ortigola* tampoc no apareix al DCVB, però sí al DECat, que l'extreu de l'obra contemporània *Plantas Medicinales* de Pius Font i Quer, apareguda per primer cop el 1961, en la qual *ortigola* s'esmenta com a sinònim de *ortiga petita*, *ortiga menuda* i *xurdiga*. Per tant, es tracta d'una novetat important, atès que l'*Essai* localitza aquesta denominació en un document d'arxiu de la Catalunya del Nord datat al primer terç del segle XV (1433).

Finalment, el lema *Ot*, nom propi d'home, sí que apareix al DCVB, però no al DECat. En aquest cas la localització geogràfica dels contextos a l'*Essai* és més concreta que en els casos anteriors: les atestacions provenen del municipi de Millars, al Rosselló.

Ens trobem, doncs, davant de dues atestacions extretes de l'arxiu rossellonès de Millars i datades a final del segle XIII. En canvi, les que trobem al DCVB són extretes de textos literaris, la *Crònica* de Muntaner i la de Pere IV, i remetent a un membre del llinatge dels Montcada.

ACCEPCIONS NOVES

L'*Essai* d'Alart també ens dona uns significats no recollits de mots que sí que apareixen als dos diccionaris. Així, aquestes noves accepcions de vegades poden ser testimoni de diferències semasiològiques a la Catalunya del Nord en comparació amb la resta de dialectes del territori català.

Hem trobat termes com *aranjat*, al qual ens hem referit en l'apartat anterior, que el DCVB defineix com a 'confitura d'aranja'. Gràcies a l'*Essai*, però, podem testificar que a la Catalunya del Nord aquest terme existia com a adjectiu i prenia el sentit de 'de color d'aranja', almenys des del darrer terç del segle XIV. Aquest significat el podem deduir gràcies a la documentació que s'hi anota: «duos mantos veyls, unum burell ['de color fosc'] et alterum arangat».

Pel que fa a *hora*, curiosament trobem que l'*Essai* dona dos significats que el DCVB sí que té anotats, però, en canvi, el DECat no. Les dues noves accepcions que aquest darrer diccionari no recull per a aquest terme usat en plural, *hores*, són 'oracions' i 'llibre d'oracions'. A més a més, l'*Essai* n'aporta mostres d'ús en context, extretes majoritàriament d'arxius de la Catalunya del Nord, des del segle XIII per a la primera accepció i des del XIV per a la segona.

Dins la fitxa del mot *orgullós* trobem una accepció que no està documentada en cap dels dos grans diccionaris, que és la de 'nom de dona'. Això ho podem deduir gràcies a les atestacions anotades, com per exemple, «que fon de NArguylosa» i «uxor ['esposa'] ejus nomine Orgolosa». A més a més, els contextos d'aquesta nova accepció estan tots extrets d'algun arxiu de la Catalunya del Nord. Aquesta informació podria indicar que aquest nom fos més emprat entre les dones rosselloneses que entre les d'altres contrades. Aprofitem aquesta ocasió per a remarcar que l'*Essai* proporciona materials molt interessants per a dur a terme un estudi antroponímic, ja que en força lemes es troben contextos amb noms de persona.

El terme *originari* aporta una nova accepció, però només en relació amb el DECAt. Mentre que aquest sota el lema en qüestió tan sols identifica el sentit de ‘oriünd (de), que té el seu origen (en)’, amb l’exemple «originari de França», l’*Essai* i el DCVB identifiquen una altra accepció, la de ‘pertanyent a l’origen, que és a l’origen’. És cert que els matisos de significat poden arribar a ser molt minsos, però hi són. A més a més, la sola atestació que hi trobem anotada, «la originaria specia», està extreta d’algun arxiu de la Catalunya del Nord, cosa que ens interessa sobretot si tenim en compte que el DCVB no havia pogut anotar-ne cap context.

Trobem *Oriol* al DCVB amb els significats de: ocell, insecte, bolet, aigüerol, nom propi d’home o llinatge. Però no l’identifica com a nom d’un puig. L’*Onomasticon*, en aquest cas, sí, i amb dates més antigues que l’*Essai*. Per tant, hi hauria l’aportació d’una nova accepció en relació amb el DCVB, amb una data molt antiga, el 1044 (segle XI) i localitzada concretament al municipi de Banyuls dels Aspres (Rosselló), ubicació més precisa que la que proporciona Coromines. Tal com es veu al llarg de l’estudi, l’*Essai* fa moltes aportacions de caire toponímic, de manera que en un futur s’obre la possibilitat de fer algun estudi sobre els noms de localitats i d’altres espais geogràfics.

Pel que fa a *horitzó*, hem identificat el sentit de ‘futur’, si tenim en compte l’atestació anotada: «Mon horizon viu (j’ai vu) resplandent e clar» (ref. Comen Stela 48). El DCVB sí que apunta aquest sentit, però el DECAt no. Tanmateix, com que no és una documentació extreta d’arxiu, sinó que prové de l’obra literària del comanador Miquel Estela (s. XV), no té tant d’interès des d’un punt de vista dialectal.

En el lema *horta* trobem una nova accepció que no identifiquem en cap dels dos grans diccionaris històrics de la llengua, que és la de llinatge. Trobem atestacions datades des de mitjan segle XIII amb el terme en qüestió com a nom d’una persona: «vobis Petro Ortiz» (ref. 1242·274·or) o «En P. d’Orts» (ref. 1358 Vinça f°7).

Quant a *ós*, aquest terme el trobem documentat amb el sentit de ‘animal’, però no com a topònim, tal com correspon a la segona accepció identificada mitjançant les diferents atestacions de l’*Essai*. Així, a més a més d’aportar una nova accepció no recollida per cap dels dos grans diccionaris, trobem dues localitzacions geogràfiques en dos municipis concrets: Llebreres (Gironès) i Talteüll (Rosselló). A més a més, les dates són molt antigues, van des de mitjan segle X fins a final del XIII.

Sota el terme *òstia* trobem també un significat que, en aquest cas, no és identificat per cap dels dos grans diccionaris. Es tracta de ‘lloc proper a la costa on creixen ostres’, o aquest és el sentit que deduïm partint de l’única atestació que se’n dona: «aço fo al mati, que feu lo vent a la ostia fort torbat, e feu molt leig temps». No obstant això, està extreta de la *Crònica* de Desclot, de manera que no podem constatar que sigui un sentit de peculiaritat rossellonesa.

L’*Essai* conté l’entrada *Otregar*, que deu correspondre a un topònim de la localitat de Banyuls de la Marenda, al Rosselló, si hem de jutjar per l’atestació reproduïda, de 1350: «Bartholomeus de Otregar de Valle Banyullorum de Maritimo filius Perpiniani de Otregar qº». Possiblement és una variant del topònim *Votregar*, al qual Alart fa una remissió a la part superior dreta de la cèdula. Efectivament, *s. v. vultrera* es llegeix: «loco vocato Pug del Votregar», a partir d’un document localitzat a Banyuls el 1408. Aquest topònim deu tenir relació, si més no etimològica, amb el *Voltregà* que recull el DCVB com a nom antic de comarca i que es conserva actualment en els topònims *Sant Hipòlit de Voltregà* i *Santa Cecília de Voltregà*, avui de la comarca d’Osona. L’*Onomasticon* de Coromines, en canvi, sí que localitza aquest topònim prop de Banyuls de la Marenda, amb atestacions de 1364 i 1403. Per tant, l’aportació seria en relació amb el DCVB, atès que l’*Essai*, juntament amb l’*Onomasticon*, proporcionen una extensió territorial d’ús d’aquest topònim fins a la Catalunya del Nord que Alcover i Moll no tenien identificat.

Pel que fa al terme *Otre*, el DCVB no documenta ni l’accepció toponímica ni la del nom de llinatge, com sí que fa l’*Essai* i el Coromines, sinó que tan sols el dona com a variant fonètica d’*altre*, que situa a la Seu d’Urgell. Per tant, l’*Essai* aporta dos significats nous en relació amb el DCVB. A més a més, les atestacions són extretes d’algun arxiu de la Catalunya del Nord, datades des de començament segle XIV, dades que seran molt rellevants de cara a les aportacions dialectals del Rosselló, tal com veurem més endavant.

El nom del puig d’*Orfila* també és una nova accepció per al DCVB, però no pas per al DECat, que el documenta força àmpliament. El DCVB tan sols documenta el nom de llinatge, però no el topònim. L’*Essai* fa una aportació important en aquest sentit, ja que les atestacions estan extretes d’un arxiu de la Catalunya del Nord, més concretament del municipi de Cotlliure.

Per acabar, trobem el terme *oir* però amb un significat que no és pas ‘sentir’ ni ‘escoltar’. Alart el tradueix per *hair* ‘odiar’, tot i que el context no resulta gaire esclareidor: «hohi-te que juglars te vesiten». Tot i que s’havia recollit el substantiu *oi* com a ‘odi’, el verb *oir* per ‘odiar’ constitueix una novetat.

NOVETATS DIALECTALS

Dividim dos tipus de novetats dialectals: d’una banda, tractarem atestacions de l’*Essai* que situen en àrea rossellonesa mots que fins ara estan atestats en altres àrees de parla catalana. D’altra banda, parlarem d’atestacions que ja han estat situades al Rosselló (sentit ampli), però l’*Essai* ens proporciona més precisió geogràfica, com ara amb la indicació d’un poble concret.

Per començar, el cas de *orera*, recollit tan sols al DECat, és extret del *Llibre del Mostassaf* de Castelló de la Plana (València) l’any 1458. Per tant, s’entén que l’única localització d’aquest mot que es tenia fins ara era a València. Gràcies a l’*Essai* d’Alart podem saber que no tan sols s’usava en aquesta zona, sinó també a la Catalunya del Nord.

Si continuem amb el terme *ornament*, veiem com el DCVB el documenta a Barcelona, Mallorca i València. Alart, però, el documenta també en arxius de la Catalunya del Nord, de manera que s’hauria d’afegir aquest indret més específic en la informació anotada pel DCVB.

Pel que fa al topònim *Orriols*, el DCVB el documenta al Principat de Catalunya, més concretament a l’Empordà i també a València. Així, doncs, mitjançant l’*Essai* podem saber que aquest nom també era existent a la Catalunya del Nord. Fins i tot les atestacions que anota Alart, datades a final segle XIII, les localitza més concretament al municipi de Talteüll (Rosselló), cosa que fa més específica i, doncs, valuosa la informació.

En un altre mot amb una de les accepcions toponímiques, *Horta*, ens fixem que entre el DECat i el DCVB localitzen el terme a Alacant, València i Gandia, al Baix Ebre, cap al Bages, al Principat i a Mallorca. Per tant, un altre cop l’*Essai* d’Alart informa que aquest nom de localitat també era existent en algun indret de la Catalunya del Nord i prop del municipi de Millars (Rosselló).

També veiem en *hortal* que és localitzat pel DCVB a Menorca i Mallorca, i pel Coromines a la Ribagorça, al Pallars, l'Alt Urgell, Andorra, Solsona i, fins i tot, a Eivissa (per propagació). En canvi, Alart n'extreu una atestació d'algun arxiu de la Catalunya del Nord. Això fa que puguem saber que en aquesta zona el terme en qüestió també era usat, cosa que cap dels dos diccionaris històrics de referència havia identificat.

L'accepció de 'hort petit' del terme *hortell*, el DCVB la documenta a l'Empordà, mentre que el DECat ho fa al Pallars. Alart testimonia amb sis documentacions que aquest mot també forma part del dialecte rossellonès, atès que tots els contextos són extrets d'arxius de la Catalunya del Nord. Quant a l'accepció toponímica, el DCVB diu que és un obac prop de Carlit (Cerdanya francesa) i el DECat no recull aquest significat. Per tant, per mitjà de l'*Essai* podem saber que aquest nom de lloc, a més a més d'ésser propi de la Cerdanya francesa com diu el DCVB, també ho era de la Fenolleda.

Tot seguit, el DCVB documenta el substantiu *hortolà* en una cançó popular de Mallorca sense datar. L'accepció de nom de llinatge la situa al Principat i a València. Coromines, però, ja té documentacions rosselloneses. Per tant, l'aportació seria només en relació amb el DCVB.

Quant al lema *hospitaler* amb l'accepció de 'Orde de l'Hospital', el DCVB el localitza a Barcelona, València i Mallorca. L'*Essai* d'Alart, però, és testimoni mitjançant tres atestacions extretes d'arxius rossellonesos que aquest terme i orde també existia a la Catalunya del Nord, almenys des de final del segle XIII.

El DCVB localitza el substantiu *osset* al dialecte oriental (avui en diríem central), a l'occidental (nord-occidental, segons la terminologia actual), i a Maó i València. El DECat no el localitza enlloc. En aquest sentit, doncs, l'*Essai* informa que aquest terme també era propi del dialecte rossellonès i ho testimonia amb dues atestacions dels segles XV i XVI, s'ha de dir, dates força tardanes: «dos ossets» (ref. 1430·4·69); «un osset de dicta beneyta Sancta» (ref. 1550·VI·538).

Pel que fa al lema *host*, el DCVB el documenta a Barcelona, València i Palma. L'*Essai*, però, testimonia que a la Catalunya del Nord era ben viu des de temps molt antics, ja que trobem atestacions datades des de final del segle X fins a l'últim terç del XIV. Per tant, gràcies al material de l'erudit rossellonès, la informació de localització geogràfica es podria ampliar.

Més endavant trobem els termes *hostaler* i *hostalejar*, tots dos amb documentacions de l'Arxiu Municipal de Barcelona. El primer el localitza a indrets com Menorca, Mallorca, Eivissa, València, el dialecte oriental (central) i l'occidental (nord-occidental), però no pas en el rossellonès. Així, doncs, l'*Essai* ofereix informació dialectal, en concret que els dos termes en qüestió també formen part del català de la Catalunya del Nord, cosa que no havia estat anotada per cap dels dos grans diccionaris històrics.

Dins del lema *hoste* hi ha la subentrada *hoste de correus*, amb el significat d'encarregat de portar cartes i altres documents de València a altres llocs, durant els segles XIV i XV. Gràcies a l'Inventari Alart, però, podem saber que aquest ofici no era exclusiu de València, sinó que a la Catalunya del Nord també està documentat amb el següent context datat a començament del segle XV (a. 1421): «N'Eleyson Osta dels correus». A més a més, ens fixem que la data de la documentació rossellonesa coincideix amb l'època que assenyala Alcover.

Continuem trobant més aportacions en el lema *ultratjar*. El DCVB el localitza a Barcelona, València i Palma, mentre que el DECat no ho fa enlloc. Per mitjà de l'*Essai* podem ampliar aquesta informació explicitant que també era un mot usat al Rosselló, o almenys a Vinçà, a partir de mitjan segle XIV.

Quant al ja mencionat topònim *Voltregà*, tant l'*Essai* com l'*Onomasticon* ens proporcionen una novetat dialectal, en el sentit que el DCVB localitza aquest terme a la comarca d'Osona. En canvi, Alart i Coromines ho fan a la Catalunya del Nord, més concretament a Banyuls de la Marenda. Així, l'ús d'aquest topònim es veu expandit.

La interjecció *hou!* com a mitjà per a cridar algú, el DCVB la documenta tan sols a Collsacabra i a la Costa de Llevant. L'*Essai* d'Alart, però, també dona dues atestacions extretes d'arxius de la Catalunya del Nord, de manera que aquesta expressió per a cridar algú també era usada en el parlar rossellonès, almenys des de mitjan segle XV (a. 1440). A tall d'exemple, destaquem el següent testimoni documental: «xxx que'l cridá : Hou! com te'n vas axi? E lo dit hom no li respos en res».

Pel que fa al lema *oïda*, el DCVB el localitza a Barcelona, València i Palma, mentre que per mitjà de l'*Essai* podem conèixer atestacions extretes de la Catalunya del Nord, començant per la segona meitat del segle XIV. Aquesta nova situació geogràfica no està

documentada per cap de les dues obres lexicogràfiques catalanes de referència, de manera que l'aportació és rellevant.

En *oïdor* tornem a trobar el cas en el qual el DCVB localitza el lema tan sols a Barcelona, València i Palma. Un altre cop, doncs, l'*Essai* d'Alart testimonia que a la Catalunya del Nord també hi trobem contextos amb aquest terme i l'accepció assenyalada, en aquest cas la segona: «Antigament, persona revestida d'autoritat per a oir l'exposició de fets judicials, econòmics, etc., i dictaminar sobre ells.»

En relació amb el terme *oir*, dins de l'accepció «percebre amb el sentit de la oïda», el DCVB n'extreu contextos d'una recopilació de documents de la Seu d'Urgell. Coromines ho fa de les *Homilies d'Organyà*. Per tant, cap dels dos grans diccionaris localitza aquest mot en el rossellonès. L'*Essai*, però, és testimoni que existeixen atestacions amb aquest terme en aquesta zona de parla catalana i, fins i tot, en municipis concrets, com ara Vinçà (Rosselló) o Prats de Molló (Vallespir): «dixs que no ho vehe ni o hoy dir» (a. 1321). Quant al segon significat, 'fer exposar a algú l'estat dels comptes que porta d'una administració col·lectiva, per examinar-los, impugnar-los o aprovar-los, [o bé] en sentit figurat, és exigir-li explicacions, fer que expliqui la seva conducta', tots dos diccionaris el situen a les Balears. Així, doncs, gràcies a l'*Essai*, podem saber que el fet de donar explicacions expressat a través de la locució *oir de comptes*, també era usat a la Catalunya del Nord, i més concretament a Cotlliure, cosa que cap dels dos diccionaris havia assenyalat. Tanmateix, en els termes exactes que usa Alart, no hi apareix la preposició que fa de nexa i el segon mot està escrit en singular: «que (ells) oygen compte» (a. 1360, coll·10). Tot i això, es tracta de la mateixa expressió.

També, el DCVB localitza el nom de llinatge *Orfila* a Barcelona, València, Maó, Ciutadella, Alaior (Menorca), Sa Pobla (Mallorca), etc., no pas el DECat, que apunta atestacions de l'InvLC, és a dir, de l'*Essai*. En aquest sentit, doncs, aquest aporta informació important en relació amb el dialecte rossellonès en comparació amb el que anota el DCVB.

Per acabar, trobem el lema *òrguines* 'alforges', que el DCVB situa al nord del País Valencià i al sud del Principat. Coromines també el localitza en un document de Castelló i en un altre text valencià (JEsteve). Per tant, l'*Essai* d'Alart fa una aportació important, ja que el terme *òrguines* no tan sols l'utilitzaven els valencians i prou, sinó que també era

existent a la Catalunya del Nord. Això ho hem pogut saber gràcies a l'atestació següent, datada a començament del segle XV (a. 1419): «dins dues orgenes de canamas, diverses trosses de gix crissalli» (ref. 1419·C·399).

Pel que fa al segon tipus de novetat dialectal identifiquem els casos com el d'*Otre*, el qual és documentat a la comarca del Rosselló, més concretament al municipi de Sant Hipòlit de la Salanca, mentre que el DECat ho fa al Capcir i al Vallespir. D'aquesta manera, la delimitació de l'ús d'aquest mot s'expandeix.

De fet, la llista de casos semblants és força llarga: *orinal*, *Oriol*, *orla*, *ormejar*, *ornament*, *oripell*, *orpiment*, *orri*, *orriols*, *ós*, *horta* ('terreny de regadiu'), *horta* ('topònim'), *horta* ('llinatge'), *hortal*, *hortalissa*, *hortell*, *ortigola*, *hortolà*, *hortolanes*, *eruga*, *hospital*, *hospitaler*, *ossa*, *osset*, *hostalatge*, *hostaler*, *ostatge*, *hoste*, *hòstia*, *hostier*, *Ot*, *atorgar*, *ultratjar*, *voltregar*, *Otre*, *ultra*, *ou*, *hou!*, *ovella*, *ovil*, *oximel*, *oïda*, *oïment*, *oir*, *Oix*, *orfebreria*, *orfe* i *Orfila*. Així, doncs, en tots aquests casos, gràcies a l'*Essai*, podem localitzar-los concretament a la Catalunya del Nord. Fins i tot, podem afinar més, ja que per exemple el terme *Oriol*, la sola documentació de què consta el situa a Banyuls dels Aspres (Rosselló); una atestació del lema *orpiment* és extreta de Cotlliure (Rosselló); el topònim *Orri* és localitzat a Puigbalador (Capcir), a Prats de Molló (Vallespir) i a Orbanyà (Conflent); pel que fa a *orriols* es documenta específicament a Talteüll (Rosselló); el lema *ós* a Prats de Molló (Vallespir) i a Talteüll (Rosselló); el terme *horta* ('terreny de regadiu') és situat a Leucate (Corbières), Baixàs (Rosselló), Elna (Rosselló), Puigcerdà (Baixa Cerdanya), Talteüll (Rosselló), Millars (Rosselló), Eus (Conflent), Rigardà (Conflent) i *horta* ('topònim') diverses atestacions el localitzen a municipis com Millars (Rosselló), Estagel (Rosselló), Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló), Tuïr (Rosselló), Arboçols (Conflent), Vernet del Conflent (Conflent), Prats de Sornia (Fenolleda), mentre que el DCVB només esmenta els pirineus-orientals, entre d'altres zones dialectals; *horta* ('llinatge') a Millars (Rosselló) i Vinça (Conflent); una documentació d'*hortalissa* és extreta del municipi de Tuïr (Rosselló); quant a *hortell*, algunes atestacions localitzen el mot a Perpinyà (Rosselló) i a un altre indret que no es veu gaire clar; dins de *hortolà* trobem una documentació localitzada a Cotlliure (Rosselló); a *eruga* identifiquem atestacions extretes de poblacions com Arles (Vallespir), Perpinyà (Rosselló) i Cotlliure (Rosselló); el lema *hospital* és localitzat concretament a Illa (Rosselló) i a Nils (Rosselló);

trobem una única atestació de *hostaler* provinent del municipi de Puigbalador (Capcir); *ostatge* el podem situar més concretament a Arles (Vallespir) i a Cotlliure (Rosselló); *hoste* és provinent de Perpinyà (Rosselló) i de Cotlliure (Rosselló); el nom propi d'home *Ot*, se situa exclusivament a Millars (Rosselló); una de les dues atestacions del verb *atorgar* és extreta de Vinça (Rosselló); en *ultratjar* també trobem una documentació de Vinça (Rosselló); *Otre*, en canvi, és situat en quatre indrets diferents, que són Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló), Cornellà del Bercol (Rosselló), Illa (Rosselló) i Ropidera (Conflent); el substantiu *ovella* és localitzat per algunes documentacions a Perpinyà (Rosselló), Bonpàs (Rosselló), Cotlliure (Rosselló), Ossejà (Alta Cerdanya) i, un altre cop, a Puigcerdà (Baixa Cerdanya); la sola atestació del mot *ovil* prové de Cotlliure (Rosselló); les atestacions del lema *oir* ('percebre amb el sentit de la oïda') permeten de localitzar-lo a Prats de Molló (Vallespir), Vinça (Conflent) i Cotlliure (Rosselló); finalment, l'única documentació del terme *Orfila* és extreta del municipi d'Argelers (Rosselló), i com a nom de llinatge exclusivament a Cotlliure (Rosselló).

DATA MÉS ANTIGA

Les aportacions d'aquest apartat són de caire més aviat històric, atès que es tracta d'informació cronològica, és a dir, que hi ressaltem tots aquells lemes documentats per Alart que siguin datats amb una data més antiga que les que anoten els dos diccionaris històrics de referència de la llengua catalana.

Pel que fa al lema *orera*, el DCVB no el documenta, tal com s'ha vist més amunt, però el DECat sí, amb una data del segle XV, mentre que l'*Essai* ho fa des de finals del XIV i començaments del XV: 1370, 1393, 1400.

Quant al terme *hora* dividirem la informació per significats. En relació amb el primer, 'unitat de temps equivalent a la vint-i-quatrena part del dia', la documentació més primerenca que obté el DCVB és literària i del segle XV, i passa el mateix amb el DECat, mentre que la que documenta Alart és provinent d'algun arxiu nord-català i datada de l'any 1000. Pel que fa a l'accepció de 'oracions', les primeres atestacions del DCVB no són documentals, i el DECat no identifica el terme amb aquest significat. Per tant, l'*Essai* torna a disposar de la data més antiga mai localitzada per a aquest mot, que va des de 1270 fins a

1452. Finalment, amb el sentit de ‘llibre d’oracions’, la primera documentació que anota el DCVB és de l’any 1285, mentre que el DECat no identifica aquesta accepció. Pel que fa a l’*Essai*, aquest testimonia una documentació més antiga encara, datada de l’any 1270.

En relació amb l’accepció ‘obra primitiva’ del lema *original*, la documentació més antiga que documenten els dos grans diccionaris històrics catalans és de l’any 1385, mentre que la que anota Alart al seu *Essai* és del 1318. Per tant, l’erudit rossellonès remunta poc menys de cinquanta anys en l’antiguitat cronològica documental del terme en qüestió.

Tot seguit, el terme *oripell* també ens aporta informació cronològica destacada: la primera documentació tant del DCVB com del DECat està datada l’any 1265. En canvi, la primera de l’*Essai* d’Alart és del 1234, i diu així: «nec portent aurum nec aurifrigium nec auripellum». Podem comprovar que el context encara està força llatinitzat. Tanmateix, l’estructura és pròpiament catalana. Per tant, un altre cop, Alart ens aporta dades més antigues que les documentades mai fins ara.

Més endavant trobem el lema *orri*, en el qual consten dates força antigues, des de la segona meitat del segle XII (a. 1168) sota l’accepció toponímica. Amb aquest significat, veiem com cap dels dos grans diccionaris històrics de la llengua no anoten cap data. Quant al significat de ‘graner’, és el DCVB qui proporciona el text més antic, però literari (*Vides de Sants Rosselloneses*, segle XII), de manera que, de nou és Alart qui anota un context documental més antic: any 1375 (malauradament l’atestació es troba en un estat força inintel·ligible).

Pel que fa al lema *orçol*, trobem que la primera i única documentació del DCVB és del segle XIV, mentre que la del DECat és de l’any 1100. Les dues úniques que anota Alart són documentacions dels anys 948 i 1348, de manera que hi destaca la primera atestació datada a mitjan segle X, és a dir, dels inicis de la formació de la llengua catalana.

Si ens centrem en l’accepció de l’animal del terme *ós*, podem veure com un altre cop els dos grans diccionaris històrics es queden enrere en la recopilació de dates més antigues: la primera documentació de tots dos diccionaris és datada de l’any 1399. En canvi, la primera que anota Alart, «II. peuls d’orses e I^a gabia» és de deu anys abans, del 1388.

Quant al terme *horta* (‘terreny de regadiu’), la primera documentació que anoten tant el DCVB com el DECat és de l’any 1292, extreta de la *Revue des Langues Romanes*:

«camis de la orta», atestació que coincideix amb una part de la I.38 de l'*Essai* d'Alart: «agen cura dels **camis de la orta** tener condretz» (s.v. *horta*). L'*Essai*, però, consta de documentacions molt més antigues: «arbores, ortales» (a. 943). De fet, fins a quaranta atestacions anota l'erudit rossellonès que són més antigues que les anotades fins ara. Per tant, es tracta d'un cas molt rellevant de nova informació que caldria posar a la llum indubtablement. Això també pot demostrar que ni Alcover i Moll ni Coromines agafaven les documentacions més antigues, sinó que utilitzaven altres criteris⁸, atès que, almenys Coromines, sí que havia consultat Alart, malgrat que no n'especifiqui l'obra.

En el terme *hortal* ens fixem que cap dels dos diccionaris assenyalen cap data en cap documentació. En canvi, l'*Essai* sí que obté informació cronològica, datacions des del segon terç del segle XIV, cosa que fa interessant el lema en qüestió.

Si continuem amb el mot *hortalissa*, veurem que en els dos grans diccionaris històrics la primera documentació és de començament del segle XIV. Per contra, les primeres d'Alart són de la segona meitat del segle XIII.

Tot seguit trobem el terme *hortell*, per al qual cap dels dos grans diccionaris n'anoten cap atestació amb data. D'aquesta manera, automàticament l'*Essai* es converteix en l'únic aportador d'informació de tipus cronològic.

En relació amb el lema nou per al DCVB *ortigola*, però no pas per al DECat, aquest darrer diccionari tan sols obté una atestació de Font i Quer (s. XIX), mentre que la primera que atesta l'erudit rossellonès és de l'any 1433, és a dir, del primer terç del segle XV.

Pel que fa a l'accepció d'horticultor del terme *hortolà*, el DCVB tan sols n'atesta documentacions literàries, menys una de Mallorca que va sense datar. El DECat ho fa des de l'any 1275, amb una documentació extreta de la *RLR*. L'*Essai*, però, en té anotat un context més antic, de 1254, és a dir, de mitjan segle XIII.

Quant al terme *hospital* les atestacions fins ara anotades per les dues obres històriques de referència són d'origen literari. En canvi, les disset que aporta Alart, setze provenen de documents extrets d'arxiu i amb datacions més antigues, des de mitjan segle XII.

⁸ Un possible criteri podria ser el d'agafar la primera atestació no llatinitzada; ens fixem que les atestacions anteriors a la I.38 (s.v. *horta*) són de tendència més llatinitzada, a diferència de la que estem tractant: [I.37] « *in tota orta de conamarino dicto* » o [I.31] « *decimam in orta* »

El terme *host* és destacat, car aporta diverses atestacions més antigues mai documentades. Els dos diccionaris històrics ja anoten contextos amb dates molt antigues, des del segle XII per part del DCVB i de final de l'XI en el cas del DECat. L'*Essai* d'Alart, en canvi, ho fa amb documentacions datades des del segon terç del X: «in [meis] ostibus meis primus surgite... ad debellandum» (a. 986); «ipsos meos cavallos que ego abeo ad ipsa oste in Iopania» (a. 1014); «in hoste mea» (a. 1030) (s.v. *host*, *Essai*).

La primera documentació anotada per una de les dues grans obres lexicogràfiques històriques del lema *hostal* és al DCVB amb data de 1284. L'*Essai* d'Alart, però, n'ofereix una altra de més antiga encara: «quod stallium de Sco Privato et ostus ipsius stallii qui sunt Juxta culosiam Sci Privati» (a. 1267). Tanmateix, la localització sembla ser Besalú.

Un altre cop, la primera atestació documental de *hostalatge* la té el DCVB amb una data força tardana, del 1413. La resta d'atestacions tant d'aquest diccionari com del DECat són literàries. Per contra, a l'*Essai* trobem que totes les documentacions són més antigues que les que havia assenyalat el DCVB. Dos exemples: «que negu no gos fer compayia ni hostalage ab negu stranger per comprar peyx» (a. 1369); «que tot misatge qui stiga ab dagun paxoner de la vila no gos fer compayia ne hostelatge ab dagun hom [strang]... no gos fer ostelatge ab dagun hom strany per comprar pex» (a. 1377).

Tot seguit, el mot *hostaler*, el DECat el documenta tan sols en fonts literàries. També ho fa el DCVB, però aquest darrer hi afegeix un context provinent de l'arxiu Municipal de Barcelona, datat de l'any 1375. Això no obstant, per mitjà de l'*Essai*, ara tenim informació més antiga sobre aquest terme. Hi trobem fins a set documentacions més antigues que les anotades fins ara, com per exemple: «draps de litz, en general, de hostalers» (a. 1307).

Pel que fa al lema *hoste*, tornem a veure com l'*Essai* consta d'atestacions més antigues. Així, mentre que les dues grans obres lexicogràfiques atesten els primers contextos d'entre els segles XIV i XV, Alart ho fa des de 1207: «Extraeus persolvat eluam hospiti suo» (s.v. *hoste*, InvLC). Cal destacar, a més, la subentrada de *hoste de correus*, no documentada pel DECat, però sí pel DCVB l'any 1470. Alart, en canvi, ho fa des de 1421: «N'Eleyson Osta dels correus» (s.v. *hoste*, *Essai*).

En el terme *hòstia*, el Coromines no n'especifica cap context d'exemplificació. Però el DCVB sí, i amb una documentació original datada de l'any 1482, corresponent a

l'accepció de «Tros prim de pa àzim que el sacerdot consagra i converteix en el cos de Jesucrist». L'*Essai* d'Alart, en canvi, en disposa de cinc més de més antigues, la primera de les quals endarrereix quasi un segle i mig la primera atestació: «II· capsas pro tenendo ostias» (a. 1347).

En *hostier*, ens tornem a trobar que el DECat no en dóna cap context, mentre que el més antic que anota el DCVB és de l'any 1371. Per mitjà de l'*Essai* d'Alart podem conèixer dos testimonis documentals més antics: «II· capses d'ostier» (a. 1311); «duos ostiers ferri» (a. 1354) (s.v. *hostier*).

En el següent cas, el topònim *Voltregar*, passa a l'inrevés, és a dir, que és el DCVB qui no n'esmenta cap context. Les primeres atestacions que té el DECat són de 1364 i 1403. L'única que anota l'erudit rossellonès és més antiga que les dates esmentades, de 1350: «Bartholomeus de Otregar de Valle Banyullorum de Maritimo filius Perpiniani de Otregar qº» (s.v. *voltregar*).

Quant a la interjecció *hou!*, cap dels dos grans diccionaris històrics disposen de dates per a les seves atestacions, de manera que l'*Essai* es converteix en font clau de cara a conèixer les primeres datacions d'aquest terme. En aquest cas, Alart n'ofereix una de l'any 1440: «xxx que'l cridá : Hou! com te'n vas axi? E lo dit hom no li respos en res» (s. v. *hou!*, *Essai*).

Si anem ara cap al lema *oïda*, les dues obres lexicogràfiques històriques de referència de la llengua catalana documenten primerament atestacions del segle XV. L'*Essai*, en canvi, n'ofereix dues de la segona meitat del XIV: «co sia pervengut a hoida dEn P. Olot» (a. 1365); «cum en hoyda nostra sia pervengut que» (a. 1395).

En relació amb el lema *oïment*, els dos diccionaris històrics anoten la mateixa atestació datada de l'any 1421, i en el cas del DECat ho fa sense especificar-ne la font. L'*Essai*, per contra, testimonia una nova documentació més antiga encara: «Cum a hoyiment de mi sia pervengut que» (a. 1379).

Dins del terme *oir*, trobem la subentrada *oir de comptes*, que és la que ens interessa. La primera documentació que anota el DCVB és de l'any 1577, igual que el DECat. D'aquesta manera, Alart torna a fer un pas endavant tot anotant dues atestacions prop de dos-cents anys més antigues que les que han anotat els dos diccionaris històrics de referència: «que (ells) oygen compte» (a. 1360); «ell hoira compte» (a. 1361).

Finalment, pel que fa al terme *òrguines*, ens fixem que el DCVB no hi marca cap data, però el DECat sí, i ho fa des de l'any 1443. D'aquesta manera, Alart anota de nou una atestació més antiga que les fins ara documentades: «dins dues orgenes de canamas, diverses trosses de gix crissalli» (a. 1419), malgrat que la data sigui força tardana.

ATESTACIONS PROVINENTS DE FONTS DOCUMENTALS

Tal com s'ha pogut comprovar, l'*Essai* d'Alart consta d'atestacions documentals, però també de literàries i, fins i tot, de lexicogràfiques. I, de fet, aquestes dues darreres són les que ens interessin menys des d'un punt de vista d'estudi de lèxic històric dialectal rossellonès. En canvi, totes aquelles atestacions anotades per Alart que han estat extretes d'algun fons documental són de gran interès per a nosaltres, ja que sabem que es tracta de fons documentals rossellonesos, tal com s'ha explicat en els apunts previs a aquest estudi.

Per tant, hem decidit d'incloure en el treball aquest apartat per tal de fer constar tots aquells lemes on podem trobar atestacions documentals rosselloneses, mentre que els dos diccionaris històrics exemplifiquen el lema en qüestió per mitjà de citacions literàries, de cròniques o de tractats de temes diversos. El llistat d'aquests lemes és el següent: *hora*, *oriental*, *original*, *originari*, *orinal*, *orla*, *ornament*, *ornenc*, *orobi*, *oripell*, *orpiment*, *orri*, *orçol*, *ós*, *horta* ('topònim'), en relació amb el DCVB, *hortalissa*, *eruga*, *oscar*, *hospitalejar*, *hospitaler*, *ossa*, *osset*, *hostal*, *hostalatge*, *hostaler*, *ostatge*, *hoste*, *hòstia*, *hostier*, *hostí*, *ultratjar*, *voltregar*, *Otre*, *ultra*, *ou*, *ovella*, *ovil*, *oïda*, *oïdor*, *oïment*, *oir*, *orfebreria* i *orfe*.

Exemplificarem dues atestacions que es trobin en aquest cas, és a dir, que les que fa constar Alart siguin documentals, mentre que les dels dos grans diccionaris siguin literàries. D'una banda, ens fixem que el mot *oriental*. Alart n'obté dues atestacions, una de les quals extreta de Nebrija, cosa que no ens interessa perquè ja en posseïm una edició. Així, doncs, serà la segona atestació la que ens crida més l'atenció, car és extreta d'un fons documental rossellonès i no ha estat mai documentada ni pel DCVB ni pel DECat: «I· saffir foradat oriental» (ref. 1419·C·398). Els contextos de què disposa el DCVB són d'un tractat d'astrologia, de l'obra de *Tirant lo Blanc* i d'un text literari de Joan Rosselló de Son Forteza. Les tres referències del DECat són també l'obra literària de *Tirant*, el diccionari

Torra (1647) i el diccionari Lacavalleria (1696). A més a més, no en posa cap exemple, tan sols fa constar les referències sense escriure-hi el context corresponent. D'aquesta manera, l'*Essai* serviria per mostrar un nou punt de vista, el documental, i completaria molt positivament la informació obtinguda fins ara.

D'altra banda, tenim el terme *ovil*, per al qual el DCVB anota dues atestacions literàries: la primera, de la traducció de la *Divina Comèdia*, duta a terme per Febrer; la segona, és una citació extreta de l'obra poètica de T. Llorente. Pel que fa al DECat, anota un context de Ramon Llull (*Desconhort*, v. 342, *NCL*. III, 89) i un altre cop anomena T. Llorente, sense especificar-ne cap exemple. En canvi, en l'*Essai* d'Alart trobem una atestació d'origen documental rossellonès: «e de fer aquí cortals e ouils a obs de lur bestiar» (a. 1360, ref. Coll-6).

NOVES VARIANTS GRÀFIQUES

Per mitjà de l'*Essai* d'Alart hem pogut detectar variants gràfiques noves que ni el DCVB ni el DECat havien anotat. D'aquesta manera, l'*Essai* pot servir per a complementar l'apartat de variants gràfiques del DCVB i, en el cas del DECat, d'afegir-ne un amb aquesta informació més detallada.

Per començar, ens fixem que el DCVB anota les variants gràfiques següents: *ergull*, *ergul*, *urgul*, *argull*, *erguyl* i *erguyll*. Les que apunta el Coromines són: *ergull*, *argull*, *erguyl*, *erguyll*, *argullo* i *orgullo*. Si les comparem amb les que escriu Alart en el seu *Essai*, hi destaquem una nova forma: *orgul*. Per tant, es podria afegir a la llista que ofereixen els altres dos diccionaris.

Tot seguit veiem que en *orgullós*, el DCVB anota *ergullós*, *orgullós*, *orgulloses*, *ergulós*, *argullós*, *erguylós*, i el DECat *ergullós*, *ergullosos*, *ergulós*, *argullós* i *orgullosa*. Alart, en canvi, també identifica les formes *Orgolosa*, *Orgollose*, *Arguylosa*, per bé que fan referència a una nova accepció que no documenten cap dels dos diccionaris, que és la del nom de dona.

Pel que fa a *orifant*, el DCVB documenta les variants *orifany*, *olifany* i *aurifany*. El DECat anota les següents: *orifant*, *orifany*, *orifan*, *aurifan*, *aurifany* i *olifant*. A l'*Essai* trobem una forma nova que cap dels altres dos diccionaris documenta: *oriffan*, escrit amb dues efes.

Quant al terme *orinal*, el DCVB apunta atestacions amb les formes gràfiques *urinal* i *orinal*, mentre que el DECat només identifica la darrera forma. En canvi, Alart n'anota dues més: una de llatinitzada, *orinalis*, en «unum coper orinalis» (a. 1379), i *orinall*, en «I-orinall» (a. 1385).

Trobem que la forma gràfica *orlanda* del lema *Holanda* no és identificada pel DECat, però sí pel DCVB com a variant antiga. Així en aquest cas la novetat que aporta l'*Essai* ho seria només per al DECat, no pas per al DCVB.

Si mirem ara el lema *horrible*, veiem que el DCVB identifica les formes *horrible* i *orrible*, igual que el DECat. L'*Essai* d'Alart posa sobre la taula una altra variant gràfica que cap dels dos grans diccionaris històrics han anotat: *horible*, amb erra simple.

Les formes gràfiques identificades del lema *ultratjar* per tots dos diccionari són: *ultrajada* i *ultratjar*. Per contra, l'*Essai* ens mostra dues formes noves: *otrayar* i *oltrejat*.

Pel que fa al lema *voltregar*, cap dels dos diccionaris n'identifica variants gràfiques, mentre que l'*Essai* sí que ho fa: *Otregar*, amb l'atestació «Bartholomeus de Otregar de Valle Banyullorum de Maritimo filius Perpiniani de Otregar qº» (a. 1350) i també, per mitjà de la remissió, tenim *votregar*.

Com que el DCVB no recull el terme *Otre* amb el significat toponímic ens centrarem en el que diu el DECat. Així, doncs, les formes que anota Coromines són les següents: *Oltrera*, *Ultrera*, *Vulturaria*, *Vulturarium*, *Ultraria*, *Vultrera*, *Ultrera*, *Outrera*, *Otrere*, *Oltrera*, *Otrera*, *Puig-Otrer*, *Voltrer*, *Vultrario*, algunes de les quals extretes d'alguna obra d'Alart i del mateix *Essai*, citat com a InvLC. Les que identifiquem a l'*Essai* d'Alart i que divergeixen de les que havia apuntat Coromines són *Odre*, *Otra*, *Otrer*, *Otrera* i *Hotrer*.

En el lema *ovella* també hi trobem variants gràfiques no anotades pels dos grans diccionaris, que són les següents: *ovile* (s. XI), *ove* [?] ⁹ i *oueyles* (mitjan s. XIV). El DCVB, que és el que n'aporta més formes, anota *ouelles*, *ovelles*, *ovella*, *oveila* (s. XII), *ovela* (1288), *ouela* (Llull), *oueya* (s. XIII), *oueylla* (Eximplis), *houeila* (s. XII), *hovela* (Gaal), *houella*, *auvella*, *euveya* i *obella* (aquestes darreres extretes d'obres literàries). Les de Coromines que es diferencien del DCVB són *oveiles*, *oueles* i *oveyles*. Per tant, podem

⁹ No queda clar que es tracti del mateix lema

veure que el nombre de variants gràfiques antigues és notable si ajuntem la informació dels dos diccionaris històrics de la llengua catalana de referència amb la de l'*Essai* d'Alart.

Quant al topònim *Oix*, el DCVB anota les formes que presenten els documents medievals llatins: *Uxio* (a. 1330), *Uxo* (a. 1213), *Evoxo* (a. 1000) i *Ovoxo* (a. 977). El DECat apunta *Avoxo*, *Ovoxo*, *Evoxo*, *Oyx* (InvLC), *Eoyx* i *Uxio*. D'aquesta manera, notem que la forma *Oyx* de l'*Essai* és una nova aportació per al DCVB, no pas per al DECat, on ja la trobem anotada.

Per acabar, recordem que el mot *òrguines* era identificat amb el dialecte valencià, però l'*Essai* el localitza en documentació rossellonesa. En aquest dialecte, però, presenta la variant *òrguenes*, que cap dels dos grans diccionaris històrics havia recollit. Tan sols notem que el DCVB identifica la variant gràfica *organes* en el Vocabulari àrab-llatí, llatí-àrab de Ramon Martí (s. v. *alforges*).

NOVES ATESTACIONS DOCUMENTALS

Si continuem en la cerca d'aportacions que ofereix l'*Essai* d'Alart, ens adonem que en gran part dels lemes hi consten atestacions noves que no han estat documentades ni pel DCVB ni pel DECat. Tot aquest material podria ser útil per a fer estudis lingüístics de caire històric, des del punt de vista de la fonètica, la fonologia, la morfologia i fins la sintaxi. Tan sols hem seleccionat aquells lemes en què apareixen documentacions noves respecte de tots dos o d'un dels dos diccionaris històrics.

Així, doncs, els lemes que anoten noves documentacions són els següents: *orient*, *original*, *originari*, *orinal*, *Oriol*, *horitzó*, *orlina*, *ornenc*, *orpiment*, *orri*, *horribilitat*, *horrible*, *orriols*, *orçol*, *ós*, *horta* ('terreny de regadiu'), *horta* ('topònim'), *eruga*, *hospitalejar*, *hospitaler*, *ossa*, *Ossejà*, *osset*, *host*, *hostal*, *hostalatge*, *hostalejar*, *hostaler*, *ostar*, *ostatge*, *hostatger*, *hoste*, *Ot*, *atorgar*, *ultratjar*, *voltregar*, *Otre*, *ultra*, *ou*, *hou!*, *oximel*, *oi!*, *oi*, *oïda*, *oïdor*, *oir*, *hòrreu* i *orfe*.

RATIFICACIONS

En aquest apartat recollim aquells casos en què el DECat remet a l'InvLC¹⁰ en alguna de les entrades que hem treballat, sempre que la consulta que hem fet de l'original permet de ratificar la informació que se'n va prendre. De fet, aquesta secció d'aportacions té sentit conjuntament amb la que continua, anomenada «Troballa d'errors».

En primer lloc, veiem que en l'accepció de «barana d'una embarcació» del lema *orla*, el DECat anota una documentació rossellonesa mitjançant un article de Pere Vidal a la *RLR*. Doncs bé, resulta que coincideix amb l'atestació número I.1 de l'*Essai*: «que tot naveli qui s'ahorr en lo dit port, dega tener escura(?) en son orle ,per so que neguna persona no caya en lo port» (a. 1318). Així, doncs, podem ratificar la informació que dóna el DECat.

En segon lloc, sota el topònim *Orlina*, el DECat disposa d'una documentació que remet a la font de l'InvLC: «1337: *rippariam de Orlina*» amb l'explicació «que Alart troba en un doc. relatiu a La Roca d'Albera (InvLC) poble que cau a l'altre vessant de la serra, a uns 5 k. dret al N. de les fonts de l'Orlina». Tal com es pot comprovar, tot coincideix exactament amb la informació que trobem a l'*Essai*; tant la data de 1337 com la localització a la Roca d'Albera (Rosselló). Tot llevat d'un error de transcripció que hem vist en la documentació i que comentem a l'apartat de «Troballa d'errors».

En tercer lloc, ens centrem en el lema *horta* ('terreny de regadiu'). En aquest cas, tant el Coromines com el DCVB anoten una part de l'atestació número I.41 de l'Inventari: «agen cura dels camis de la orta tener condretz» (a. 1292). Així, a tots dos diccionaris trobem escrit «Camís de la orta». Ara bé, ens hem fixat que la font d'on Alcover diu que ha extret l'atestació és simplement la *RLR*. Coromines especifica la mateixa font però, a més a més, hi afageix el nom d'Alart, sense concretar-ne l'obra. Així, doncs, podem aportar la font concreta d'aquesta documentació, que és l'InvLC. A més a més, hi podem localitzar l'atestació completa.

En quart lloc, veiem tres atestacions documentades pel DECat que coincideixen amb tres de les que anota Alart del lema *eruga*, i són les següents: «de caseis siccis 25m et

¹⁰ Aquest fet no s'esdevé en el DCVB, que només va tenir en compte algunes cèdules de la lletra A, a partir de la reelaboració que en va fer P. Vidal (vg. Casals & Massanell, 2003).

de Auruga similiter» (ref. Perp·80·1284); «item auruga e mostasia» (-); «mostasia, auruga I·dr·» (ref. 1295e). Per tant, podem demostrar que la informació de Coromines és verídica.

En darrer lloc, trobem l'atestació I.1 del topònim *Orfila* al DECat: «loco vocato Puig d'Orfila», localitzada també a Argelers i datada el 1292. Pel que fa al sentit de llinatge, ens fixem que la documentació II.1, «Gi de Podio d'Orfila», datada també el 1292, apareix citada per Coromines. A més a més, Coromines parla de dues documentacions, una de les quals extreta de l'InvLC: «1302: En *Pug d'Orphila*». Ens fixem que no apareix sota el lema *Orfila*, sinó sota el de *Puig*. Novament podem ratificar la informació que dona el DECat gràcies a la consulta que n'hem pogut fer a l'Inventari Alart.

TROBALLA D'ERRORS

Al llarg de l'estudi, a l'hora de consultar els dos grans diccionaris històrics per a establir-ne la comparació amb la informació que conté l'*Essai*, hem trobat casualment alguns errors que convindria esmentar per tal de tenir en compte i, en la mesura del possible, poder-los corregir.

Per començar, Coromines fa una explicació força extensa sobre el terme *orla* en relació amb l'accepció 'vora d'una peça de roba': «aquest mot degué ser molt comú al Rosselló a judicar per les formes llatines *oras* i *orlis* citades per Alart dels documents en llatí medieval: 1250 tuaylola cadrata cum oris de veylut, 1350 pannus cum orlis de sindone nigra (s.v. *orla*, i altres exemples de la forma amb -rl-, s.v. *orlar*), on però *orlis* pot referir-se a *orla* o *orle*». La primera de les atestacions que cita Coromines no la veiem pas sota el lema *orla* tal com diu, sinó que la trobem repartida per l'*Essai*: si anem a *tovallola* en llegim la primera part: «una tuaylola cadrata [1350·S]·150». Per trobar la segona part, hem hagut de dirigir-nos al lema *vellut*: «cum oris de veylut vert ·1350·S·150». Per tant, trobem un error en la remissió que fa Coromines. A més a més, si ens hi fixem, el codi de les dues meitats de la citació és exactament el mateix (1350·S·150): podem suposar, doncs, que una part de les documentacions tenen continuïtat sota altres lemes, com és aquest cas, tot i que encara no ho hem pogut comprovar. Una altra constatació és que la data no coincideix: hi ha una diferència de cent anys. Sembla que Coromines s'equivoqués, atès que es llegeix clarament que es tracta de l'any 1350, no pas del 1250. Pel que fa a la segona de les atestacions, sí que sembla que apareix a l'*Essai*, «I· pannum de seda cum orlis de sendat»,

però amb variacions, com si Coromines l'hagués reformulat: «*pannus cum orlis de sindone nigra*». Aquest cop, però, la remissió que fa sí que és la correcta. A més a més, hi trobem una contradicció, atès que Coromines, al començament de l'entrada *orla* del diccionari, diu que la documentació més antiga que anota és de l'any 1275. Això no obstant, si tornem a la primera atestació que té anotada suposadament d'Alart, és datada de l'any 1250. Per tant, aquí hi ha algun error que s'hauria d'esclarir amb deteniment.

Tal com s'ha avançat en l'apartat anterior, en l'única documentació del topònim *Orlina* hi ha un error de transcripció: mentre que Coromines escriu «*rippariam* de Orlina», Alart ho fa sense la ema final del primer mot: «*ripparia* de Orlina».

Pel que fa a *oripell*, s'hi ha pogut identificar un error, però en aquest cas no és en relació amb l'*Essai*, sinó entre els dos grans diccionaris històrics. Tots dos anoten una mateixa atestació, «No sia mès oripeyl ni obra de ceda», però amb dates diferents. Mentre que al DCVB remet a l'any 1265, el DECat la data el 1262. Per comprovar quina és la data correcta hem hagut de recórrer a l'edició de 1919 de l'obra de Joaquim Miret i Sans, titulada *Les cases de templers y hospitalers en Catalunya*, en la qual la citació està datada el 1265, de manera que la imprecisió la comet Coromines.

Quant al lema *eruga*, el DCVB documenta la mateixa atestació que la I.2 de l'*Essai*, tal com s'ha vist més amunt, però amb algunes diferències. Mentre que el DCVB escriu «De caseis siccis, **XX quintum**, et auruga similiter» doc. Perpinyà mitjan segle XIII, (RLR, IV, 368), l'Alart ho fa així: «de caseis siccis **25m** et **de** Auruga similiter». Les divergències són minses, però està bé tenir-les en compte, ja que podrien tractar-se d'errors (i, des del punt de vista sintàctic, seria interessant saber si la preposició hi és o no). Més endavant dins del mateix lema trobem una altra atestació de l'any 1433, però aquest cop escrita per Coromines: «una solsera per tenir auruga» (*InvLC*, s.v. *alfàbrega*). Doncs bé, si anem al lema *alfàbrega* de l'*Essai*, no hi trobem l'atestació que anunciava Coromines, ni tan sols una documentació diferent amb la mateixa data. A més a més, tot seguit remet a *AlcM* 3, on tampoc sabem veure la dita atestació.

Pel que fa al terme *hostí*, no l'hem pogut localitzar al DCVB, atès que s'hi remet a *ostí*, i aquest darrer resulta ser una entrada inexistente, de manera que acaba sent un túnel sense sortida.

Coromines fa una explicació sobre el topònim *Otre*, el qual comenta que «en *InvLC* ell mateix el cita en una dotzena de docs. des de 1194, en part escrit *Podio Vultrario*», cosa que no veiem reflectida a l'*Essai*: la data més antiga de què disposa Alart en relació amb l'accepció toponímica és de l'any 1315, i la resta pugen fins el 1385. Fins i tot, si ho cerquem sota el lema *puig* tampoc veiem reflectida l'explicació del lingüista. Així que, de nou, sembla que Coromines s'hagi equivocat a l'hora d'especificar-ne les dates.

Sobre el lema *ovella*, Coromines diu que aquest mot era «conegut en totes les èpoques i en tot el domini lingüístic català, excepte en el Rosselló on s'usa *feda* (menys en Vallespir, infra)». Si mirem l'*Essai*, però, trobem l'exemple I.5, «*exxxx dos(?) les oueyles ab xxx*» (ref. coll·25: Cotlliure, Rosselló) cosa que testimonia que aquest darrer mot també era conegut i usat en l'esmentada comarca, en contradicció amb el que explica Coromines. A més a més, més endavant també diu que «en certs textos antics en lloc de grafia la consonant palatal d'aquest mot amb el dígraf *ll* (així *ouella* en la lleuda de Puigcerdà, 1288 (...))». Però si ens fixem en l'atestació anotada per Alart localitzada a Puigcerdà i a la mateixa data de 1288, trobem escrit *ovela*, no pas amb dues *e*les com diu Coromines. Per tant, possiblement ens trobem davant d'un error, que no podem saber per qui és causat, ja que pot ser que sigui una mala lectura de qualsevol dels dos erudits; s'hauria d'anar a mirar la lleuda de Puigcerdà per saber quina és la forma correcta (o si hi apareixen totes dues variants gràfiques, que tampoc no és descartable). També és probable que no es tracti de la mateixa atestació, ja que Coromines en parla, però no l'anota al seu diccionari.

Finalment, malgrat que més amunt s'hagi comentat alguna informació ratificada en relació amb el lema *Orfila*, també hi trobem altres dades que semblen més aviat equivocacions. Per començar, el DECat diu que ha extret de l'*InvLC* la documentació «de *Puig d'Orfila*» datada l'any 1289 i localitzada a Cotlliure. Doncs bé, si cerquem aquesta informació a l'*Essai*, no la hi trobem, ni l'atestació ni la data, ja que la més antiga de què disposa Alart és de l'any 1292. A més a més, després n'anota una altra, «de *Puyg d'Orfila*», datada l'any 1360 i localitzada a Cotlliure, però cap d'aquestes dades apareix a l'*Essai*, ni en el lema *Orfila* ni en el de *Puig*. Així, doncs, de segur que es tracta d'alguna confusió.

BUIDATGE DE BASE DE DADES

Treballant el centenar de cèdules que constitueixen el nostre corpus d'estudi, se'ns ha acudit una nova font d'aportacions de l'*Essai* d'Alart: es tracta de fer un buidatge sistemàtic de tots i cadascun dels mots que apareixen en el context de totes les atestacions de totes les cèdules. Això permet anar més enllà del lema seleccionat en cada cas per l'erudit rossellonès i aprofitar també les atestacions com a material vàlid per a informar sobre la resta de mots recollits originàriament com a context. Aquest estudi no l'hem fet en aquest treball, ja que resultava massa extens, però volem donar-ne dos exemples que demostrin la validesa del plantejament.

D'una banda, en la documentació I.1 del lema *orera*, «que lo dit eyxauch vaga horera del val, fins lo loch hon» (R·144), apareix el mot *eyxauch*. Aquest està recollit en el DCVB i la primera atestació que s'hi aporta és de l'any 1417 (Ordin. Hosp. XXVII). Pel que fa al Coromines, remet a l'InvLC per a localitzar-hi les primeres documentacions del terme en qüestió. Per tant, trobem que la data més antiga localitzada pel DCVB és de començament del segle XV, mentre que Alart el documenta des de 1393, que és l'any de la citació en què aquest mot apareix com a context. A més a més, si anem a la cèdula del lema *exauch* trobarem altres documentacions datades més antigues encara, des de l'any 1310. Dins del mateix lema trobem una altra atestació, «I· cobertor de drap d'or rialat per les horeres» (ref. 1370·Q·208), en què apareix la variant gràfica *rialat*, per a la qual es podria proposar el lema *riellat* (de *riell* 'barra obtinguda de la solidificació d'un metall en un motlle'), absent tant del DCVB com del DECat, o també *rialat*, tal com apareix a l'*Essai* d'Alart, amb en contextos extrets d'arxius de la Catalunya del Nord i amb la data més antiga 1363. Per tant, podria tractar-se d'una novetat dialectal en relació amb els dos grans diccionaris històrics de la nostra llengua.

D'altra banda, i per acabar, el terme *bordet* de l'atestació «I· cobertor de bordet ab orles en torn» (a. 1397, ref. R·191). Si el cerquem al DCVB el trobem localitzat a la comarca de l'Empordà, mentre que el DECat recull el mot sense cap explicació. Per tant, gràcies a l'*Essai*, podem identificar aquest terme també a la Catalunya del Nord, atès que la referència ens indica que la documentació està extreta d'algun arxiu rossellonès.

Aquests resultats han estat trobats casualment (en cercar mots del context per aclarir alguna atestació), però sospitem que si se'n fes un estudi més minuciós es podria trobar

molta informació nova que podria complementar la trobada només amb els lemes marcats per Alart.

LEMES SENSE CAP APORTACIÓ

Per acabar la secció més important del treball, convé especificar aquells lemes que no aporten cap informació nova. Cal destacar, però, que afortunadament són ben pocs els termes per als quals l'*Essai* no aporta res en relació amb el DCVB i el DECat.

Per començar, tenim tot un seguit de lemes que coincideixen amb la font, i es tracta del Diccionari de Nebrija, del qual ja disposem d'una edició, de manera que no són dades inèdites i, per tant, no aporten gaire interès. Els lemes en qüestió són els següents: *originació*, *ojalà*, *oïble*, *orladura*, *oreneta*, *oropendola*, *ortiga*, *eruga*, només pel que fa a l'accepció de 'larva', *ostilla*, *vergonya* (o *vergonya*, forma escrita a l'*Essai*) i orfandat. Atestacions amb fonts i, doncs, aportacions únicament literàries són: *orinar*, l'única atestació que té és de Bergnes de las Casas, les dades del qual ja tenim accés; *ornar*, les atestacions de què disposa són de Fenollar, Llull, Miquel Estela i, un altre cop, del diccionari de Nebrija; i *obscur*, la font es consigna com a *Alb.Bret*, la qual no identifiquem, de manera que provisionalment queda sense donar-nos cap informació nova.

CONCLUSIONS

En aquest estudi, hem pogut dur a terme una comparació exhaustiva dels darrers cent lemes de la lletra O de l'*Essai* d'Alart amb els corresponents dels dos grans diccionaris històrics de la llengua catalana: el DCVB i el DECat. Gràcies a aquesta feina, podem ratificar les intuïcions que alguns lingüistes catalans han tingut en relació amb l'*Essai*: que és un material molt ric en informació i noves dades sobre la llengua catalana antiga i, més concretament, sobre la història del rossellonès.

Tal com hem pogut comprovar en l'apartat «Aportacions de l'*Essai*», l'Inventari Alart aporta informació rellevant absent dels dos grans diccionaris històrics de la llengua catalana. Per mitjà de la dita comparació, hi hem trobat quatre lemes nous en relació amb tots dos diccionaris (*ornenc*, *orobi*, *ostatger* i *hostí*) i quatre que no apareixen en un dels dos (*aranjat*, *orera*, *ortigola* i *Hortolanes* no els trobem al DCVB, i *Ot* no hi és al DECat). També hem localitzat catorze accepcions noves i vint-i-una novetats dialectals, les quals l'*Essai* situa en àrea rossellonesa, mentre que els dos grans diccionaris històrics ho fan en altres indrets, i quaranta-set que ja han estat situades al Rosselló però de manera àmplia, mentre que l'*Essai* en proporciona una localització més afinada. Una altra aportació rellevant ha estat la troballa de vint-i-set documentacions amb dates més antigues que les del DCVB i del DECat, les quals en ocasions arriben a endarrerir fins a tres segles i mig de la primera atestació del mot reconeguda fins avui. A més, l'*Essai* proporciona quaranta-quatre atestacions provinents de fonts documentals per a lemes que, en els dos grans diccionaris històrics de referència, només duen citacions d'origen literari. També s'hi recullen noves formes gràfiques per a una dotzena de lemes i noves documentacions per a vora cinquanta. Finalment, hem pogut contrastar amb l'original algunes de les informacions que Coromines declarava com a extretes del mateix *Essai* (sota la notació InvLC), fet que ens ha permès de corregir-hi alguns errors.

Al llarg d'aquest estudi ens hem adonat de les possibilitats que ofereix l'*Essai* com a font de recerques futures. En primer lloc, caldria fer-ne una edició completa i ordenada, amb criteris lexicogràfics moderns, que donés a la comunitat científica accés al cabal riquíssim d'informacions contingut en l'*Essai* i que en remaqués les incorporacions respecte del DCVB i el DECat. Aquesta edició, que demana una feina ingent de

transcripció i d'identificació de fonts, hauria de preveure el buidatge lèxic de totes les atestacions contingudes a l'*Essai*, perquè els contextos que acompanyen la paraula que n'ha motivat la incorporació poden proporcionar informacions rellevants d'altres mots (les quals sovint no estan incloses en la cèdula corresponent). Ho hem pogut constatar quan, per entendre millor una atestació, n'hem consultat mots del context en el DCVB i en el DECat i ha resultat que l'atestació de l'*Essai* n'aportava informació nova en relació amb els dos grans diccionaris històrics.

Continuant amb les perspectives d'estudi, cal dir que, en segon lloc, es podria fer una recerca toponímica, tenint en compte la gran quantitat de topònims recollits entre els lemes i les nombroses documentacions en què apareixen. En darrer lloc, se'n podria fer una altra d'antroponímica, ja que el nombre de noms de persona entre les documentacions anotades per Alart és força considerable.

En definitiva, aquest treball és una aproximació a l'*Essai* que ens permet deixar les portes obertes per a fer una edició de l'immens material que va recollir Julià-Bernat Alart. D'aquesta manera, podrem ampliar els coneixements sobre la història de la llengua catalana, especialment del dialecte rossellonès. A més a més, l'edició de l'obra lexicogràfica d'Alart podria donar peu a nous estudis històrics de caire fonètic —tal com el mateix erudit tenia la intenció de fer a l'hora de recollir totes aquestes dades— o de caire morfosintàctic.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- DUBOIS, Jean; Dubois, Claude. *Introduction à la lexicographie: le dictionnaire*. París: Larousse, 1971, p. 105-110
- GRIERA, Antoni. *Gramàtica històrica del català antic*. Barcelona: Institució Patxot, 1931, p. 3-6, 16-17
- MARTÍ i CASTELL, Joan. *Gramàtica històrica. Problemes i mètodes*. València: Servei de Publicacions de la Universitat, 1990
- PORTO DAPENA, José-Álvaro. *Manual de técnica lexicogràfica*. Madrid: Arco Libros, cop. 2002, p. 17, 53-54, 77-78
- RAFEL i FONTANALS, Joaquim. *Lexicografia*. Barcelona: UOC, 2005, p. 15-16, 25-28, 58, 165

BIBLIOGRAFIA CITADA

- ALCOVER, Antoni M., Moll, Francesc de B. [recurs electrònic] *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll, 1926-1968
- CASALS, Daniel i MASSANELL, Mar (en premsa). «El *Essai de dictionnaire historique de la langue catalane* como precedente de dos obras lexicográficas catalanas: el DCVB de Alcover y Moll i el DECLC de Coromines», dins *Actas del Congreso Internacional de Lingüística «Léxico & Gramática»*. Lugo, 25 y 26 de septiembre de 2000.
- CASALS, Daniel, MASSANELL, Mar. «Aprofitament de l'*Essai de dictionnaire historique de la langue catalane*, de Julià-Bernat Alart, en el Diccionari català-valencià-balear, d'Alcover i Moll» dins *Actes del Congrés Internacional Antoni M. Alcover*. Universitat de les Illes Balears: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, 239 – 260
- CATAFAU, Aymat, ESCUDERO, Jean-Paul. «Julià-Bernat Alart (1824 – 1880), un català de França : de la història del Rosselló i Cerdanya a la filologia catalana» dins *Revue d'Etudes Catalanes*. Montpellier: Université Paul-Valéry, 2002, vol. 5, p.16 – 25

- CATAFAU, Aymat, MOLINA, Rubén. *La nòtula del notari Bernat Frigola de Cotlliure (1380-1381)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2011, col. “Acta Notariorum Cataloniae – 22, doc. 129
- COLON, Germà, SOBERANAS, Amadeu-J. *Panorama de la lexicografia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1985, p. 276
 - *Panorama de la lexicografia catalana. De les glosses medievals a Pompeu Fabra*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986, p. 186, 208-210
- COROMINES, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial, 1980-1991
 - *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial, 1989-1997
- CREIXELL, Lluís. «La Renaixença al Rosselló» dins *Col·loqui Internacional sobre la Renaixença*. Barcelona: Curial, 1984, p. 57 – 82
- FONT i QUER, Pius. *Plantas medicinales. El Dioscórides renovado*. Barcelona: Labor, 1961
- Grec.Net [Recurs electrònic]. *Grup Enciclopèdia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, cop. 1997
- GALLART i BAU, Josep. «Els erudits rossellonesos del segle XIX i Jacint Verdaguer. Codis disponibles: estudis, gramàtiques i diccionaris» dins *Anuari Verdaguer*. Vic: Eumo, 2006, vol. 14, p. 291 – 309
- GULSOY, Joseph. «L’obra filològica de Julià Bernat Alart», dins *Miscel·lània Aramon i Serra. Estudis de llengua i literatura catalanes oferts a Ramon Aramon i Serra en el seu setantè aniversari [Estudis Universitaris Catalan]*. Barcelona: Curial, 1979, vol. 23, p. 243-253
- Institut d’Estudis Catalans. *Els comtats d’Osona i Manresa*, a cura de Ramon Ordeig i Mata. Barcelona: IEC, 1999, col. “Catalunya Carolíngia”, vol. IV, doc. 612
- MASSANELL, Mar. «El mot valencià i nord-occidental *picaport*: intent de justificació de la seva creació i distribució geogràfica», dins *Actes del IV Simposi de Filologia Valenciana en honor de Joan Veny*, ed. per Emili Casanova. València: denes, 2000, p. 375 – 402
- MELCHOR, Vicent de, CASALS, Daniel. «INVALART: presentació del projecte d’edició de l’*Essai de dictionnaire historique de la langue catalane* o *Inventari*

Alart», dins *Actes del Dotzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Universitat de Paris IV – Sorbonne, 4-10 de setembre de 2000*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000, vol. 3, 173 – 188

- MIRET i SANS, Joaquim. *Les cases de templers y hospitalers en Catalunya*. Barcelona: Impr. De la Casa Provincial de Caritat, 1910
- RICO , Albert, SOLÀ, Joan. *Gramàtica i lexicografia catalanes. Síntesi històrica*. València: Universitat de València, 1995 p.143, 145 – 146
- VIDAL, Pere. «Notice sur la vie et les travaux de Julien-Bernard Alart. Ancien archiviste de Pyrénées-Orientales», dins *Butlletín de la société agricole, scientifique et littéraire des Pyrénées-Orientales*. Perpinyà: Imprimerie de Charles Latrobe, 1896, vol. 37, p. 87 – 202
- VILA, Pep. «L'estudi de la llengua i la literatura catalanes al Rosselló al segle XIX: balanç i estat de la qüestió» dins *Anuari Verdaguer*. Vic: Eumo, 2010, vol. 18, p. 253 – 274
- WITTLIN, Curt. *Repertori d'expressions multinominals i de grups de sinònims en traduccions catalanes antigues*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1991
- http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/13135/6/b18153070_0006.pdf: *Indice castellano, catalan y latino sistemático y oficial de los nombres de varias substancias medicinales particularmente vegetales, para mejor inteligencia de esta obra y de la materia médica externa del Doctor Juanich* [dins del Dipòsit digital UB, p. 222]

ANNEX:

Fitxes explicatives

ORENGA	
Lema a l'InvLC	orenga
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I f.	Herba de la família de les labiades, aromàtica, de fulles ovades i de flors rosades o un xic violàcies, que es fa en bardisses i en marges de bosc, emprada com a condiment i com a planta medicinal (<i>origanum vulgare</i>).
Atestació I.1	<i>orenga, herba coneguda. Origanum</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-
Atestació I.2	<i>golone. orenga</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 121
Observacions	-
Atestació I.3	<i>orenga serpol, tragoriganum</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera atestació de l'AlcM és de de l' <i>Alcoatí</i> (s. XIV), igual que el Coromines, el qual ho fa amb «textos del segle XIV».
Conclusió	Totes tres atestacions estan extretes del Diccionari de Nebrija, de manera que no proporciona informació rellevant en aquest cas.

ARANJAT -ADA	
Lema a l'InvLC	Orengat
Variants a l'InvLC	arangat
DCVB	Sí, però amb un altre significat (<i>aranjat</i> m. 'confitura d'aranja')
DECat	Sí, es recull <i>aranjat</i> sense donar-ne cap informació.

I adj.	De color d'aranja (espècie de taronja).
Atestació I.1	<i>duos mantos veyls ,unum burell et alterum arangat</i>
Data	1385
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·441
Observacions	<i>Burell</i> : de color fosc, com de cendra.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB documenta aquest mot però amb un significat diferent: <i>m.</i> 'confitura d'aranja'. Diu que és un derivat d'aranja, terme documentat únicament a Menorca.</p> <p>El DECat, menciona el mot arangat i ens dirigeix cap a 'taronja'. Dins d'aquest darrer, però, no hi apareix el terme que cercàvem. Per tant, l'esmenta però no el documenta ni en dóna cap explicació. Coromines, com l'AlcM, documenten 'aranjas' (Men.) com a fruit de l'aranjer o aranjera, localitzat sobretot a Maó. Més endavant, quan parla del color, només fa referència a 'ataronjat' o 'taronjat' amb l'accepció de color de taronja, i sembla que s'oblidi en aquest espai de l'aranjat.</p>
Conclusió	<p>Lema amb una accepció nova en relació amb el DCVB i el DECat. A més a més, l'InvLC demostra que aquest mot i els seus derivats no són exclusius de Menorca, cosa que diuen els dos grans diccionaris, sinó que també era usat a la Catalunya del Nord, almenys des de final segle XIV. Per tant, aquesta paraula amb aquesta accepció és també pròpia del dialecte rossellonès, cosa que cap dels dos diccionaris havien documentat.</p>

ORERA	
Lema a l'InvLC	Orera
Variants a l'InvLC	horera
Trad. a l'InvLC	bordure, bord
DCVB	No (s.v. <i>vora</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>vora</i>)

I.f.	Part extrema d'una extensió superficial.
Atestació I.1	<i>que lo dit eyxauch vaga horera del val, fins lo loch hon</i>
Data	1393
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·144
Observacions	<p>EIXAUC o EIXAU <i>m.</i> 1. Canal o rec per on es pren l'aigua d'un riu o d'altre conducte per a regar (pir-or., or.); cast. <i>desagiie</i>, <i>desaguador</i>. Ne encara en exauchs devallants d'aquells, doc. a. 1417 (Ordin. Hosp. XXVII). No sia rahó que las ditas Universitats, las quals per fer dits exaucs y motas de rieras y reparos de camins se hauran encarregats hu o molts censals, Const. Cat. 250. (DCVB, s. v.).</p> <p>Cal que retinguem que aquest terme trobat dins d'una atestació d'un altre mot, està documentat per primer cop l'any 1417. En canvi, l'atestació apuntada per Alart, està datada de l'any 1393, anterior a l'anotada per l'AlcM.</p> <p>Pel que fa al Coromines, les primeres documentacions d'aquest terme amb aquesta accepció les localitza a l'InvLC, des de 1326 a 1433, enviant-nos a la fitxa de 'Cabestany'. Però resulta que aquest mot no apareix a l'Inventari.</p> <p>Aclariment després del codi: "<i>en longeant le fossé</i>"</p>
Atestació I.2	<i>e aga a pendre les aygues qui venran per la dita agulla e aquelles menar entorn la sua vinya per la orera qui afronta ab Na Morera</i>
Data	1400

Localització	Catalunya del Nord
Referència	S.350
Observacions	-

II.f.	Part extrema d'una peça de roba doblegada i cosida.
Atestació II.1	<i>I· cobertor de drap d'or rialat per les hores</i>
Data	1370
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1370·Q·208
Observacions	Si cerquem el terme 'rialat' o 'rialar' al DCVB i al DECat no hi apareix. Per tant, estariem davant d'un altre mot nou trobat dins d'una atestació d'un altre terme en qüestió.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB, dins <i>vora</i>, documenta la forma antiga <i>ora</i>, no pas <i>orera</i>.</p> <p>Al DECat trobem la forma etimològica en -o, <i>orera</i> al <i>Llibre del Mostassaf</i> de Castelló de la Plana (València) l'any 1458.</p> <p>Com ja hem documentat més amunt, hem trobat dos termes d'interès dins de les atestacions. El primer és 'eixauc', documentat l'any 1417 per l'AlcM, però l'InvLC el data des de, almenys, l'any 1396. El segon és 'rialat', que no apareix a cap dels dos diccionaris històrics. Per tant, estariem parlant d'un terme antic nou i no documentat.</p>
Conclusió	<p>'Orera' és un lema nou en relació amb l'AlcM, com a variant del mot <i>ora</i>, que sí que hi apareix.</p> <p>Pel que fa a Coromines, aquest terme està documentat a Castelló de la Plana, de manera que Alart ens indica que també s'utilitzava a la Catalunya del Nord. A més, ens dona una datació més antiga que la de Coromines (S. XV), que va des de finals del segle XIV fins al XV.</p> <p>També hem vist dos mots dins de les atestacions que l'InvLC demostra que el primer, 'eixauc' està documentat més antic del que es coneixia, de l'any 1396. El segon, 'rialat' no està documentat a cap dels dos grans diccionaris, per tant, gràcies a l'InvLC ens testimonia de l'existència d'aquest nou terme desconegut fins ara.</p>

HORA	
Lema a l'InvLC	Hora / Hores
Variants a l'InvLC	Aure, ora / ores, oras, horas
Trad. a l'InvLC	Heure / heures [segona traducció equivocada?]
DCVB	Sí (s.v. <i>hora</i>)
DECat	Sí / No (s.v. <i>hora</i> / <i>hora</i> - <i>orar</i>)

I.f.	Unitat de temps equivalent a la vint-i-quatrena part del dia.
Atestació I.1	<i>de ista ora</i>
Data	1000
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1000·224
Observacions	-
Atestació I.2	<i>de ista ora in antea</i>
Data	1090
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1090·xxx
Observacions	-
Atestació I.3	<i>ab hac ora et deinceps</i>
Data	1140
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1140·546
Observacions	-
Atestació I.4	<i>pus es ora nona</i>
Data	1288
Localització	Puigcerdà (Baixa Cerdanya)
Referència	1288 Puigc.
Observacions	-
Atestació I.5	<i>daquesta ora anant</i>
Data	1292
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1292·9·K·ja(?)·
Observacions	-
Atestació I.6	<i>daquesta ora avant</i>
Data	1295

Localització	Catalunya del Nord
Referència	1295e
Observacions	-
Atestació I.7	<i>que hora nona sia passada ..a la hora nona...a hora nona</i>
Data	1298
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1298b
Observacions	-
Atestació I.8	<i>pus aure nona sia sonada</i>
Data	1311
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.9	<i>daquesta hora anant</i>
Data	1323
Localització	Elna (Rosselló)
Referència	1323 Elne
Observacions	-
Atestació I.10	<i>obligam deure e pagar ora per ora sens neguna dilacio de temps</i>
Data	1472
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1472·IV·465
Observacions	-
Atestació I.11	<i>hora de nit que podian ser les deu hores... y jo a les hores me comani a Deu</i>
Data	1626
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·242
Observacions	-
Atestació I.12	<i>+ la terça hora</i>
Data	-
Localització	-
Referència	ast·178c·178e·178f·
Observacions	-
Atestació I.13	<i>per I· hora·</i>
Data	-
Localització	-
Referència	[ast]·179g
Observacions	-

Atestació I.14	<i>en lenderna ora de mig dia</i>
Data	-
Localització	-
Referència	desclot 138 ^a
Observacions	
Atestació I.15	<i>Dura del dimecres a ora X^a tro al disapte aquexa matexa ora (sic lege ora)</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Tuglat 82
Observacions	-
Atestació I.16	<i>a ora nona</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Tuglat 82
Observacions	-
Atestació I.17	<i>E sus hora de miga tercia ela fo al port de Marceyla</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Ung·61
Observacions	
Atestació I.18	<i>Deus pensar quant ni quina hora deus parlar</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Alb·Bret·592
Observacions	-
Atestació I.19	<i>Hora , xxx</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Bergnes 453
Observacions	-
Atestació I.20	<i>Ora ,part del dia natural, hora -ora des astrada ,sidus ,sideracio</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

II.f.	Estona, temps que tarda una cosa
Atestació II.1	<i>tota hora que</i>
Data	1295
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1295d
Observacions	-
Atestació II.2	<i>tota hora que</i>
Data	1296
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1296l
Observacions	-
Atestació II.3	<i>Tota hora que iran</i>
Data	1302
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació II.4	<i>tota hora que sia conegut</i>
Data	1317
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació II.5	<i>Tota hora que apparegua que paguen</i>
Data	1318
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació II.6	<i>aquesta ora</i>
Data	1336
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9·1336·248
Observacions	-
Atestació II.7	<i>e'l vall fo fet en pocha hora</i>
Data	-
Localització	-
Referència	desclot 37
Observacions	-
Atestació II.8	<i>En l'hora que</i>
Data	-
Localització	-

Referència	Scriva 24
Observacions	-
Atestació II.9	<i>En la hora mateixa</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Scriva 24
Observacions	-
Atestació II.10	<i>Ven la sua hora</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Alb·Bret·611
Observacions	-
Atestació II.11	<i>E nos li diguéem que se'n anas en bona hora</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Pere III-9
Observacions	-
Atestació II.12	<i>e a hora de seny del ladre reebem una letra</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Pere III-24
Observacions	-

III f. pl.	Oracions que es reciten o es canten en les hores canòniques i que formen l'ofici diürn.
Atestació III.1	<i>nols sia vedat de dir lurs hores</i>
Data	1270
Localització	<i>Catalunya del Nord</i>
Referència	-
Observacions	-
Atestació III.2	<i>unes ores diürnals</i>
Data	1372
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·423
Observacions	-
Atestació III.3	<i>II· ores Be Marie</i>
Data	1379

Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·291
Observacions	-
Atestació III.4	<i>lo rector [deu comen digua e] devia comensar totes les hores en [lo con] lo cor</i>
Data	1382
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·4
Observacions	-
Atestació III.5	<i>unes hores de Nostra Dona</i>
Data	1382
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·362
Observacions	-
Atestació III.6	<i>Unes Ores de Nra Dona ab los Set Psalms</i>
Data	1388
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1388·XVI·363
Observacions	-
Atestació III.7	<i>quasdam horas juhiguas cum postibus viridis</i>
Data	1388
Localització	Catalunya del Nord
Referència	Q·639
Observacions	-
Atestació III.8	<i>unes Hores</i>
Data	1389
Localització	Catalunya del Nord
Referència	Q·640
Observacions	-
Atestació III.9	<i>que lo dit offici divinal sia en les misses e altres hores cantat dit e celebrat</i>
Data	1398
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·226
Observacions	-
Atestació III.10	<i>I· librum parvum vocatum les ores de Nostra dona et incipit en prima linea Domine..</i>
Data	1400
Localització	Catalunya del Nord

Referència	S·112
Observacions	-
Atestació III.11	<i>unes ores de nostra dona e un Saltiri</i>
Data	1400
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·350
Observacions	-
Atestació III.12	<i>unes Oras en que es lo Compter e l'offici de la creu e l'offici de la verges Marj sic e altres</i>
Data	1452
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·106
Observacions	-
Atestació III.13	<i>L'enfant sabia les hores de Nostra dona sancta Maria, e anave les dient</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Conte 108
Observacions	-

IV f. pl.	Llibre on estan contingudes les dites oracions.
Atestació IV.1	<i>quasdam Horas Beate Marie storiades</i>
Data	1363
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1363 fº6
Observacions	-
Atestació IV.2	<i>Unes Ores cubertes de posts ab un vermell, de pergami, scrits ab letra grossa de diverses officis</i>
Data	1419
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1419·C·398
Observacions	-
Atestació IV.3	<i>unes Ores de pergami en que es lo offici de Nª Dona a us de Nat(?) bona e los set Psalms e altres oracions</i>
Data	1454
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·120
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Pel que fa a l'accepció de la 'unitat del temps', la primera documentació de l'AlcM és literària i del segle XV: «Sàpies per cert, dix l'àngel, que encara no y has stat una hora acabada», (<i>Eximplis</i>, II, 192). Les primeres atestacions del Coromines també són literàries. Amb el sentit de 'part del dia en què s'escau una cosa' trobem «lo rey sarrahí ab sa gent aquesta <i>hora</i>, que era al gall cantant, recollí-s a la ciutat», DescLOT (<i>DAG</i>).</p> <p>Quant al sentit d'«estona», la primera documentació de l'AlcM és de la <i>Crònica</i> de Jaume I. La de Coromines és de les <i>Homilies</i>. En relació al significat d'«oracions», el DCVB només té atestacions literàries, la primera de les quals de R. Llull. El DECat, en canvi, no documenta el substantiu amb el sentit d'oració.</p> <p>Finalment, l'accepció de 'llibre d'oracions' la primera documentació de l'AlcM és de 1285 (Capmany Mem, IV, 11) i la resta de 1442 i 1517 (Inv. Eixarch, València).</p> <p>El DECat identifica aquesta accepció amb els mots <i>oracional</i> i <i>oracionari</i>, no pas amb <i>hora</i>, ni <i>ora</i>, ni cap altre derivat.</p>
Conclusió	<p>En relació amb el DCVB, l'InvLC ens aporta atestacions molt més antigues de les ja documentades. A més a més, són provinents de documentació d'arxiu. La primera atestació d'Alart està datada de l'any 1000 quant a la primera accepció. En canvi, la datació del diccionari històric és literària del segle XV. Pel que fa a l'accepció de 'llibre d'oracions', veiem que la primera documentació de l'InvLC és de l'any 1270. En canvi, l'AlcM no la datava fins el 1285.</p> <p>En el DECat no hi trobem l'accepció de 'oracions' ni de 'llibre d'oracions' expressades amb el terme en qüestió. Per tant, per a aquest diccionari el mot 'hora' té dos significats nous.</p> <p>A més a més, gran part de les documentacions extretes per Alart són localitzades a la Catalunya del Nord, cosa que cap dels altres diccionaris havia anotat.</p>

HÒRREU, HÒRREA	
Lema a l'InvLC	Oresa?
Variants a l'InvLC	horens

Trad. a l'InvLC	Folie, bétise
DCVB	Sí (s.v. <i>hòrreu</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>horror</i>)

I adj.	Horrible, repulsiu, repugnant
Atestació I.1	<i>Per moltes horens (sic) e leges</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 98
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Atestació extreta de la història del cavaller Tuglat (s. XIV) editada per Bofarull el 1857 en l'obra <i>Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón</i>. Possiblement és una mala lectura per <i>horees</i> [=hòrrees]. En el <i>Repertori</i> de Wittlin apareix “lletges i hòrrees” (p. 380).</p> <p>En el DCVB (s. v. <i>hòrreu</i>) es recullen aquestes atestacions: «Ja són fembres en lo món qui són hòrrees e putanes» (Llull Sta. Mar. 22). «Tal fembra qui serà vil e òrrea e leja» (Llull Cont. 143). «Manifestar... tant hòrreu cas exorbitant» (Spill 3732).</p> <p>El DECat diu que ‘hòrreu’ vingué per via popular i que trobem almenys des dels orígens literaris (hi posa dos contextos extrets de les <i>Meravelles II</i>, 67 de Llull).</p>
Conclusió	<p>Alart no identifica a quin mot pot correspondre aquesta forma. En fa una proposta que ell mateix considera dubtosa (<i>oresa</i> ‘folie, bétise’) i que no lliga amb el context. Aporta una atestació, però, que amb els coneixements filològics actuals es pot relacionar amb l'adjectiu <i>hòrreu</i>, <i>hòrrea</i> (< HORRĪDU). Així, l'InvLC aporta una atestació nova en relació amb els dos grans diccionaris, però no és gaire rellevant, atès que es tracta d'una atestació d'origen literari.</p>

ORFEBRERIA	
Lema a l'InvLC	Orfabreria
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí (s.v. <i>orfebreria</i>)

DECat	Sí (s.v. <i>orfebreria</i>)
-------	------------------------------

I.f.	Argenteria.
Atestació I.1	<i>no gos portar alcuna brodadura ,orfabreria ,ne argenteria en vestidures</i>
Data	1419
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1419·4·503
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Les documentacions més antigues de l'AlcM són literàries (<i>Tirant Spill</i> , etc.). Coromines obté les mateixes fonts, més algunes atestacions citades per DAG.
Conclusió	Alart aporta una atestació provinent d'algun arxiu de la Catalunya del Nord i datat a començament segle XV. Aquesta documentació és important perquè cap dels dos grans diccionaris tenen documentacions provinents d'arxius, i tampoc d'aquesta zona del territori català.

ORFANDAT	
Lema a l'InvLC	Orfandat
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí (s.v. <i>orfandat</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>orfe</i>)

I	Estat d'orfe.
Atestacions I.1	<i>Orfandat orbitas ,orbitudo</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
-------------------------------	--

Anàlisi	L'AlcM disposa d'una atestació literària de Villena (<i>Vita Chr.</i> , cap. 157. El Coromines anota la mateixa atestació més una altra de pròpia.
Conclusió	Malgrat que els dos grans diccionaris no hagin anotat l'atestació de Nebrija, en aquest cas l'Inventari no ens aporta informació rellevant.

ORFE	
Lema a l'InvLC	Orfano
Variants a l'InvLC	Orfen, horfes, orffes, horfens, orfane
DCVB	Sí (s.v. <i>orfe</i> , <i>òrfena</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>orfe</i> , <i>òrfena</i>)

I m.	Que és menor d'edat i ha perdut el pare i la mare o algun dels dos.
Atestació I.	<i>lego als orffes de Perpiniano amore dei X·(?) sol·</i>
Data	1347
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1347·C·400
Observacions	-
Atestació I.	<i>als afans orfes</i>
Data	1370
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1370·Q·206
Observacions	-
Atestació I.	<i>als afans horfes</i>
Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1373·Q·459
Observacions	-
Atestació I.	<i>infans horfens</i>
Data	1390
Situació geogràfica	-
Referència	1390·revue 368
Observacions	-
Atestació I.	<i>Are(?) (jo) son orfane de pare</i>
Data	-

Situació geogràfica	-
Referència	Pacio 138
Observacions	-
Atestació I.	<i>En vidues e en pubils e en horfens</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Masc·155(?)
Observacions	-
Atestació I.	<i>Eu ,qui sole e orfe ,son trebalade en gran tribulacio</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·124
Observacions	-
Atestació I.	<i>Orfano ab pobresa orphanus -orfano sens pare pupillus</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Les documentacions de l'AlcM són totes literàries, la primera de R. Llull, igual que al Coromines. El DCVB esmenta per mitjà de Nebrija que la variant formal <i>òrfano</i> és un castellanisme.
Conclusió	Gràcies a l'InvLC podem obtenir atestacions originàries de fons nord catalans i datades des de mitjan segle XIV fins a finals d'aquest mateix segle, cosa que no s'havia anotat. Malgrat que Alart hagi triat com a lema <i>orfano</i> , les atestacions copiades d'arxius nord catalans trobem aquest mot escrit <i>orfes</i> , <i>orfens</i> i variants, en cap cas amb el castellanisme extret de Nebrija, de manera que podem dir que aquesta influència no hi va existir.

ORFILA	
Lema a l'InvLC	Orfila
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I topon.	Nom d'un puig.
Atestació I.1	<i>loco vocato Puig d'Orfila</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Argelers (Rosselló).
Referència	1292 argelès 28
Observacions	-

II	Nom de lloc rossellonès, que donà nom a un llinatge de Rosselló i de les Illes.
Atestació II.1	<i>Gi de Podio d'Orfila</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	1292 collioure 2·17
Observacions	-
Atestació II.2	<i>Gi de Puig d'Orfila</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	1292 collioure 40
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB documenta aquest llinatge a <i>Barcelona, València, Maó, Ciutadella, Alaior, Sa Pobla, etc.</i></p> <p>Pel que fa al sentit toponímic, Coromines diu: «L'InvLC en dona cites en docs. de Cotlliure/Argelers de 1289 i 1292: “de <i>Puig d'Orfila</i> --- loco vocato <i>Puig d'Orfila</i> (...)” i “de <i>Puyg d'Orfila</i>” en un de Cotlliure de 1360.</p> <p>Coromines continua explicant que «del llinatge seguim tenint-ne notícies rosselloneses: 1292: “Gui. de <i>Podio d'Orfila</i>” (bis)». Més endavant, Coromines diu: «1302: <i>En Pug d'Orphila</i> (InvLC) docs. de Cotlliure 1317: “<i>G. de Pug d'Orfila</i>”, Cotlliure (RLR (...));».</p>
Conclusió	<p>Trobem dues aportacions importants per al DCVB. D'una banda, l'InvLC és testimoni que aquest llinatge també era existent al Rosselló, més concretament a Cotlliure i a Argelers. D'altra banda, hi haurà una accepció nova, que és la del lloc del Puig d'Orfila (lloc rossellonès, com diu Coromines).</p>

	<p>Pel que fa al DECat, trobem com Coromines tenia ben localitzades les atestacions de l'Inventari Alart. Això no obstant, trobem alguns errors: diu que ha extret de l'InvLC la documentació «de Puig d'Orfila» datada l'any 1289 i localitzada a Cotlliure. Doncs bé, si cerquem aquesta informació a l'Inventari, no la hi trobem, ni l'atestació ni la data, ja que la més antiga de què disposa Alart és de l'any 1292. A més a més, després n'anota una altra, «de Puyg d'Orfila», datada l'any 1360 i localitzada a Cotlliure, cosa que cap d'aquestes dades apareix a l'<i>Essai</i>, ni en el lema 'Orfila' no el de 'Puig'. Així, doncs, de ben segur que es tracta d'alguna confusió.</p>
--	--

ÒRGUINES	
Lema a l'InvLC	Orguenes
Variants a l'InvLc	Orgenes
Trad. a l'InvLC	Besaces?
DCVB	Sí (s.v. <i>alforges</i>), apareix a la part d'etimologia.
DECat	Sí (s.v. <i>orgue</i>)

I f. pl.	Sac obert pel mig i tancat pels extrems, els quals formen dues bosses grans ordinàriament quadrangulars.
Atestació I.1	<i>dins dues orgenes de canamas, diverses trosses de gix crissalli</i>
Data	1419
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1419·C·399
Observacions	<i>Canamàs</i> : roba feta d'estopa de cànem.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB documenta aquesta variant lèxica per mitjà de Ramon Martí, traductor al català del <i>Vocabulista in arabico</i>, el qual dona el llenguatge dels sarraïns valencians. No en dona cap altra referència, ni atestacions ni dates ni cap localització geogràfica que la valenciana.</p> <p>El DECat explica que «aquest vocalisme amb <i>i</i> apareix a més en òrguines (doc. de Castelló, 1443) 'alforges' orguinetes (en el valencià JEsteve, 1472) id.» No fa cap altra referència amb</p>

	aquesta accepció.
Conclusió	Per una banda, Alart aporta una nova forma ortogràfica (<i>orguenes</i>) d'aquest lema en relació amb el DECat (<i>orguines</i>). Per altra banda, per mitjà de l'InvLC podem saber que aquesta paraula no era únicament usada a Castelló ni pels sarraïns valencians, tal com diuen aquests dos diccionaris, sinó que a la Catalunya del Nord també hi era existent i amb la mateixa accepció, almenys, a partir de començament segle XV.

ORGULL	
Lema a l'InvLC	Orgull
Variants a l'InvLC	ergull, orgul
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Excés d'estima de si mateix, dels propis mèrits, que fa que hom es cregui superior als altres.
Atestació I.1	<i>Deu a qui no plach orgull</i>
Data	-
Localització	-
Referència	DescLOT 64
Observacions	-
Atestació I.2	<i>lur orgull</i>
Data	-
Localització	-
Referència	DescLOT 114
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Deu a qui no plau ergull ,mas humilitat</i>
Data	-
Localització	-
Referència	DescLOT 107i
Observacions	-
Atestació I.4	<i>en lur superbia e en lur orgull</i>
Data	-
Localització	-
Referència	DescLOT 159 ^a

Observacions	-
Atestació I.5	<i>rmbs(?) orgul</i>
Data	-
Localització	Montpeller
Referència	Oct. Bringuier Montpellier Revue I. p.140
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les atestacions més antigues del DCVB són de Llull i de Muntaner.</p> <p>La primera documentació del DECat és de les <i>Homilies d'Organyà</i>. Diu que les formes <i>ergull</i>, <i>orgull</i> i <i>argull</i> són freqüents en la llengua d'Oc.</p>
Conclusió	Ni el DCVB ni el DECat no documenten la variant ortogràfica <i>orgul</i> en les seves atestacions, cosa que l'InvLC sí que ho fa.

ORGULLÓS -OSA	
Lema a l'InvLC	Orgullós
Variants a l'InvLC	orgollosos, ergullosos, Orgolosa, Orgollose, Arguylosa
DCVB	Sí
DECat	Sí

I adj.	Que té orgull.
Atestació I.1	<i>ço son los orgollosos</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 114
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Nostre Senyor mante los homils, e poneix los ergullosos</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 160
Observacions	-

II	Nom propi de dona.
-----------	--------------------

Atestació II.1	<i>uxor ejus nomine Orgolosa</i>
Data	1138
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1138·538
Observacions	-
Atestació II.2	<i>Orgollose</i>
Data	1138
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1138·538
Observacions	-
Atestació II.3	<i>que fon de NArguylosa</i>
Data	1389
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·148
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les atestacions més antigues del DCVB són textos literaris de Llull i de Muntaner.</p> <p>El DECat documenta l'adjectiu a Llull amb la forma plural <i>ergullosos</i>. Començat per <i>-er</i> troba una documentació no especificada de l'any 1229. Tota la resta d'atestacions vénen de textos literaris (Llull, Muntaner, Ausiàs March, etc.).</p>
Conclusió	<p>L'única forma que documenta el DECat, però no el DCVB és la forma que acaba en <i>-osos</i>. En relació amb tots dos diccionaris, l'InvLC ens aporta formes ortogràfiques noves que no han estat documentades: <i>Orgolosa</i>, <i>Orgollose</i>, <i>Arguylosa</i>, per bé que fan referència a una nova accepció que no documenten cap dels dos diccionaris, que és la del 'nom de dona', amb unes atestacions datades molt antigues, des de la primera meitat del segle XII.</p>

ORIENT m.	
Lema a l'InvLC	Orient
Variants a l'InvLC	horient
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Punt de l'horitzó sensible per on surt el sol en els equinoccis.
Atestació I.1	+ <i>orient</i>
Data	-
Localització	-
Referència	ast. 177b 178c
Observacions	
Atestació I.2	<i>devers Orient</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 36
Observacions	
Atestació I.4	<i>Vaien a les parts occidentals, e d'aquí convertesquen-se al horient</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Scipio 546
Observacions	
Atestació I.3	<i>Orient ,part de ahont naix lo sol oriens</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Neb. 77
Observacions	
Atestació I.5	<i>Aquesta es en Orient ..e va-sse'n en Occident</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Atlas 208
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació més antiga de l'AlcM és de Jaume I, igual que al Coromines.
Conclusió	No hi ha aportacions rellevants. Tanmateix, les atestacions que anota Alart no apareixen als dos grans diccionaris.

ORIENTAL	
Lema a l'InvLC	Oriental

Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I adj.	Pertanyent a l'orient
Atestació I.1	<i>Oriental (cosa orientalis ortivus)</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Neb. 77
Observacions	
Atestació I.2	<i>I· saffir foradat oriental</i>
Data	1419
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1419·C·398
Observacions	<i>Saffir</i> : pedra preciosa.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM només té documentacions literàries, la més antiga del segle XIV. La documentació més antiga de Coromines és de <i>Tirant</i> .
Conclusió	Una de les atestacions prové d'un document original d'un arxiu de la Catalunya del Nord, datat de principis del segle XV, de manera que Alart localitza aquest mot propi del dialecte rossellonès, cosa que no s'havia documentat fins ara.

ORIFANT m.	
Lema a l'InvLC	Orifan
Variants a l'InvLC	Oriffans
DCVB	Sí (s.v. <i>orifant</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>orifant</i>)

I m.	Elefant
Atestació I.1	<i>Se troba molt ivori per la multitud de Oriffans</i>

Data	-
Localització	-
Referència	Atlas 218
Observacions	<i>Ivori</i> : substància blanca, dura, de què estan formats els escàtils dels elefants.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les dues documentacions de l'AlcM son dels segles XIII-XV provinents de textos literaris.</p> <p>La primera documentació de Coromines és de R. Lull. També diu: Formes semblants en <i>ol-</i> es troben en altres llengües romàniques antigues: oc.ant. (...) <i>orifan</i>. Per tant, es pot pensar que la forma documentada per Alart sigui un occitanisme.</p>
Conclusió	<p>La forma documentada per Alart no només forma part de l'occità antic, com diu Coromines, sinó també del català antic. Això no obstant, es pot tractar d'un occitanisme. A més a més, l'InvLC documenta la forma ortogràfica <i>oriffan</i>, amb dues effes, cosa que els altres dos grans diccionaris no la recullen.</p>

ORIGINACIÓ	
Lema a l'InvLC	Originació
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Origen, principi
Atestacions I.1	<i>Originacio ,o principi origo</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	Tant el DCVB com el DECat documenten la mateixa atestació de Nebrija, però el primer tan sols una part i el segon ni tan sols esmenta l'atestació.
Conclusió	Atestació més completa en relació amb els altres dos diccionaris.

ORIGINAL	
Lema a l'InvLC	Original
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Obra primitiva.
Atestació I.1	<i>[del orig] trelat del original de carta publica</i>
Data	1318
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-

II adj.	Que és l'origen o font d'alguna cosa copiada o reproduïda.
Atestació II.1	<i>Original (cosa originalis -Original, dehont traen alguna cosa exemplum, exemplar</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

III adj.	Que remunta a l'origen.
Atestació III.1	<i>Original de tota heretgia</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Com. Stela 38
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació més antiga amb l'accepció de 'obra primitiva'

	<p>d'AlcM és d'Eiximenis (final s.XIV) i amb la de 'font' és una documentació de Mallorca de l'any 1382.</p> <p>La documentació més antiga de Coromines amb la primera accepció és de Jaume Roig (començaments s. XV) i amb la segona accepció és la mateixa documentació de Mallorca de l'any 1382.</p>
Conclusió	Alart ens aporta una atestació nova, provinent d'algun arxiu de la zona de la Catalunya del Nord i és més antiga de les documentades fins ara (finals s. XIV), que remunta fins a començament segle XIV, l'any 1318.

ORIGINARI	
Lema a l'InvLC	Originari
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I adj.	Pertanyent a l'origen, que és l'origen.
Atestació I.1	<i>la originaria specia</i>
Data	1413
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1413·P·465
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>En l'AlcM no trobem cap atestació que exemplifiqui aquesta accepció.</p> <p>Pel que fa a Coromines, només documenta l'accepció d'oriünd': «originari de França», que no seria el significat del cas d'Alart.</p>
Conclusió	En relació amb el DCVB trobem una atestació nova, ja que no n'havia documentat cap, localitzada a la Cat. del Nord i datada a inicis del segle XV. En relació amb el DECat, l'accepció és nova.

ORINA	
Lema a l'InvLC	Orina
Variants a l'InvLC	-

DCVB	Sí
DECat	Sí

I f.	Excreció líquida dels ronyons expel·lida per l'organisme.
Atestació I.1	<i>Orina urina ,lotium</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	
Atestació I.2	<i>Diamires. quant algu se orina mentres que dorm</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 120
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Observacions	La primera atestació de l'AlcM és de Llull i la del Coromines d'un document de l'any 1181.
Aportacions	En aquest cas l'Inventari no ens aporta informació nova, ja que les dues úniques atestacions que anota són extreptes del conegut diccionari de Nebrija.

ORINAL	
Lema a l'InvLC	Orinal
Variants a l'InvLC	Orinalis, orinall
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Vas de terrissa, de metall, de plàstic, que serveix per a orinar-hi i àdhuc defecar-hi.
Atestació I.1	<i>unum coper d'orinal</i>
Data	1337
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9·1337·266
Observacions	<i>Coper</i> : recipient.
Atestació I.2	<i>unum orinal</i>

Data	1347
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9·1347·20
Observacions	-
Atestació I.3	<i>unum stug de orinal</i>
Data	1369
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1369·Q·207
Observacions	<i>Stug</i> : capsà.
Atestació I.4	<i>I· orinal</i>
Data	1379
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·262
Observacions	-
Atestació I.5	<i>unum coper orinalis</i>
Data	1379
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·292
Observacions	-
Atestació I.6	<i>unum orinal</i>
Data	1380
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·337
Observacions	-
Atestació I.7	<i>I· orinall</i>
Data	1385
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·409
Observacions	-
Atestació I.8	<i>unum orinal vitriceum(?) sua coperta</i>
Data	1390
Localització	Catalunya del Nord
Referència	Q·638
Observacions	-
Atestació I.9	<i>I· orinal ab son coper</i>
Data	1397
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·221
Observacions	-

Atestació I.10	<i>I· orinal de veyre</i>
Data	1400
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·114(?)
Observacions	-
Atestació I.11	<i>Orinal, matula</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-
Atestació I.12	<i>orinal petit matello</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>L'AlcM només documenta un context del segle XIV, la resta són del segle XV, sense especificar la data concreta.</p> <p>Les documentacions de Coromines són totes del segle XV, la primera de 1408 i sembla que siguin de textos literaris.</p>
Conclusió	<p>Més atestacions del segle XIV de les documentades en els dos grans diccionaris. A més a més, totes provenen de la Catalunya del Nord.</p> <p>També trobem dues formes ortogràfiques no identificades ni a l'AlcM ni al Coromines: <i>orinalis</i>, <i>orinall</i>.</p>

ORINAR	
Lema a l'InvLC	Orinar
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v.	<i>Expel·lir l'orina.</i>
Atestacions I.1	<i>orinar ,ovpEco.</i>
Data	-
Localització	-

Referència	Bergnes 449
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Les atestacions del DCVB i del DECat són totes literàries.
Conclusió	En aquest cas l'Inventari no ens aporta informació nova, ja que l'única atestació que apunta és extreta del conegut Bergnes.

ORIOI	
Lema a l'InvLC	Oriol
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí, però amb altres significats.
DECat	Sí

I topon.	Nom d'un puig.
Atestació I.1	<i>clodus(?) un Puig Oriol</i>
Data	1044
Localització	Banyuls dels Aspres (Rosselló)
Referència	1044·O·295
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM no documenta l'accepció de 'puig'. L' <i>Onomasticon</i> de Coromines, en canvi, documenta aquest mot al Rosselló l'any 973; <i>Pujo Auriolo</i> cit. amb Brullà i la Salanca (col·le. Moreau, veg. s.v. <i>Salanca</i>).
Conclusió	Accepció nova en comparació amb el DCVB, documentada a Banyuls dels Aspres (Rosselló) i datada molt antiga, a mitjan segle X. Pel que fa al DECat, atestació, datació (però no pas més antiga) i localització geogràfica (Banyuls dels Aspres, concretament) noves.

HORITZÓ	
Lema a l'InvLC	Horizon
DCVB	Sí (s.v. <i>horitzó</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>horitzó</i>)

I m.	<i>fig. Futur.</i>
Atestació I.1	<i>Mon horizon viu (j'ai vu) res plenxxxent e clar</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Comen. Stela 48
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Primera atestació del DCVB d'un poemari del segle XV. El DECat no documenta el sentit figuratiu.
Conclusió	Pel que fa al DCVB: atestació nova. Nova aportació, especialment per el DECat: accepció i atestació noves.

ORLA f.	
Lema a l'InvLC	Orle
Variants a l'InvLC	Orla, orlis
Trad. a l'InvLC	Bord
DCVB	Sí (s.v. <i>orla</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>orla</i>)

I f.	Barana d'una embarcació, part dels costats que ultrapassa els costats de la coberta.
Atestació I.1	<i>que tot naveli qui s'ahorr en lo dit port, dega tener escura(?) en son orle ,per so que neguna persona no caya en lo port</i>
Data	1318
Localització	-
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.2	<i>faces de cordolran(?) per fer orles ,e venells ,e contreforts</i>

Data	1392
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1392·4·487
Observacions	<i>Venell</i> : no apareix a cap dels dos diccionaris.
Atestació I.3	<i>I· cobertor de bordet ab orles en torn</i>
Data	1397
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·191
Observacions	<i>Bordet</i> : roba de mala qualitat que es duia antigament, i solia ésser blava o llistada (Empordà).
Atestació I.4	<i>Esteven les bandories e'ls penells en la orla de les galeres ,de popa tro en la proa, a totes parts</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Descloet 165d
Observacions	-

II.f.	Adorn tirat que es posa a la vora d'una peça de roba.
Atestació II.1	<i>I· pannum de seda cum orlis de sendat</i>
Data	1353
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1353·76
Observacions	-
Atestació II.2	<i>orla, ora, limbus</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	<p>La primera documentació de l'AlcM amb l'accepció de 'vora d'una peça de roba' és de l'any 1275. Pel que fa a la segona accepció 'barana d'una embarcació' les documentacions provenen de textos literaris.</p> <p>En occità i en francès antic: 'orle' (segons Coromines).</p> <p>Pel que fa a l'accepció de 'vora d'una peça de roba', les documentacions de Coromines són literàries, com la de Desclot.</p> <p>També explica que «aquest mot degué ser molt comú al Rosselló a judicar per les formes llatines <i>oras</i> i <i>orlis</i> citades per Alart dels documents en llatí medieval: 1250 tuaylola cadrata cum oris de veylut, 1350 pannus cum orlis de sindone nigra (s.v. orla, i altres exemples de la forma amb -rl-, s.v. orlar), on però orlis pot referir-se a <i>orla</i> o <i>orle</i>». La primera de les atestacions que cita Coromines la trobem repartida per l'Inventari, no pas sota el lema 'orla': si anem a 'tovallola' en llegim la primera part: «una tuaylola cadrata [1350·S]·150». Per trobar la segona part, hem hagut de dirigir-nos al lema 'vellut': «cum oris de veylut vert ·1350·S·150». Per tant, trobem un error en la remissió que ens fa Coromines. A més a més, si ens hi fixem, el codi és exactament el mateix, de manera que, d'entrada i sense cap coneixement al respecte, podria ser que moltes de les documentacions tinguessin continuïtat sota dels altres lemes, com és aquest cas, però són només especulacions.</p> <p>Pel que fa a la segona de les atestacions, sí que sembla que apareix a l'Inventari, però amb variacions, com si Coromines l'hagués reformulat. A més a més, també és contradictori amb ell mateix, perquè al principi diu que la primera documentació trobada és de l'any 1275. Tanmateix, la que és suposadament d'Alart és anterior, de 1250. Quant a l'accepció 'barana d'una embarcació', Coromines documenta un text rossellonès (Pere Vidal) que coincideix amb la primera atestació d'Alart de l'any 1318.</p>
Conclusió	<p>En relació amb el DCVB, Alart aporta documentació arxivística nord catalana amb l'accepció de 'barana d'una embarcació'. Pel que fa a l'accepció de 'vora d'una peça de roba', aquest diccionari no l'havia localitzat a la Cat. del Nord, de manera que Alart demostra que hi era ben existent.</p> <p>Quant al DECat, Alart confirma la documentació de l'any 1318 provinent del rossellonès. A més a més, s'ha pogut localitzar un error important en Coromines pel que fa a les atestacions que ell documenta, ja que no les veiem a la font d'on diu que les havia extret.</p>

	A més a més, trobem dos termes dins de les atestacions que ens poden ser d'interès. El primer, <i>venell</i> , no el trobem a cap dels dos diccionaris, de manera que podria tractar-se d'un nou mot. Pel que fa al terme <i>bordet</i> , l'AlcM només l'identifica a l'Empordà. El Coromines recull el terme sense cap explicació. Per tant, per mitjà de l'InvLC podem localitzar aquest terme a la Catalunya del Nord amb data de 1397 (s. XIV).
--	---

ORLADURA	
Lema a l'InvLC	Orladura
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Adorn consistent en una orla.
Atestacions I.1	<i>orladura plumatura ,plumacio</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	El DCVB obté una atestació d'un document de l'any 1278, igual que el DECat
Conclusió	En aquest cas l'InvLC no ens aporta cap informació nova rellevant.

HOLANDA	
Lema a l'InvLC	Orlanda
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí (s.v. <i>orlanda</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>holanda</i>)

I.f.	Tela fina de lli que serveix per a fer llençols, robes d'ús interior, etc.
-------------	--

Atestacions I.1	<i>Orlanda ,llenç linteum menaphium</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	<i>llenç</i> : tela de lli o de cànem.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM consta de tres atestacions literàries localitzades a Barcelona, València i Palma. La primera atestació és literària del segle XV. Coromines només notifica que es tracta d'una «camisa d'holanda etc., del nom de la nació», sense cap exemple documentat ni datat.
Conclusió	Forma gràfica nova en relació amb el Coromines.

ORLAR	
Lema a l'InvLC	Orlar
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v. tr.	Guarnir d'una orla.
Atestacions I.1	<i>Orlar ,oram plumo -orlador, limborarius</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'atestació que documenta l'AlcM és de <i>Paris e Viana</i> (s. XIV-XV). Les que obté el Coromines, també són literàries i del segle XV aproximadament. El DCVB localitza aquest mot a Barcelona, Palma i València.
Conclusió	L'InvLC no ens aporta cap informació nova, atès que les cites de Nebrija ja les tenim recopilades.

ORLINA	
Lema a l'InvLC	Orlin
Variants a l'InvLC	Orlina
DCVB	Sí (s.v. <i>Orlina</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>Orlina</i>)

I topon.	Riu que rega el terme d'Espolla i desaigua a la Muga (Empordà).
Atestacions I.1	<i>ripparia de Orlina</i>
Data	1337
Localització	La Roca d'Albera (Rosselló)
Referència	T. 40 La Roca
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB no documenta cap context ni cap data, només diu que és de l'Empordà.</p> <p>L'<i>Onomasticon</i> de Coromines té l'any 1200 com a documentació més antiga. També documenta l'atestació d'Alart: 1337: «<i>rippariam de Orlina</i> [hi veiem un error de picatge, <i>rippariam/ripparia</i>] que Alart troba en un doc. relatiu a La Roca d'Albera (InvLC) poble que cau a l'altre vessant de la serra, a uns 5 k. dret al N. de les fonts de l'Orlina.»</p>
Conclusió	<p>Pel que fa al DCVB, veiem una atestació nova, localitzada al Rosselló (l'AlcM ho localitza a l'Empordà) i datada a mitjan segle XIV. En relació amb el Coromines, es pot certificar l'existència de la documentació i de la font. A més a més, gràcies a l'Inventari s'ha localitzat un error de picatge.</p>

ORMEJAR	
Lema a l'InvLC	Ormegar
Variants a l'InvLC	Hormegar
DCVB	Sí (s.v. <i>ormejar</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ormejar</i>)

I v. tr.	Aparellar (DIEC2); aparellar un vaixell o altra embarcació (DCVB); ancorar, amarrar la nau (DECLC).
Atestació I.1	<i>que negun hom no's gaus metre entre el naueli del S. rey, ni hormegar sobre el dit Naveli, puys que aga espasi d'ormegar e que pusca caber al dit port</i>
Data	1318
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.2	<i>arribaren a la Palomera ,e aqui ormegaren se totes les naus</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 34
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Entraren se'n al port de la Poraça ,e aqui ormegaren se</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 36
Observacions	-
Atestació I.4	<i>Les set barques surgiren en mar fora'l guerau, e ormegaren se dins</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Desclot 157d
Observacions	-
Atestació I.5	<i>Lo vixxx xxxll que la via de Mallorques e puix(?) torna-ssen per desarmar (s'ormegar?) en Valencia</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Pere III-23
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM documenta l'accepció d'aparellar un vaixell o altra embarcació; sí que esmenta la variant ortogràfica <i>ormegar</i> amb una atestació de Desclot i una altra d'un document de l'any 1341. No localitza aquest lema a la Catalunya del Nord.

	Pel que fa al Coromines, la primera documentació que té és de Desclot. L'atestació 1 d'Alart és documentada per Coromines, per mitjà de Pere Vidal. També documenta l'atestació 2 d'Alart (a l'Inventari només n'apareix una part) per mitjà de la <i>Crònica</i> de Desclot.
Conclusió	Atestacions noves amb relació al DCVB i localització nova, ja que aquest diccionari no documenta el mot <i>ormejar</i> a la Catalunya del Nord. Per tant, Alart testimonia que aquest lèxic naval també era existent a la zona del Rosselló, almenys des de començament segle XIV.

ORNAMENT	
Lema a l'InvLC	Ornamenta
Variants a l'InvLC	Ornamen
DCVB	Sí (s.v. <i>ornament</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ornament</i>)

I m.	Allò que s'afageix a alguna cosa per embellir-lo o adonar-la.
Atestació I.1	<i>redditus ad ornamenta et luminancia</i>
Data	1244
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1244.316-or
Observacions	-
Atestació I.2	<i>dones e donzeles quines paradures e quins ornamentz degen portar</i>
Data	1306
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.3	<i>botons dargent, o altre ornament de ceda</i>
Data	1306
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.4	<i>sobre los ornamentos dels vestirs</i>
Data	1310
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-

Observacions	-
Atestació I.5	<i>la ornamenta de la gleysa</i>
Data	1311
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.6	<i>ornamenta de libres de la gleysa de coyliure</i>
Data	1311
Localització	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.7	<i>Ornamen del autar</i>
Data	1348
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9· 1348·60xxx(?)
Observacions	-
Atestació I.8	<i>a la ornamenta de la glesa</i>
Data	1348
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9·1348·620
Observacions	-
Atestació I.9	<i>Ornament adornacio ornamentum</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació més antiga trobada per AlcM i Coromines és de Llull (<i>Llibre de Contempl.</i> , 1271-1274) i la resta són de més textos literaris.
Conclusió	L'InvLC ens aporta atestacions amb una datació més antiga, sobretot la del 1244. A més a més, són atestacions provinents de documents extrets d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, de manera que aquest mot també era present al dialecte rossellonès, cosa que no s'havia anotat fins ara (el DCVB només havia anotat aquest mot a Barcelona, València i Palma).

ORNAR	
Lema a l'InvLC	Ornar
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v. tr.	Adornar.
Atestació I.2	<i>Les rames de l'arbre ornau de fruyts</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Fenollar 34
Observacions	
Atestació I.3	<i>Aquel qui s'orna ab vestir</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Lull 593
Observacions	
Atestació I.4	<i>Ornat cascu ab subtils arguments</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Miq. Stela 79
Observacions	
Atestació I.1	<i>Ornar ,o afaytar orno ,adorno -cosa ornada ornatus</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB documenta aquest mot primer en Lull i després en altres textos literaris. La localització geogràfica la situa a Barcelona, València i Palma.</p> <p>La primera atestació de Coromines també es de Lull, i continua amb altres textos literaris.</p>

Conclusió	En aquest cas, l'InvLC no ens aporta cap informació nova.
-----------	---

ORNENC	
Lema a l'InvLC	Ornengos
Variants a l'InvLC	-
Aclariment IncLC	orles
DCVB	No
DECat	No

I m.	Sembla ser que el significat sigui 'ornament'.
Atestacions I.1	<i>tapide apud (avec) ipsos ornengos</i>
Data	948
Localització	Catalunya del Nord
Referència	948.154
Observacions	'cobretaula o catifa amb els [ornaments?]'

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Lema que no es troba a cap dels dos grans diccionaris històrics de la llengua catalana.</p> <p>El mot <i>tapit</i> (amb la variant gràfica <i>tapid</i>), que podia significar 'cobretaula' o 'catifa' i tenia l'origen en un hel·lenisme, va ser emprat en català des dels orígens de la llengua fins al pas del segle XV al XVI, en què es va veure substituït per la variant <i>tapís</i>, presa del francès. El DCVB dona com a primera documentació de <i>tapit</i>, en la forma plural <i>tapitz</i>, una lleuda de Cotlliure de 1249. El <i>DECat</i> endarrereix la primera atestació al 1011, atès que localitza la forma lleument llatinitzada <i>tapido</i> al Cartulari de Sant Cugat. Gràcies a l'<i>Essai</i>, la primera documentació d'aquest mot retrocedeix fins al 948, aquest cop sota la variant també lleument llatinitzada <i>tapide</i>.</p> <p>Tot i que desconexem el valor exacte del codi 948.154 (a banda del fet que el 948 inicial ha de remetre a la data perquè hi coincideix), creiem que hem localitzat la font d'aquesta atestació en una obra publicada el 1999 per l'Institut d'Estudis Catalans. Es tracta del quart volum de la col·lecció "Catalunya Carolíngia", titulat <i>Els comtats d'Osona i Manresa</i> i editat a cura de Ramon Ordeig i Mata. En el document 612, de 12 de març de 948, corresponent al testament de l'ardiaca Guadimir, s'hi llegeix: "Et</p>

	ipso tapide quod ille abbas mihi dedit aput ipsos ornengos et mapa I remaneat ad Teuderedo”. És a dir, el testador deixa a Todered el cobretaula o la catifa que li va donar l’abat, amb els adorns i unes tovalles (el terme <i>mapa</i> , antigament, remetia a una espècie de tovalla, tovalló o tovallola). L’original d’aquest testament es conserva a l’Arxiu Capitular de Vic (cal. 9, episc. I, núm. 50; abans cal. 6, núm. 634) i el 1821 va ser editat per Jaume Ripoll Vilamajor amb el títol de <i>Testamentum ab Ausonensi archidiacono Wadamiro conditum anno DCCCXLVIII</i> , que potser és la font directa que va consultar Alart.
Conclusió	Lema nou, datació molt antiga (s. X) provinent d’algun arxiu de la Catalunya del Nord. Per tant, Alart testimonia l’existència d’aquest mot al dialecte rossellonès, cosa que no està documentat.

OROB http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/13135/6/b18153070_0006.pdf:

«Índice castellano, catalan y latino sistemático y oficial de los nombres de varias substancias medicinales particularmente vegetales, para mejor inteligencia de esta obra y de la materia médica externa del Doctor Juanich.» → Dipòsit digital UB.

Lema a l’InvLC	Orobi
Variants a l’InvLC	-
DCVB	No
DECat	No

I m.	Planta lleguminosa, útil per a fer-ne medicaments.
Atestacions I.1	<i>VIII· llbr· de gra de orobi</i>
Data	1416
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·131
Observacions	Després de l’atestació trobem l’aclariment següent: <i>chez un apothicaire</i> .

Aportacions de l’InvLC

Anàlisi	No apareix en cap dels dos grans diccionaris històrics de la llengua catalana. Possiblement es tracta de veces i el nom és un hel·lenisme (compareu amb el neologisme d’origen grec <i>orobita</i> , de l’àmbit de
---------	---

	la minerologia, que remet a una concreció calissa en forma d'esfera i literalment significa 'gros com un gra de veça'; DCVB, s. v.)
Conclusió	Paraula nova, datada a inicis del segle XV i documentada en algun arxiu de la Catalunya del Nord.

ORENETA	
Lema a l'InvLC	Oroneta
Variants a l'InvLC	Oronet
DCVB	Sí (s.v. <i>oroneta</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>oroneta</i>)

I.f.	Ocell de la família dels hirundínids, d'uns 15 centímetres de llarg, de plomatge negre blavós al dors, blanc trencat al pit i castany a la cara i la gola, d'ales punxegudes i cua llarga i bifurcada, que nia a les masies i arriba als nostres climes pel març i n'emigra al setembre (<i>Hirundo rustica</i>).
Atestació I.1	<i>la oroneta, ocell</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 20
Observacions	
Atestació I.2	<i>Oroneta hirundo -oronet pallus hirundi neus</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	
Atestació I.3	<i>anatis. oroneta.</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 118
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera atestació de l'AlcM és de Bernat Metge, i la resta d'altres textos literaris. La primera documentació de Coromines és de la <i>Crònica</i> de

	Jaume I, la resta és d'altres textos literaris com és ara Eiximenis.
Conclusió	En aquest cas l'InvLC no aporta cap informació nova, atès que totes les documentacions són extretes del diccionari de Nebrija.

OROPENDOLA	
Lema a l'InvLC	Oropendola
Variants a l'InvLC	-
DCVB	No
DECat	Sí (s.v. <i>oropenda</i>)

I.f.	Oriol.
Atestacions	<i>Oropendola</i> , <i>aucell</i> , <i>galbula</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	El DCVB només en diu el significat i la font d'on l'ha tret, sense cap atestació. Segons el DECat: « <i>Oropenda</i> , que Lacav. (1696) duu com a un altre nom d'oriol no està documentat en altres fonts; cf. cast. <i>oropéndola</i> <i>Oropéndola</i> (compost d'oro i <i>péndola</i> (...))».
Conclusió	Malgrat que els dos grans diccionaris no aportin cap atestació, la que anota l'InvLC tampoc no serveix de gran cosa, ja que ni tan sols és una documentació, sinó un significat extret del diccionari de Nebrija.

ORIPELL	
Lema a l'InvLC	Oripell
Variants a l'InvLC	Orpell (?), auripellum, auripell
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Full de llautó prim i polit que brilla com l'or i del qual es fan ornaments.
Aportació I.1	<i>nec portent aurum nec aurifrigium nec auripellum</i>
Data	1234
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1234·88
Observacions	-
Aportació I.2	<i>oripells e argent pells</i>
Data	1365
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·1365·330
Observacions	Després de l'atestació trobem l'aclariment següent: <i>rangés parmi les cuyrams</i> , és a dir, posats entre les cuirasses.
Aportació I.5	<i>tres sexalles d'auripell ; unam mostram d'auripell</i>
Data	1385
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·408
Observacions	
Aportació I.4	<i>batins cuberts de oripell</i>
Data	1419
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1419·4·504
Observacions	Segons el DCVB, <i>batí</i> : jaqueta amb alimares, que els senyors duen per estar dins casa (Barc.); pres modernament del castellà.
Aportació I.6	<i>I·scut de asser(?) per junyer, folrat de auripell</i>
Data	1435
Localització	Catalunya del Nord
Referència	D·284
Observacions	-
Aportació I.3	<i>Oripell aurata pellis</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació de l'AlcM és de l'any 1265 [Miret

	<p><i>Templers</i>].</p> <p>La primera documentació de Coromines és de l'any 1262 amb la mateixa atestació que la del 1265 de l'AlcM, de manera que es tracta d'un error de Coromines; a l'edició de 1910 de l'obra de Joaquim Miret i Sans titulada <i>Les cases de templers y hospitalers en Catalunya</i>, la citació està datada el 1265.</p>
Conclusió	<p>Gràcies a l'InvLC s'ha pogut localitzar un error de data entre el Coromines i l'AlcM. A més a més, l'Inventari consta d'una atestació més antiga de les que s'han documentat fins ara, de l'any 1234. Les atestacions i dates de què consta són noves i extretes de fons arxivístics de la Catalunya del Nord. Ni Coromines ni AlcM documenten aquest mot en aquesta zona.</p>

ORPIMENT	
Lema a l'InvLC	Orpiment
Variants a l'InvLC	Aur piment, or piment
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Mineral, sulfur d'arsènic, (...), que cristal·litza en el sistema monoclínic, és de color groc de llimona i té aplicacions en pintura, tintoreria i pirotècnia.
Atestació I.1	<i>dorpiment</i>
Data	1300
Localització	Cotlliure (Rosselló)
Referència	col·49·16
Observacions	-
Atestació I.2	<i>medium quintale de aur piment</i>
Data	1386
Localització	Catalunya del Nord
Referència	R·393
Observacions	-
Atestació I.3	<i>I^a libr· e miga d'or piment</i>
Data	1399
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S·142
Observacions	-
Atestació I.4	<i>Orpiment</i>

Data	1433
Localització	Catalunya del Nord
Referència	S-184
Observacions	-
Atestació I.5	<i>Oripiment auripiymentum, arsenicum</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	-
Atestació I.6	<i>aurum pigmentum. Orpiment</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 123
Observacions	-
Atestació I.7	<i>lempinas. orpiment.</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Nebr. 123
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM documenta una primera atestació extreta de la leuda de Cotlliure, datada del 1249. La primera atestació del DECat és de l'any 1243 [Gual Camarena, <i>Voc. Com. Med.</i>].
Conclusió	L'InvLC aporta atestacions, datacions i fonts noves provinents d'arxius de la Catalunya del Nord. El DECat no documenta aquest mot a la zona nord catalana. Per tant, Alart hi fa una aportació en aquest sentit.

ORRI	
Lema a l'InvLC	Orri
Variants a l'InvLC	Orrj, Orris, Orria, Orreo
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Lloc on es munyen les ovelles i es fa el formatge.
Atestació I.1	<i>exxx xxxum vere empare aposste(?) xxx de sera rubey coloris hunum orri de fuste qui fura(?) dicti Gi Saxa xxx pertus exxx xxxntus dictum castxxxm</i>
Data	1375
Localització	Puigbalador (Capcir)
Referència	D·83 Puy Valador
Observacions	Atestació molt esborrada, però no parla d'un indret geogràfic, sinó que diu que l'orri és de fusta, de manera que podria ser un graner, una taula o una barraca de fusta.

II topon.	
Atestació II.1	<i>in manso de Orri</i>
Data	1168
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1168·71
Observacions	<i>manso</i> : terres; masia. Per tant, aquest cas fa referència a un indret geogràfic concret de la Catalunya del Nord.
Atestació II.2	<i>ad fontem de Orria del</i>
Data	1335
Localització	Prats de Molló (Vallespir)
Referència	1335·IV·133· Prats de Mollo
Observacions	Aquesta atestació fa referència a una font. Coromines localitza una <i>font de l'Orri</i> a Clarà del Conflent, Guils del Cantó i Tornafort. L'AlcM no identifica aquest sentit. Alart el localitza a Prats de Molló.
Atestació II.3	<i>heredes mansi dEn Ffranch de Orreo parrochie de Pardines</i>
Data	1369
Localització	Catalunya del Nord
Referència	1369·C·650
Observacions	Alart va anotar al final de l'atestació "grenier?", posat en dubte. <i>Orreo</i> , en aquest cas, sí que fa referència a les terres o al graner de la parròquia de Pardines. AlcM diu que només el dialecte alguerès té aquest significat. Coromines diu que és un mot antic, sense classificar-lo en cap dialecte, tot i que en troba un context a la Vall d'Àneu amb el sentit de "graner", tot contradient l'Alcover.
Atestació II.4	<i>un neum(?) à Jujols. loco vocato al Orrj</i>
Data	1378
Localització	Catalunya del Nord

Referència	1378·XV·611
Observacions	<i>Jujols</i> , és un poble situat en el Conflent, probablement molt a prop d'Orri.
Atestació II.5	<i>loco dicto al Orri vell de la Pinosa</i>
Data	1561
Localització	Orbanyà (Conflent)
Referència	1561·C·65· Orbanya
Observacions	Coromines localitza <i>Orri Vell</i> a Andorra i a Ferrera. L'AlcM no localitza aquesta subaccepció.

III	Llinatge.
Atestació III.1	<i>Raymundus Orris de Valmanya ...medium mansum scuem vocatum Dez [Or] Sorris</i>
Data	1339
Localització	Prats de Molló (Vallespir)
Referència	1339·IV·284 (Prats de Mollo
Observacions	Orris, en aquest cas, és el nom d'un llinatge existent. Diu que aquest tal Raymundus és de Vallmanya, poble del cantó de Vinça (Conflent).

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	AlcM diu que només el dialecte alguerès té el sentit de 'graner'. Alart, però, no ho té clar. Coromines troba 'font de l'Orri' a Clarà del Conflent, Guils del Cantó i Tornafort. En Alart, veiem com l'atestació 4 ens indica que també es troba a Prats de Molló. Ni a l'AlcM ni al DECAt trobem cap context.
Conclusió	En relació amb l'AlcM, Alart testimonia la possibilitat que l'accepció de «graner» no sigui exclusiva del dialecte alguerès, sinó també del rossellonès. Alart també localitza en un indret nou la font d'Orri, a Prats de Molló, cosa que ni Coromines ni l'AlcM ho havien anotat. Passa el mateix amb Orri Vell, cap dels dos ho havien localitzat a Orbanyà, com ho fa Alart, sinó a Andorra i al Pallars. Per tant, Alart fa una aportació important en la qual l'accepció "orri vell" també existia al Conflent. Tanmateix, l'AlcM sí que localitza el pic de l'Orri al Conflent. Així doncs, trobem atestacions noves datades i provinents de fons

	arxivístics concrets del Vallespir, del Conflent, del Capcir i de la Catalunya del Nord en general. Les datacions són molt antigues, van des de mitjan segle XII fins a no tan antigues, mitjan XVI.
--	--

HORRIBILITAT	
Lema a l'InvLC	Orribilitat
Variants a l'InvLC	-
Trad. a l'InvLC	horreur
DCVB	Sí (s.v. <i>horribilitat</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>horror</i>)

I adj.	Qualitat d'horrible.
Atestacions I.1	<i>Noms de gran sutzetat qui son gran horribilitat</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Lull 446
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM té dues documentacions d'Eiximenis (s. XV) i d'Oliver Exc. 19. Coromines només dona la paraula amb les fonts <i>D</i> Ag. i <i>AlcM</i> .
Conclusió	Atestació i font noves (Ramon Llull, s. XIII), cosa que comporta ser la documentació més antiga. No hi ha cap atestació documental, totes són literàries. Així que respecte les aportacions de la Catalunya del Nord, en aquest cas, no n'hi ha cap.

HORRIBLE	
Lema a l'InvLC	Orrible
Variants a l'IncLC	Orreible?, horrible, orrea
Aclariment InvLC	Orreible?
DCVB	Sí (s.v. <i>horrible</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>horror</i>)

I adj.	Que causa horror.
Atestació I.1	<i>ab pena orrible</i>

Data	-
Localització	-
Referència	Scriva 34
Observacions	
Atestació I.2	<i>Orrible es devant Deo</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Alb·Bret·602
Observacions	
Atestació I.3	<i>I^a bestia molt horrible</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Tuglat 89
Observacions	
Atestació I.4	<i>Molt orrible ment els la escrivaven</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Tuglat 83
Observacions	
Atestació I.5	<i>Cerps e drachs molt horribles</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Ant. 26
Observacions	
Atestació I.6	<i>una gran illa molt terrible e molt orrible</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Ant. 33
Observacions	
Atestació I.7	<i>Mon peccat horrible e malvat</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Lull 460
Observacions	
Atestació I.8	<i>Axi I· drach orrible</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Marg·124
Observacions	

Atestació I.9	<i>Se baten orrea ment</i>
Data	-
Localització	-
Referència	Scipio 555
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació de l'AlcM és de Llull. La que anota Coromines és de la fi segle XIII.
Conclusió	Atestacions i fonts noves respecte els dos diccionaris, però no hi ha cap aportació en relació amb el dialecte rossellonès. Aportacions de formes ortogràfiques no documentades: <i>Orreible, horrible, orrea</i> .

ORRIOLS	
Lema a l'InvLC	Orriols
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I topon.	Poblet agregat al municipi de Bàscara (Alt Empordà).
Atestació I.1	<i>loco vocato Orriols</i>
Data	1292
Localització	Talteüll (Rosselló)
Referència	1292 Tautahull 8
Observacions	-
Atestació 2	<i>ad Orriols</i>
Data	1292
Localització	Talteüll (Rosselló)
Referència	ibid. 19
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	No trobem contextos exemplars a cap dels dos grans diccionaris. L'AlcM identifica aquest nom a la zona oriental catalana (Empordà) i a València, no pas a la Catalunya del Nord.

Conclusió	Indret localitzat a l'Empordà i a València o al sud de Catalunya per Coromines i Alcover-Moll. Així, l'InvLC aporta dues documentacions localitzades al poble de Talteüll del Rosselló. La datació és força antiga, segle XIII, malgrat que no sigui la més antiga.
-----------	---

ORÇOL	
Lema a l'InvLC	Orsol
Variants a l'InvLC	Urcens, urceolo
Trad. a l'IncLC	Cruche
DCVB	Sí (s.v. <i>orsol</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>orça</i>)

I m.	Vaixell [recipient] per a tenir líquids.
Atestació I.1	<i>cum urceolo</i>
Data	948
Localització	Catalunya del Nord
Referència	948·154
Observacions	
Atestació I.2	<i>duos orsols destayn</i>
Data	1348
Localització	Catalunya del Nord
Referència	9·1348·52
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM documenta una sola atestació del segle XIV. L'atestació més antiga de Coromines és de l'any 1100.
Conclusió	L'InvLC aporta dues documentacions noves, una de les quals és la més antiga de les localitzades fins ara, datada a mitjan segle X. A més a més, està extreta d'un arxiu de la Catalunya del Nord.

ÓS	
Lema a l'InvLC	Ors
Variants a l'InvLC	Os, ursi?, Vrsino, Orssino, Dosso, ursus, ursa, ursorum, Camporsi, orses, orsos
Trad. a l'InvLC	Ours

DCVB	Sí (s.v. <i>ors</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ós</i>)

I m.	Mamífer carnívor de la família dels úrsids, plantígrad, de pelatge abundant, cua molt curta i cos corpulent.
Atestació I.1	<i>II· peuls d'orses e Iª gabia</i>
Data	1388
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·21·
Observacions	
Atestació I.2	<i>in specientas(?) ursorum afuorum(?) luporum et aliorum ferorum animalium sunt couvent(?)</i>
Data	1406
Situació geogràfica	Prats de Molló (Vallespir)
Referència	1406·IV·151
Observacions	
Atestació I.3	<i>Cervos, orsos blanchs, e grifalts</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	atlas 217
Observacions	
Atestació I.4	<i>Osso ,o onsa ,animal conegut ursus -Ossa, la femella ursu</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	

II topon.	
Atestació II.1	<i>in Valurtii</i>
Data	955
Situació geogràfica	Llebreres (veïnat del municipi de Caça de la Selva, Gironès) [Enciclopèdia Catalana].
Referència	955·162
Observacions	Després de l'atestació trobem un aclariment posat en dubte que diu: <i>valle ursi?</i>
Atestació II.2	<i>Campo Vrsino</i>
Data	965
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	965·176
Observacions	-
Atestació II.3	<i>Bñ de Camp Orssino</i>
Data	1218
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1218·341 orig
Observacions	-
Atestació II.4	<i>Petri de Camporsi q^o</i>
Data	1277
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1277·C·181
Observacions	-
Atestació II.5	ad comam Dosso
Data	1292
Situació geogràfica	Talteüll (Rosselló)
Referència	1292 Tautahull 18
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Tant l'AlcM com el Coromines només anoten una accepció referent a l'animal.</p> <p>El text literari més antic de l'AlcM és de Llull i la documentació és de l'any 1399.</p> <p>Pel que fa al DECat també té Llull com a text literari més antic i de documental de l'any 1399, igual que l'AlcM. Coromines diu que la forma <i>ors</i> és literària, <i>mig-sàvia o occitanitzant</i>. També comenta que al Rosselló antigament s'hi deia <i>ors</i> per occitanisme.</p>
Conclusió	<p>L'InvLC aporta una accepció nova, la que fa referència al topònim. Cap dels dos grans diccionaris històrics han documentat aquest significat. A més a més, dues de les atestacions són datades molt antigues, des de mitjan segle X, i la resta del XIII. Cal afegir que totes aquestes documentacions han estat extretes d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, en algun cas més concretament a Talteüll (Rosselló), i també a Catalunya, a Llebreres.</p> <p>Pel que fa a l'accepció de l'animal, l'Inventari aporta una atestació provinent d'arxiu més antiga de les que anota l'AlcM, ja que la més antiga d'aquest darrer és del 1399, mentre que la d'Alart del 1388. A més a més és localitzada a la Catalunya del</p>

	Nord (Rosselló i Vallespir), cosa que el DCVB no ho havia anotat. Coromines localitza el lema amb l'accepció de l'animal al dialecte rossellonès, però sense atestacions ni datacions. Pel que fa a les dates, passa el mateix que a l'AlcM.
--	--

HORTA	
Lema a l'InvLC	Orta / Orta (suite)
Variants a l'InvLC	Ort, ortz, ors, orti, orto, ortos, ortals, ortales, ortalia, ortis, ortalibus, ortaliciis, Ortiz, ortam, ortum, hort, horta, hortos, hortale, horti.
DCVB	Sí (s.v. <i>horta</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hort</i>)

I.f.	Terreny de regadiu destinat al conreu de verdures, llegums, arbres fruiters.
Atestació I.1	<i>arbores ,ortales</i>
Data	943
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	943·149
Observacions	
Atestació I.2	<i>ortis ortalibus</i>
Data	968
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	968·180
Observacions	
Atestació I.3	<i>ipsos ortales</i>
Data	974
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	974·190
Observacions	
Atestació I.4	<i>ortal ·I·</i>
Data	983
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	983·207
Observacions	
Atestació I.5	<i>hortale qui fact de Languardo</i>
Data	993

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	993·221
Observacions	
Atestació I.6	<i>hortos hortales Terras</i>
Data	1035
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1035·308
Observacions	
Atestació I.7	<i>ortis ortalibus</i>
Data	1069
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1069·379
Observacions	
Atestació I.8	<i>de omnibus laboranciis et ortaliciis</i>
Data	1138
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1138·558
Observacions	
Atestació I.9	<i>et ortis et ortalibus</i>
Data	1140
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1140·543
Observacions	
Atestació I.10	<i>ortos et ortales</i>
Data	1149
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1149·594
Observacions	
Atestació I.11	<i>ortos et ortals</i>
Data	1154
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1154·631
Observacions	
Atestació I.12	<i>et ortos et ortals</i>
Data	1167
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1167·56
Observacions	
Atestació I.13	<i>Sancii de Orta maiore domus regis</i>

Data	1188
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1188·328
Observacions	
Atestació I.14	<i>ortos et ortalia</i>
Data	1189
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1189·347
Observacions	
Atestació I.15	<i>Ortos et ortalia</i>
Data	1206
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1206·55
Observacions	
Atestació I.16	<i>ortos ortalia</i>
Data	1219, 1223, 1224
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1219·362·1223·461.-1224·or·486
Observacions	
Atestació I.17	<i>ortos ortales</i>
Data	1223
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1223·460
Observacions	
Atestació I.18	<i>horti hortales</i>
Data	1225
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1225·509
Observacions	
Atestació I.19	<i>ortis ortalibus</i>
Data	1225
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1225·521
Observacions	
Atestació I.20	<i>alterme de la horta nova (à Perpignan(?) S. Sotire(?))</i>
Data	1225(?)
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1225(?)·518
Observacions	

Atestació I.21	<i>ortos ortalia</i>
Data	1225, 1226, 1228,
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1225·511-1228·593-1225·508·or-1226·532
Observacions	
Atestació I.22	<i>in orta de Corniliano</i>
Data	1231
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1231·2·or
Observacions	
Atestació I.23	<i>Casalibus ortis ortalibus</i>
Data	1233
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1233·60
Observacions	
Atestació I.24	<i>pratis pratalibus ortalibus</i>
Data	1238
Situació geogràfica	Leucate(Corbières)
Referència	1238·184·
Observacions	
Atestació I.25	<i>ortos et ortalia</i>
Data	1239
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1239·193
Observacions	
Atestació I.26	<i>ad ortam de Barres</i>
Data	1243
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1243·313·or
Observacions	
Atestació I.27	<i>Orta</i>
Data	1245
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1245·97·
Observacions	
Atestació I.28	<i>Berengaria de orto</i>
Data	1246
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1246·348 or

Observacions	
Atestació I.29	<i>in honore Mansi Orti</i>
Data	1248
Situació geogràfica	Rigardà (Conflent)
Referència	1248·381 or·
Observacions	
Atestació I.30	<i>juxta ortam de Agnicis</i>
Data	1248
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1248·387
Observacions	
Atestació I.31	<i>Decimam in orta de Conamarino et in orta de Campo Stremundo</i>
Data	1250
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1250·150 or xxx
Observacions	
Atestació I.32	<i>per lo sens in l'ort</i>
Data	1250
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1250·X·257·xxx
Observacions	
Atestació I.33	<i>ad ortam vecerem</i>
Data	1269(?)
Situació geogràfica	Eus (Conflent)
Referència	1269(?) (feu·A·f·26·X·52
Observacions	-
Atestació I.34	<i>fa per un ort</i>
Data	1283
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	
Atestació I.35	<i>in tota orta de conamarino dicto Ville naxxx</i>
Data	1286
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1286·Z·65
Observacions	-
Atestació I.36	<i>contre els Ortz</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)

Referència	1292 Millas 33
Observacions	
Atestació I.37	<i>als Ortz</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	1292 Millas 18
Observacions	
Atestació I.38	<i>agen cura dels camis de la orta tener condretz</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	
Atestació I.39	<i>si los heretus de la orta avien contrastz de regadures o de termes</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	
Atestació I.40	<i>prop la teneso o ort de son vesi</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1292·9K jan.
Observacions	
Atestació I.41	<i>en la orta de Perpenya ni de Mayloles</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1292·9K jan.
Observacions	
Atestació I.42	<i>Orta secha</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Talteüll (Rosselló)
Referència	1292 Tautahull 5
Observacions	-
Atestació I.43	<i>reco qui dicitur de Orta</i>
Data	1293
Situació geogràfica	Puigcerdà (Baixa Cerdanya)
Referència	1293 (feu·A·f93·XI·558
Observacions	-
Atestació I.44	<i>de viynes e de ortz e dalberchs</i>
Data	1295

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1295e
Observacions	
Atestació I.45	<i>ortalissa ni fruyta de la orta veyla</i>
Data	1299
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1299c
Observacions	
Atestació I.46	<i>e del ort</i>
Data	1308
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	
Atestació I.47	<i>la ortalissa del ort</i>
Data	1313
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.48	<i>regar lurs ortz</i>
Data	1318
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.49	<i>los camins de la orta tenir condrets</i>
Data	1323
Situació geogràfica	Elna (Rosselló)
Referència	1323 Elne
Observacions	-
Atestació I.50	<i>in portali dels Orts</i>
Data	1343
Situació geogràfica	Baixàs (Rosselló)
Referència	1343·B·591·
Observacions	-
Atestació I.51	<i>la texa de la orta</i>
Data	1349
Situació geogràfica	Catalunya del Nord en general.
Referència	9·1349·57·
Observacions	-
Atestació I.52	<i>l'ort</i>

Data	1355
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1355 (Ivin·152
Observacions	-
Atestació I.53	<i>hu altre ort</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1360·258
Observacions	-
Atestació I.54	<i>los drets senyors de la orta e del vinyer e de guarrigues dels termenals de Vernet</i>
Data	1383
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1383·4·552
Observacions	-
Atestació I.55	<i>I^a femade e afronta al orta de Totzon d'amont</i>
Data	1389
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·148
Observacions	-
Atestació I.56	<i>item dos ortz en la orta del cavayl</i>
Data	1389
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·149
Observacions	-
Atestació I.57	<i>item dos ortz en la orta del Cavayl.. la una afronta.. e laltra afronta..</i>
Data	1389
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·34
Observacions	
Atestació I.58	<i>los sobreposatz de la horta (not. orta) de Perpenya.</i>
Data	1390
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·36
Observacions	-
Atestació I.59	<i>davant los sobre pausatz de les ortes de la vila de Perp. e de les terres de Ross. e de Vallespir</i>
Data	1390

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·34
Observacions	-
Atestació I.60	<i>Nos ..tots catre sobreposats de les ortes de la vila de Perpenya</i>
Data	1390
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·47
Observacions	-
Atestació I.61	<i>tenits lo feu de la orta de Vilafrancha e de Fulla</i>
Data	1398
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	D·211
Observacions	-
Atestació I.62	<i>en l'hort (jardin des oliviers</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scriva 23
Observacions	
Atestació I.63	<i>Trist dins un hort tement la mort</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Comen·Stela 44
Observacions	-
Atestació I.64	<i>ana assetjar Murcia ,e tallà'ls tota la orta ,e tots los blats e'ls bens qui eren en la terra</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 65 (page 613.b
Observacions	-
Atestació I.65	<i>Corregueren en la orta de Alacant e del Coder ,e prengueren molts dels Serrayns ,e'ls veneren</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 67
Observacions	-
Atestació I.66	<i>foren a la orta de Bordeu</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 104d

Observacions	-
Atestació I.67	<i>es fora la ciutat ,al cap de la orta</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 104d(?)
Observacions	-
Atestació I.68	<i>e no volch que hom hi tallas ne orta ne vinyes</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Descot 130
Observacions	-
Atestació I.69	<i>atenda's en la orta de Perpenya</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Descot 138xxx
Observacions	-
Atestació I.70	<i>mas tallaren la orta a lur guisa</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	descot 130
Observacions	-
Atestació I.71	<i>Parti's de San Saloni ,e vench se'n a un loch qui es al cap de la orta, qui ha nom Vilalba</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Descot 167c
Observacions	-
Atestació I.72	<i>un loch qui es en la orta de Peralada ,que ha nom Vila nova.</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	descot 167º
Observacions	-
Atestació I.73	<i>Supplicaren nos que encara no entrassam en la orta de Mallorques, per tal que no fos fullada(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-13
Observacions	-
Atestació I.74	<i>los orts qui son prop la xxx en Gerona no colxxx en el hort del</i>

	<i>monastir e Frares menros</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-xxx
Observacions	-
Atestació I.75	<i>Manám tallar les vinyes e la horta de Clayra</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-22
Observacions	-
Atestació I.76	<i>tornàm [a la horta] de Elna per la riu de Thech ..Venguem a la horta de Argilers e atendam nos de la part de dins ver la mar</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-24
Observacions	-
Atestació I.77	<i>manam talar la horta de la Rocha</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-26
Observacions	-
Atestació I.78	<i>Anàm nos en a la horta de Burriana</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere VI-6.
Observacions	-
Atestació I.79	<i>En cantant ,soun per l'orto (vont par l'air)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	T. Aubanel :la Dindouleto. Avoguxxx Revue I,p. 332
Observacions	-
Atestació I.80	<i>Ort, per ortalissa hortus- Ort, com averger viridarium, ort de aguesta manera viretum -ort de plaer horti</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	-

II topon.	
Atestació II.1	ad ortam de Castelet
Data	1256
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1256·X·291
Observacions	-
Atestació II.2	<i>Orta de Sent Pere</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	1292 Millas 38
Observacions	-
Atestació II.3	<i>loco vocato Ortz nous</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	1292 Millas 41
Observacions	-
Atestació II.4	<i>loco vocato Ort de la Sala</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Estagel (Rosselló)
Referència	1292 Estagel 11
Observacions	-
Atestació II.5	<i>I· ortum loco dicta Orta de Rigardano</i>
Data	1283
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1283·XI·453
Observacions	-
Atestació II.6	<i>in aliis pratis que sunt infra ortam dicti Prati</i>
Data	1306
Situació geogràfica	Tuïr (Rosselló)
Referència	1306·S·568 (cart. Thuir fº9)
Observacions	-
Atestació II.7	<i>loco vocato darrera los Ortz</i>
Data	1315
Situació geogràfica	Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló)
Referència	R·459
Observacions	-
Atestació II.8	<i>loco vocato orta Sci Michaelis</i>
Data	1315
Situació geogràfica	Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló)

Referència	R·459·
Observacions	-
Atestació II.9	<i>redditus quos habemus in orta Perpiniani videlicet in adjacencia S· Xci(?) de Verneto</i>
Data	1323
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1323·S·278
Observacions	-
Atestació II.10	<i>loco vocato als Ortz</i>
Data	1326
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1326·XIII·305 coxxxxcol
Observacions	-
Atestació II.11	<i>in orta vocata del Aygal</i>
Data	1343
Situació geogràfica	Arboçols (Conflent)
Referència	1343 (Mar·34
Observacions	-
Atestació II.12	<i>cum suo orto loco dicto a la Orta</i>
Data	1362
Situació geogràfica	Vernet del Conflent (Conflent)
Referència	1362·VII·496
Observacions	-
Atestació II.13	<i>sobre pausats lany present de la Orta de la vila de Perpenya</i>
Data	1368
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1368·Q·343
Observacions	-
Atestació II.14	<i>I· ortum (à Vinça) ..loco vocato a la orta dEn Sobira</i>
Data	1369
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1369 (Ivin·301
Observacions	-
Atestació II.15	<i>la orta de Peralada</i>
Data	1376
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1376 (Ivin·342
Observacions	-
Atestació II.16	<i>ortum ad ortam Leprosorum</i>

Data	1278
Situació geogràfica	Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló)
Referència	1278·C·182
Observacions	-
Atestació II.17	<i>Per l'ort de la Orta de Moren P. Carbonel</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1380·Z·609
Observacions	-
Atestació II.18	<i>loco dicto a la Orta</i>
Data	1382
Situació geogràfica	Prats de Sornia (Fenolleda)
Referència	1382·XVI·63·69·97
Observacions	-

III.	Llinatge existent.
Atestació III.1	<i>vobis Petro Ortiz</i>
Data	1242
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1242·274·or
Observacions	-
Atestació III.2	<i>B. dez Ort</i>
Data	1283, 1293
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1283 (feu·A·f87·XI·558 -1293 fº108·XI·567c
Observacions	-
Atestació III.3	<i>al Tor dEn Ortiz</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	1292 Millas 6
Observacions	-
Atestació III.4	<i>En P. d'Orts</i>
Data	1358
Situació geogràfica	Vinça (Conflent)
Referència	1358 (Vinça fº7)
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>L'AlcM documenta una atestació de l'any 1292 a <i>Revue des langues romanes</i>: «camis de la orta». Probablement és una part de l'atestació número 38 de l'Inventari. Al final de tot localitza el lema al pirineu oriental en general. Quant a l'accepció toponímica, és extreta de Pere IV, i del llinatge no en diu res.</p> <p>Coromines, documenta la mateixa datació i atestació que l'AlcM, però hi afageix que l'ha extreta d'Alart (sense especificar-ne l'obra). Per tots dos diccionaris és la documentació més antiga mai trobada amb aquest lema. Pel que fa a l'accepció toponímica, la primera atestació és del segle XII a l'Ebre, les altres del XIII al Principat i a Manacor. Del llinatge tampoc en diu res.</p>
Conclusió	<p>Troben cinc atestacions del segle X, dues de l'XI, set del XII, vint del XIII i deu del XIV.</p> <p>En aquest cas Alart no aporta cap lema ni accepció nous, però sí que confirma l'atestació més antiga que documenten Alcover i Moll i Coromines. El que aporta Alart són atestacions noves provinents d'arxius nord catalans de municipis concrets del Rosselló, de Corbières i del Conflent. Aquestes atestacions, a més, són datades molt més antigues de les que s'havien documentat fins ara, des de mitjan segle X. Així, l'exemple de <i>horta</i> demostra que ni Coromines ni Alcover-Moll agafaven les atestacions més antigues que hi havia de l'Inventari, sinó que utilitzaven altres criteris.</p> <p>L'accepció del topònim és nova a la Catalunya del Nord en relació amb els dos diccionaris, ja que tan l'AlcM com Coromines tan sols documenten aquest nom a Alacant, València, a Gandia, al Baix Ebre, cap al Bages, al Principat i a Mallorca. Pel que fa al nom de llinatge, també és nou en relació amb tots dos diccionaris.</p>

HORTAL	
Lema a l'InvLC	Ortal
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí (s.v. <i>hortal</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hortal</i>)

I m.	Tros de terra tancat de paret, on es conreen arbres fruiters i de vegades hortalissa i llegums.
Atestació I.1	<i>tot hom qui prenga ortalisa..que posia en loc claus V· sot...e sia era en ortals</i>
Data	1375(?)
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375(?)·S·xxx
Observacions	Codi força esborrat.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	El DCVB documenta aquest lema amb aquesta accepció només a Menorca i a Mallorca. El DECat, documenta aquest lema a la Ribagorça, al Pallars l'Alt Urgell, a Andorra, a Solsona i, fins i tot, a Eivissa (per propagació).
Conclusió	Alart demostra que aquest mot també era utilitzat a la Catalunya del Nord, a més a més dels indrets esmentats a l'«Anàlisi» del Principat, almenys des de mitjan segle XIV, probablement.

HORTALISSA	
Lema a l'InvLC	Ortalissa
Variants a l'InvLC	Ortalicie, ortalicia, ortaliciis
DCVB	Sí (s.v. <i>hortalissa</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hortalissa</i>)

I f.	Planta comestible que es conrea en els horts.
Atestació I.1	<i>decimam bladi ...xxx ortalicie</i>
Data	1268
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1268·A·212
Observacions	-
Atestació I.2	<i>decimam Touris ortalicie que in ortis sive virgultis vestres(?) pullulabitas</i>
Data	1269
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1269·XI·3

Observacions	-
Atestació I.3	<i>pedulis ,ortalicia ,napis mulis</i>
Data	1280
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1280·B·315
Observacions	-
Atestació I.4	<i>tener ortalissa ni fruyta de la orta veyla</i>
Data	1299
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1299c
Observacions	-
Atestació I.5	<i>ayls o cebes o tota altra ortalissa</i>
Data	1310
Situació geogràfica	Tuïr (Rosselló)
Referència	1310 (cart. Thuir
Observacions	-
Atestació I.6	<i>los ortolas no gausen culir ortalissa</i>
Data	1311
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.7	<i>la ortalissa del ort</i>
Data	1313
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.8	<i>de omnibus laboranciis et ortaliciis</i>
Data	1338
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1338·538
Observacions	-
Atestació I.9	<i>sement de ortalissa</i>
Data	1347
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1347·20·
Observacions	-
Atestació I.10	<i>ortalissa o fruyta</i>
Data	1359
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	9·1359·289
Observacions	-
Atestació I.11	<i>de ortalissa</i>
Data	1366
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	R·1366·187
Observacions	-
Atestació I.12	<i>de tota ortalissa que vendran</i>
Data	1367
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1367·XV·215
Observacions	-
Atestació I.13	<i>libre del art de la Ortallissa e de la Podano e de Laurar</i>
Data	1454
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	S·120
Observacions	-
Atestació I.14	Ortallissa ,generalment olus -ortalissa petita olusculum
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>La primera documentació de l'AlcM és de l'any 1311 extreta de la <i>Revue des Langues Romanes</i>. Mot documentat al dialecte oriental, occidental, a Menorca, Mallorca, Eivissa i València.</p> <p>Coromines documenta: «en català ja el tenim des de primers dels s. XIV: “es acostumat que tot hom de la vila de Toÿr (...), o tota altra ortalissa (...)”, 1304 (<i>RLR</i> v, 45); semblantment 1311 (<i>RLR</i> XI, 174)». A Alart només hi veiem una part d'aquesta atestació. Coromines no ho treu de l'Alart, sinó de <i>Revue des Langues Romanes</i>.</p>
Conclusió	<p>Alart confirma que aquest mot també era utilitzat a la Catalunya del Nord, un cas croncretament al municipi de Tuïr (Rosselló), tal com havien vist els dos grans diccionaris a través de la <i>RLR</i>. A més a més, també testimonia l'existència d'aquest mot en català abans del segle XIV; ja des de mitjan segle XIII és documentat en</p>

	fons arxivístics nord catalans.
--	---------------------------------

HORTELL	
Lema a l'InvLC	Ortell
Variants a l'InvLC	Ortellum, Ortello, ortel, ortellis
DCVB	Sí (s.v. <i>hortell</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hort</i>)

I m.	Hort petit.
Atestació I.1	<i>pro Ortello qui est..</i>
Data	1256
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1256·X·259
Observacions	-
Atestació I.2	<i>in ortis ortellis et vineis infrascriptis</i>
Data	1290
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	D·423
Observacions	-
Atestació I.3	<i>quendam ortellum cum arboribus qui continet X· monallatas</i>
Data	1297
Situació geogràfica	Perpinyà (Rosselló)
Referència	1297 (XII·104
Observacions	-
Atestació I.4	<i>ortell dEn Sorigera</i>
Data	1332
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1332·482
Observacions	-
Atestació I.5	<i>hu altre ort ..hu altre ortell petit</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1360·258
Observacions	-
Atestació I.6	<i>item dos ortells contigues, al mig dels quals es..</i>
Data	1386
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	R-403
Observacions	-

II <i>topon.</i>	
Atestació I.6	<i>a la Coma del Ortel</i>
Data	1382
Situació geogràfica	Albars (Fenolleda) (?)
Referència	1382·XVI·87
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB documenta aquest lema i accepció només a l'Empordà. Amb l'accepció de topònim, diu que és el nom d'un obac prop de Carlit (Cerdanya francesa), seria el cas de l'atestació de la segona accepció de l'Inventari.</p> <p>El DECat identifica aquest mot tan sols al Pallars amb la forma 'ortelots'.</p>
Conclusió	<p>Pel que fa a l'accepció d'hort petit, aquest lema que es creia que només es deia a l'Empordà, per part de l'AlcM i al Pallars per part del Coromines, l'InvLC testimonia que també era utilitzat a la Catalunya del Nord, més concretament al Rosselló i a la Fenolleda. Cap dels dos diccionaris dona datacions. Per tant, Alart permet datar a mitjan segle XIII aquest mot, amb les datacions més antigues fins ara conegudes.</p> <p>A més a més, l'accepció del topònim també es tracta d'una nova aportació, ja que cap dels altres dos diccionaris identifica aquest mot amb un topònim de la zona de la Fenolleda.</p>

ORTIGA	
Lema a l'InvLC	Ortiga
Variants a l'InvLC	Hortigues, ortigas
DCVB	Sí
DECat	Sí

I f.	Planta de la família de les urticàries, espècie <i>Urtica urens</i> , de fulles oposades, dentades, cobertes elles i les tiges de pèls que
-------------	--

	produeixen gran coïssor al qui les toca, i flors en cimes andrògines axil·lars (...).
Atestació I.1	<i>acanthum. sement de ortigas.</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 118
Observacions	-
Atestació I.2	<i>atauenon. Hortigues</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 119
Observacions	-
Atestació I.3	<i>igia. ortiga ,o estorachs liquits</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 122
Observacions	-

Aportacions a l'InvLC	
Anàlisi	Les atestacions del DCVB són extretes d'un text de medicina i d'altres de literaris. Les primeres documentacions del DECat són de les lleudes de Tortosa i de Cotlliure.
Conclusió	En aquest cas l'InvLC no aporta cap informació nova, atès que les tres úniques atestacions són extretes de Nebrija.

ORTIGOLA	
Lema a l'InvLC	Ortigola
Variants a l'InvLC	-
DCVB	No
DECat	Sí (s.v <i>ortiga</i>)

I.f.	Ortiga petita, planta medicinal.
Atestació I.1	<i>item gra d'ortigoles</i>
Data	1433

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·183
Observacions	-

Aportacions a l'InvLC	
Anàlisi	No apareix al DCVB. Coromines documenta: «S'inclou en la llista que dóna Font i Quer (<i>Plant. Med.</i> , p.134b) dels noms d' <i>ortiga petita</i> al costat d' <i>ortiga menuda</i> i <i>xurdiga</i> .»
Conclusió	Lema nou en comparació amb el DCVB. Pel que fa al DECat, ens dóna la referència de Font i Quer (s. XIX-XX). Per tant, Alart demostra que aquest ja existia a la Catalunya del Nord a partir del primer terç del segle XV, cosa que no s'havia documentat fins ara.

HORTOLÀ HORTOLANA	
Lema a l'InvLC	Hortola
Variants a l'InvLC	Ortola, orbolana
Significat	Qui conrea hort.
DCVB	Sí
DECat	Sí (s.v. <i>hort</i>)

I m. i f.	Horticultor, horticultora.
Atestació I.1	<i>G. Tort ortolanum</i>
Data	1254
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1254·B·75
Observacions	-
Atestació I.2	<i>los sobrepausatx dels ortolas agen cura dels camins ..daltres moltz ortolans</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.3	<i>molz d'autres ortolas</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	1292·9K ja.
Observacions	-
Atestació I.4	<i>sobre pausatz dels ortolas</i>
Data	1300?
Situació geogràfica	Cotlliure i Catalunya del Nord.
Referència	1300?b
Observacions	-
Atestació I.5	<i>que'ls ortolas no gausen culir ortalissa</i>
Data	1310
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.6	<i>ni a negun hortolan</i>
Data	1311
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.7	<i>Ortola</i>
Data	1317, 1337, 1342
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1317·280·1337·243·1342·194
Observacions	-
Atestació I.8	<i>Hortola</i>
Data	1333
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1333·243
Observacions	-
Atestació I.9	<i>Ortola</i>
Data	1348
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1348·619
Observacions	-
Atestació I.10	<i>maselers ,ortolans</i>
Data	1350
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1350·4·450
Observacions	-
Atestació I.11	<i>a tots los ortolans e ortolanes</i>
Data	1359

Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1359·289
Observacions	-
Atestació I.12	<i>frare P. de Corts ortolan ,monge de Cuxan</i>
Data	1370
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1370·Q·378
Observacions	-
Atestació I.13	<i>Johannes Jorda ortola de Perp.</i>
Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1373·Q·274
Observacions	-
Atestació I.14	<i>ortola de Perp.</i>
Data	1376
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1376·S·609
Observacions	-
Atestació I.15	<i>les olives son del ortola del ort del Castell</i>
Data	1378
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1378·Q·524
Observacions	-
Atestació I.16	<i>I^a exada ortolana</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	R·312
Observacions	-
Atestació I.17	<i>II· sestelles ortolanes</i>
Data	1386
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1386·Q·581
Observacions	-
Atestació I.18	<i>maselers ,ortolans..</i>
Data	1387
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1387·4·480
Observacions	-
Atestació I.19	<i>Johan Puig ortolan de Perp</i>

Data	1400
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	D·375
Observacions	-
Atestació I.20	<i>Ortola de ortalissa holitor -ortola de arbres topiarius</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77h
Observacions	-

II	Nom de llinatge.
Atestació II.1	+ <i>Petri Ortolani</i>
Data	1161
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1161·21·
Observacions	-
Atestació II.2	<i>Bernardo ortolano</i>
Data	1203
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1203·636
Observacions	-
Atestació II.3	<i>Johannes Ortola</i>
Data	1205
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1205·35
Observacions	-
Atestació II.4	+ <i>Stephani Ade ortolani</i>
Data	1210
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1210·145 orig
Observacions	-
Atestació II.5	<i>Bñ de Ortolanes</i>
Data	1219
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1219·364
Observacions	-
Atestació II.6	<i>frater Gus Ortolanus</i>
Data	1233

Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1233·56·or
Observacions	-
Atestació II.7	<i>Berengario Amatrici Ortolano</i>
Data	1241
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1241·245
Observacions	-
Atestació II.8	<i>fratris Berengarii Ortolani</i>
Data	1244
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1244·318
Observacions	-
Atestació II.9	<i>Bernardi de Ortolanis</i>
Data	1246
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1246·351 or
Observacions	-
Atestació II.10	<i>Rus Ortola</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Cotlliure
Referència	1292 collioure 39
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació de l'AlcM és d'una cançó popular de Mallorca sense datar, la resta són de textos literaris. Pel que fa al llinatge és documentat al Principat i a València. Coromines observa que «en documents rossellonesos trobem ja “G. Escuder, ortolà”», l'any 1275 i 1292, extret de <i>RLR</i> .
Conclusió	L'InvLC demostra que el llinatge d' <i>Hortolà</i> també existia a la Catalunya del Nord des de, almenys, mitjan segle XII. Pel que fa a l'accepció d'‘horticultor’, en relació amb el DCVB, Alart testimonia que també existia al Rosselló i a la Cat. del Nord en general. Pel que fa a Coromines, ja documenta l'existència d'aquest mot al Rosselló, però la datació és molt més tardana del que anota Alart. Mentre que Coromines data ‘hortolà’ a finals del segle XIII, Alart

	ho fa des de mitjan selge XII.
--	--------------------------------

HORTOLANES	
Lema InvLC	Apareixia dins d' <i>Hortola</i>
Variants a l'InvLC	Ortolanas
Aclariment InvLC	villa
DCVB	No
DECat	No

I topon.	Despoblat del municipi de Pià (Rosselló).
Atestació I.1	<i>ortolanas</i>
Data	961
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	961·170
Observacions	Després de l'atestació trobem un aclariment que diu: <i>villa</i>

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Amb l'accepció de 'despoblat' tan sols apareix a l' <i>Onomasticon</i> amb una primera menció antiga datada el 956, però sense fer-hi constar una atestació concreta.
Conclusió	Respecte el DCVB, l'accepció és nova, provinent del Rosselló i datada molt antiga, a mitjan segle X. Pel que fa al Coromines, l'única aportació que fa és una nova atestació i ortografiació.

ERUGA	
Lema a l'InvLC	Oruga
Variants a l'InvLC	Auragis, auruga
Trad. a l'InvLC	Ver [pel que fa a la segona accepció]
DCVB	Sí (s.v. <i>auruga</i> - <i>eruga</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>eruga</i>)

I f.	Planta de la família de les crucíferes, espècie <i>Eruca sativa</i> , que té les fulles amb lòbuls dentats i posseeix propietats semblants a les de la mostassa.
-------------	--

Atestació I.1	<i>cargade auragis</i>
Data	1250
Situació geogràfica	Arles (Vallespir)
Referència	Arles·1250·p·96
Observacions	-
Atestació I.2	<i>de caseis siccis 25m et de Auruga similiter</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Perpinyà (Rosselló)
Referència	Perp·80·1284
Observacions	-
Atestació I.3	<i>item auruga e mostasia</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.4	<i>mostasia, auruga I· dr·</i>
Data	1295
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1295e
Observacions	-
Atestació I.5	<i>cargua dauruga</i>
Data	1300
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1300·63·
Observacions	-
Atestació I.6	<i>esmina de oruga</i>
Data	-
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	co·49-152 -sester (166
Observacions	Esmina> aimina: mesura de capacitat de valor variable segons les contrades.
Atestació I.7	<i>Oruga ,herba ,eruca</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebrij. 77h
Observacions	-

II.f.	Larva vermiforme de papallona o d'altres insectes.
--------------	--

Atestació II.1	<i>Oruga ,cuch eruca ,en grech campe</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 77
Observacions	-
Atestació II.2	<i>equios. oruga ,sement</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 121
Observacions	-
Atestació II.3	<i>iergit. oruga.</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 122
Observacions	-
Atestació II.4	<i>Gerantina. oruga</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Neb. 121
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Si entrem al DCVB amb el terme 'auruga' trobem l'atestació número I.2 de l'InvLC.</p> <p>Dins de 'eruga' anota contextos de llibres medicinals. Aquest diccionari, a l'espai de «fonètica» del dialecte de pirineus-orientals, marca la primera vocal com si fos una <i>a</i> pronunciada com una neutra, igual que al dialecte oriental. Però si fem cas a l'ortografia d'Alart (encara que potser no és de fiar) la pronunciació hauria de ser amb una <i>o</i> inicial.</p> <p>La documentació més antiga de Coromines és de l'any 1193. També documenta el lema 'oruga' «en la Lleuda de Cotlliure de 1249 (<i>RLR</i>, IV, 253)»; (...) de 1284 i de 1295, que correspon amb l'atestació número I.2 de l'InvLC, amb algunes diferències i «tot en documents rossellonesos». Coromines també diu que «el mateix Alart assenyala encara, l'any 1433 (<i>InvLC</i>, s.v. <i>alfàbrega</i>) “una solsera per tenir <i>auruga</i>”, on deu ser la salsa (<i>AlcM</i>, 3)».</p>

	<p>Però si anem a ‘alfàbrega’ de l’InvLC, enlloc apareix aquesta atestació ni aquesta data amb una altra atestació. A més a més, Coromines ens remet a l’AlcM, on tampoc consta aquesta atestació, sinó la número dos de la nostra fitxa, també amb lleugeres diferències: «De caseis siccis, XX quintum, et auruga similiter, doc. Perpinyà, mitjan segle XIII (RLR, IV, 368). Item auruga e mostasia, doc. a. 1284 (ib. 376). Mostasia, auruga, I diner, doc. a. 1295 (ib. V, 87).» Aquestes dues darreres fan referència a les atestacions I.3 i I.4 de la nostra fitxa.</p>
Conclusió	<p>Pel que fa al DCVB, en relació a l’accepció de ‘planta’, Alart aporta atestacions de documents d’arxius concrets del Rosselló, Vallespir i la Catalunya del Nord en general. Només tres són noves, car la resta ja les ha documentades per mitjà de la <i>Revue des Langues Romanes</i>. Datacions noves, finals del segle XIII i inici del XIV.</p> <p>Pel que fa a Coromines hem detectat un error, atès que ens remet una atestació sota el lema ‘alfàbrega’, on no apareix aquesta atestació ni data que marca Coromines. A més a més, ens remet a l’AlcM per a trobar aquesta informació equivocada, i tampoc coincideix amb el que documenta Coromines. Només documenta l’atestació 2 de l’Inventari, la 3 i la 4 com ho fa l’AlcM, ell no ho fa.</p> <p>Quan a l’accepció de ‘larva’, no ens fa cap aportació, atès que totes les atestacions són extretes de Nebrija.</p>

OSCAR	
Lema a l’InvLC	Oscar
Variants a l’InvLC	Castar?
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v. tr.	Tallar una porció d’una cosa.
Atestació I.1	<i>ni castar (gastar?) negun havet per escaunes ni enderrocar</i>
Data	1311
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	Al final de l’atestació trobem un aclariment en francès que diu: <i>deraciner</i> , és a dir, arrencar o desarrelar.

Atestació I.2	<i>senes que no'n pusquen oscar altres aybres sino aquels que eligiran ab uyl</i>
Data	1312
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.3	<i>I·florenum auri oscatum</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·392
Observacions	-
Atestació I.4	<i>I^a olla matalli oscada</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·440
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera atestació del DCVB és de l'any 1312, documentada a la <i>RLR</i> i coincideix amb una part de l'atestació I.2 d'Alart. No especifica que vingui de la Catalunya del nord. Coromines documenta la citació I.2 al Rosselló per mitjà de Pere Vidal a la <i>RLR</i> .
Conclusió	L'InvLC documenta una atestació un any més antiga (1311) de la que testimonien el DCVB i el DECat. La font d'aquests dos és la <i>RLR</i> , en canvi, Alart va directament als arxius nord-catalans. Alart aporta tres atestacions noves datades el segle XIV i provinents de la Cat. del Nord.

OBSCUR –URA	
Lema InvLC	Oscur
DCVB	Sí (s.v. <i>obscur</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>obscur</i>)

I adj.	Fosc.
Atestació	<i>alguna cosa oscura o duptosa</i>

Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·599
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	El DCVB especifica que la forma antiga és <i>oscur</i> . La documentació més antiga és de l'any 1393. La primera de Coromines és del segle XIII.
Conclusió	En aquest cas l'InvLC no ens aporta informació nova rellevant, només que una atestació nova, però que no prové d'un fons arxivístic.

HOSPITAL

Lema a l'InvLC	Hospital
Variants a l'InvLC	Espital, spital, ospitaliste, ospitali, sospitali, ospitale
DCVB	Sí
DECat	Sí

I	Casa on es recullen pelegrins, pobres i malalts.
Atestació I.1	<i>libi Geirallus ospitaliste de ospicio Sci Johannis</i>
Data	1154
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1154·629
Observacions	-
Atestació I.2	<i>affront. in Ospitali</i>
Data	1224
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1224·487·or
Observacions	-
Atestació I.3	<i>e idem Hospital pressuti</i>
Data	1225
Situació geogràfica	Illa (Rosselló)
Referència	1225·511·or
Observacions	Després del codi trobem un aclariment que diu: <i>à Ille</i> .

Atestació I.4	<i>scilice fxxxre(?) Spital de Insula</i>
Data	1238
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1238·173·or
Observacions	-
Atestació I.5	<i>dicto Sospitali reuersat</i>
Data	1240
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1240·223·or
Observacions	-
Atestació I.6	<i>in dicto manso xxxacatis semper ospitale</i>
Data	1242
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1242·279or
Observacions	-
Atestació I.7	<i>faxiam terre als Hospitals</i>
Data	1270
Situació geogràfica	Nils (Rosselló)
Referència	1270·C·169
Observacions	Després del codi trobem l'aclariment següent: Nyils.
Atestació I.8	<i>lo comenador del hospital dels paubres</i>
Data	1309
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.9	<i>que vasa al hospital dels pobres</i>
Data	1310
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.10	<i>ab senyal del Espital</i>
Data	1311
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.11	<i>espital (del</i>
Data	1345
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1345·65

Observacions	-
Atestació I.12	<i>hospital</i>
Data	1345
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1345·65
Observacions	-
Atestació I.13	<i>del spital del Coyl de la Perxa</i>
Data	1347
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1347·222
Observacions	-
Atestació I.14	<i>al spital de Trulas</i>
Data	1348
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1348·251
Observacions	-
Atestació I.15	<i>Los bens del dit hospital</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375·4·563
Observacions	-
Atestació I.16	<i>del hospital de Tholuges</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375·4·563
Observacions	
Atestació I.17	<i>Al hospital de Sancta Susanna de Remer</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-xxx2
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació de l'AlcM és de Llull (<i>Blanquerna</i>). La primera de Coromines també és de Llull (<i>Meravelles</i>). La resta d'atestacions de tots dos diccionaris són literàries.
Conclusió	Per mitjà de l'Inventari veiem com aquest lema era ben existent a

	la Catalunya del Nord, ja que trobem atestacions documentades en arxius d'indrets molt concrets del Rosselló, com ara a Nils i a Illa. A més a més, trobem datacions més antigues de les que s'han anotat fins ara, que van des de mitjan segle XII fins a l'últim terç del XIV.
--	--

HOSPITALEJAR	
Lema a l'InvLC	Hospitalejar
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí, però sense cap explicació ni documentació.

I v. intr.	Estar recullit en un hospital.
Atestació I.1	<i>los pobres qui aqui (à l'hôp. d'Ille) venran per hospitalejar</i>
Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1381·XVI·23
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	El DCVB només té una font del segle XIV, però és un text literari. El DECat recull aquest mot però sense cap explicació ni cap context.
Conclusió	L'InvLC aporta una atestació documental en relació amb l'AlcM i una de nova per al Coromines. Aquesta aportació es tracta d'una atestació provinent d'un arxiu nord-català, de manera que testimonia l'existència d'aquest mot en el dialecte rossellonès, cosa que no s'havia anotat tan específicament fins ara. A més a més, aquesta documentació està datada concretament a final segle XIV.

HOSPITALER	
Lema a l'InvLC	Hospitaler
Variants a l'InvLC	-

DCVB	Sí
DECat	Sí

I m. i f.	Membre de l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem destinat a tenir cura dels pelegrins.
Atestació I.1	<i>Dñe Marie de Insula hospitaler</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1284·X·240
Observacions	-
Atestació I.2	<i>als Hospitalers de Sent Johan de Jhelm</i>
Data	1320
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	‘Jhelm’: abreviatura de ‘Jerusalem’. L’atestació fa referència a l’Orde de Sant Joan de Jerusalem, conegut també com l’Orde dels Germans Hospitalers.
Atestació I.3	<i>el Senyor Ospitaler de Copliure</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	Q·384
Observacions	-

II	Persona que té cura d'un hospital.
Atestació II.1	<i>axi que vos siats hospitaler, els bens del dit hospital prenats e governets</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375·4·563
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació de l'AlcM és d'un document de principis del segle XV. Pel que fa a l'acceptació de l'Orde de l'Hospital, la primera atestació és de Pere IV (s. XIV). L'AlcM documenta aquest mot tan sols a Barcelona, València i Mallorca.

	La primera documentació de Coromines és de Jaume Roig (s. XV). Quant a l'orde de Sant Joan, la data és del s. XIII, però no hi diu la font.
Conclusió	Alart demostra que aquest mot era viu a la Catalunya del Nord almenys a partir de final segle XIII, no només a Barcelona, València i Mallorca com diu l'AlcM. El testimoni d'això són quatre atestacions noves i datades des del primer terç del segle XIV, provinents d'arxius de la Cat. del Nord.

OSSA	
Lema a l'InvLC	Ossa
Variants a l'InvLC	Ossada, ossam, osa
DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Conjunt dels ossos de l'esquelet.
Atestació I.1	<i>tencatur translatare ossam nobilis domini</i>
Data	1350
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1350·IV·50
Observacions	-
Atestació I.2	<i>quant la nostra ossa sera separada de la carn</i>
Data	1441
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1441·A·629
Observacions	-
Atestació I.3	<i>que ajen a fer aportar la mia osa a Perpenya en lo meu carner</i>
Data	1451
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	D·578
Observacions	Carner: caixa
Atestació I.4	<i>jo escamparé la tua ossa sobre foch cremant</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·121
Observacions	-
Atestació I.5	<i>ab glays peseyre (je mettrai en pièces) la tua cara e la tua ossa</i>
Data	-

Situació geogràfica	-
Referència	Marg·123
Observacions	-
Atestació I.6	<i>E tota la ossa li estremí</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·124
Observacions	<i>Estremir</i> : tremolar fortament.

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Accepció de 'conjunt dels ossos': Les dues úniques documentacions del DCVB són de Llull (<i>Contemplació</i>). La primera de Coromines és de Cerverí de Girona (s. XIII) i la següent ja és de Llull (<i>Contempl.</i>).
Conclusió	Totes les documentacions dels dos grans diccionaris provenen de textos literaris. En canvi, les d'Alart són extretes directament d'arxius nord catalans, de manera que testimonia l'ús habitual d'aquest mot en aquesta zona de parla catalana. Aporta tres atestacions provinents d'arxiu, datades des de mitjan segle XIV fins a mitjan XV.

OSSEJÀ	
Lema a l'InvLC	Osseja
Variants a l'InvLC	Olceia, olceya
DCVB	Sí
DECat	Sí

I topon.	Vila situada a la Cerdanya francesa.
Atestació I.1	<i>Olceia.. olceya</i>
Data	1265
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1265 (feu·A·f·32·X·52)
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	El DCVB no documenta aquest mot, només en fa una definició i explicació etimològica. Coromines documenta les primeres mencions antigues a partir de l'any 839. També: «1030: <i>Olceia</i> (Alart, <i>Priv.</i> 31) i 1160: <i>Olceya</i> (Alart, <i>Priv.</i> 44).»
Conclusió	Documentació nova en comparació amb el DCVB, ja que no en té cap. Pel que fa a Coromines, l'InvLC només aporta una atestació, datació i font noves, però que no tenen gaire valor si comparem el que ell ja té documentat: dates més antigues, fonts diverses i també d'Alart (encara que no sigui de l'InvLC).

OSSET	
Lema a l'InvLC	Osset
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí (s.v. <i>os</i>)

I m.	Os petit (...), o bé, una relíquia, si tenim en compte una anotació feta per Alart després de la segona documentació.
Atestació I.	<i>dos ossets</i>
Data	1430
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1430·4·69
Observacions	Després del codi trobem un aclariment que diu: <i>reliques</i> .
Atestació I.	<i>un osset de dicta beneyta Sancta</i>
Data	1550
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1550·VI·538
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Amb l'accepció d' 'os petit' no trobem cap atestació en el DCVB. En l'accepció de 'diminutiu d'os' sí que hi ha atestacions però totes són de fonts literàries. No localitza aquest mot en cap accepció a la Catalunya del Nord, sinó al dialecte oriental,

	l'occidental, a Maó, a València i a Mallorca. Coromines només menciona el lema sense cap explicació ni cap context.
Conclusió	Dues atestacions i fonts noves, provinents d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, de manera que Alart testimonia l'ús d'aquest mot al dialecte rossellonès. També aporta dues dates noves, de principis del segle XV i mitjans del XVI. En relació amb el DCVB, l'InvLC aporta dues atestacions documentals. Quant al DECat també aporta informació nova, com són dues atestacions d'arxiu i provinents de la Catalunya del Nord.

HOST	
Lema a l'InvLC	Host
Variants a l'InvLC	hostz, hosts, hoste, hostes, hostis, hostem, hostas, ost, oste, ostem, ostibus, osts, ostz, ostes, Ostoles, exercitu, exercitum, exercitus, exercilus, exerciter
DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Exèrcit en campanya.
Atestació I.1	<i>in [meis] ostibus meis primus surgite... ad debellandum</i>
Data	986
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	986·212
Observacions	-
Atestació I.2	<i>ipsos meos cavallos que ego abeo ad ipsa oste in Iopania</i>
Data	1014
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1014·268
Observacions	-
Atestació I.3	<i>in hoste mea</i>
Data	1030
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1030·298
Observacions	-
Atestació I.4	<i>ched faca tes osts</i>
Data	1088
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	-
Observacions	-
Atestació I.5	<i>quod iverit in exorcitu Lorcha cum X· mililions</i>
Data	1157
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1157·645
Observacions	-
Atestació I.6	<i>non eris sub districtu vicarii ..de oste vel de chesta(?)</i>
Data	1160
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1160·16
Observacions	-
Atestació I.7	<i>si vadit in ost</i>
Data	1168
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1168·68
Observacions	-
Atestació I.8	<i>nisi de host et de justis</i>
Data	1181
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1181·234
Observacions	-
Atestació I.9	<i>nec eam hostem de uno milite facere tenearis</i>
Data	1192
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1192·391
Observacions	-
Atestació I.10	<i>Miro de Ostoles</i>
Data	1203
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1203·648
Observacions	-
Atestació I.11	<i>promei exercitus no cessisuxxx</i>
Data	1207
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1207·82
Observacions	-
Atestació I.12	<i>in auxilium exercilus Sarracenorum</i>
Data	1210

Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1210·155
Observacions	-
Atestació I.13	<i>teneor sequivos in exercitum extra frontieram meam</i>
Data	1217
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1217·314
Observacions	-
Atestació I.14	<i>facias quintam partem de ost de illa quam facimus</i>
Data	1226
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1226·537·or
Observacions	-
Atestació I.15	<i>pro petra vel rebuta vel exerciter</i>
Data	1227
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1227·560
Observacions	-
Atestació I.16	<i>tengut de anar en totes osts(?) que ixiran(?) del dit loch</i>
Data	1330
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	col·49·
Observacions	-
Atestació I.17	<i>les hostz que son anades a Monteyla</i>
Data	1330
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.18	<i>per la host</i>
Data	1345
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1345·68
Observacions	-
Atestació I.19	<i>tota hora que la host de la vila de Perpiniani(?) de la vila per qualsevol raho</i>
Data	1350
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1350·4·450
Observacions	-

Atestació I.20	si's esdevenia que les ostz de Lussanes venguessen a ila
Data	1364
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1364·21 juil·XV·119
Observacions	-
Atestació I.21	<i>si la host ixia de la vila ..quel consolat fassa l'ops als consols que y irien</i>
Data	1379
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1379·4·468
Observacions	-
Atestació I.22	<i>+ la host</i>
Data	-
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	jac·164·165
Observacions	-
Atestació I.23	<i>Aquells qui de nits aguagten les hosts dels enemichs</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Senec·574
Observacions	-
Atestació I.24	<i>xxx fallar les hosts de Catalunya(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-18
Observacions	-

II.f.	Dret del senyor d'una baronia pel qual els radicats al terme del seu castell havien de prendre part en les accions de guerra, incorporant-se, armats, a l'exèrcit que aquell organitzava.
Atestació II.1	<i>faciat hostes et cavalcades</i>
Data	1080
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1080·401
Observacions	-
Atestació II.2	<i>faciat ipsas cavalgadas et hostes</i>
Data	1091

Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1091·423
Observacions	-
Atestació II.3	<i>in hostes et cavalgadas</i>
Data	1105
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1105·461
Observacions	-
Atestació II.4	<i>hostes et cavalcadas</i>
Data	1134
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1134·527
Observacions	-
Atestació II.5	<i>faciam ostes et cavalcadas</i>
Data	1139
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1139·541
Observacions	-
Atestació II.6	<i>in cavalcatis vel expeditionibus Yspaniaefaciat hostes et cavalcades</i>
Data	1143
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1143·561(?)
Observacions	-
Atestació II.7	<i>et hostis et cavalgatis</i>
Data	1181
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1181·232
Observacions	-
Atestació II.8	<i>cavalcata et hostem</i>
Data	1182
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1182·248
Observacions	-
Atestació II.9	<i>hostes nec cavalcatas</i>
Data	1188
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1188·329
Observacions	-

Atestació II.10	<i>nec xxxte(?) un cavalgadam nec in guerram</i>
Data	1188
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1188·330
Observacions	-
Atestació II.11	<i>exercitum vel cavalcatum</i>
Data	1207
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1207·78
Observacions	-
Atestació II.12	<i>petere host vel cavalcadam</i>
Data	1209
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1209·123
Observacions	-
Atestació II.13	<i>oste et cavalcata</i>
Data	1212
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1212·201
Observacions	-
Atestació II.14	<i>hostem et cavalcatum</i>
Data	1212
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1212·204
Observacions	-
Atestació II.15	<i>hostes et cavalchades</i>
Data	1218
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1218·341·orig
Observacions	-
Atestació II.16	<i>vel ost vel cavalchatus</i>
Data	1218
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1218·349 orig
Observacions	-
Atestació II.17	<i>hostas et cavalcatas</i>
Data	1225
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1225·523

Observacions	-
Atestació II.18	<i>in exercitu et capcione Maioricar</i>
Data	1230
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1230·631
Observacions	-
Atestació II.19	<i>faciam ostes et cavalcadas</i>
Data	1238
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1238·185or
Observacions	-
Atestació II.20	<i>et de host et cavalcadis et omnibus operibus</i>
Data	1240
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1240·O·227·Pi
Observacions	-
Atestació II.21	<i>excepta oste et cavalcater</i>
Data	1244
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1244·350·or
Observacions	-
Atestació II.22	<i>hoste et cavalcata</i>
Data	1246
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1246·345
Observacions	-
Atestació II.23	<i>ostem et cavalcata</i>
Data	1247
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1247·371·or
Observacions	-
Atestació II.24	<i>no fassats a mi host ho cavalcada</i>
Data	1330(?)
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	col·1·
Observacions	-
Atestació II.25	<i>questes e host e cavalcada</i>
Data	1334
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.

Referència	-
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les documentacions de la primera accepció del DCVB són de Jaume I, de Llull, de Pere IV i de Schacs (s. XV). Les de la segona, en tenim una de l'any 1168, extreta de la <i>RLR</i> i la següent ja és del 1315. L'AlcM localitza aquest mot a Barcelona, València i Palma.</p> <p>La primera documentació que troba Coromines és de l'any 1088, extreta de la <i>RLR</i>. De fet, coincideix amb l'atestació I.4 d'aquesta fitxa de l'InvLC de la primera accepció, el qual només n'escrui una part. La resta són de Llull i de Muntaner.</p> <p>Coromines explica que «<i>host e cavalcada</i> era una obligació feudal, que tenia el vassall, de formar part de l'exèrcit del senyor, quan aquest sortís en expedició militar.» Coromines constata que «en la nostra documentació llatina dels segle XI-XIII els esments d'aquesta obligació sovinteja en gran manera», per exemple al text original dels <i>Usatges</i> ja apareix aquest ús.</p>
Conclusió	<p>Pel que fa a la primera accepció, l'AlcM només localitza aquest mot a Barcelona, València, i Palma. L'InvLC, però, testimonia que a la Catalunya del Nord era ben viu des de temps molt antics, ja que trobem atestacions datades des de final segle X fins a l'últim terç del XIV. En relació amb Coromines, Alart aporta quatre atestacions més antigues de les documentades pel DECat. A més a més, cap dels dos diccionaris especifica que aquest mot existís a la zona del Rosselló. Alart, en canvi, demostra que en arxius nord catalans i, més concretament, algun cas de Cotlliure, aquest mot era ben usat en el dialecte rossellonès.</p>

HOSTAL	
Lema a l'InvLC	Hostal
Variants a l'InvLC	Ostal, hosstals, ostus
Trad. a l'InvLC	Hôtellerie, maison
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Establiment públic on, pagant, donen menjar i allotjament.
Atestació I.1	<i>quod stallium de Sco Privato et ostus ipsius stallii qui sunt Juxta culosiam Sci Privati</i>
Data	1267
Situació geogràfica	Besalú (la Garrotxa, Catalunya)
Referència	1267·A·483 Besalu
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Tota rauba quis tenga venal en hostel</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.3	<i>quis defassa en ostal</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.4	<i>entre el mur e'l hostel den P. Pages</i>
Data	1318
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.5	<i>devant l'ostal den [Pages] Bertran</i>
Data	1318
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.6	<i>terres possessios o hostals</i>
Data	1352
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1352·56
Observacions	-
Atestació I.7	<i>dins l'ostal de Na Francescha</i>
Data	1355
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1355·73
Observacions	-
Atestació I.8	<i>portà los homages del ostal entro a la posada de la seyora</i>

Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1381 (Ivin·384
Observacions	-
Atestació I.9	<i>al hostel ,per VIII· besties X· ID·</i>
Data	1392
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·23
Observacions	-
Atestació I.10	<i>quoddam hospicium sive hostel una cum viridario ,sit intus bordellum ville Perpiniani</i>
Data	1404
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	D·411
Observacions	-
Atestació I.11	<i>que negun hostaler o hostalera dels hostals del bordell...</i>
Data	1415
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1415·4·500
Observacions	-
Atestació I.12	<i>hospicium vocatum hostel de la corona in platea de la Bohecia</i>
Data	1420
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1420·O·556
Observacions	-
Atestació I.13	<i>en lo stable dun hostel qui es prop lo portal de Nostra Dona</i>
Data	1429
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·228
Observacions	-
Atestació I.14	<i>supplicaua l'oste de dit hostel</i>
Data	1510
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·234
Observacions	-
Atestació I.15	<i>lo comte mes-se en hun rich hostel</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 7i

Observacions	-
Atestació I.16	<i>ana-se'n en son hostel</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 8 ^a
Observacions	-
Atestació I.17	<i>anaren-se'n per los hosstals e per los alberchs</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 135e
Observacions	-
Atestació I.18	<i>La compaya que en Ton ostal aculie</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 84
Observacions	-
Atestació I.19	<i>Fa de son cors a Deus hostel</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 299
Observacions	-
Atestació I. 20	<i>De Sanct Celoni ..(allant vers Gerona) venguem jaure al hostel de la Bella Dona</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-18
Observacions	-
Atestació I.21	<i>ostal, taberna meritoria -taberna diversoria. [Nebr.78] caupona – stabulum</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Les atestacions documentals de l'AlcM són de l'any 1284 (<i>Reua</i>

	<i>Perp.</i>), que coincideix amb l'atestació I.2 d'Alart, i del 1392 (<i>BDC</i>). En aquest cas sí que especifica que l'ús d'aquest mot arriba fins a la zona de la Catalunya del Nord (pir.-or.). Les atestacions de Coromines són totes literàries.
Conclusió	En relació amb el DCVB Alart aporta més atestacions, una de les quals datada anterior a la documentada per l'AlcM, la del 1267 (Besalú). Pel que fa a Coromines, Alart aporta citacions extretes d'arxius nord catalans força antigues, des de final segle XIII fins a no tan antigues, inici del segle XVI.

HOSTALATGE	
Lema a l'InvLC	Hostalatge
Variants a l'InvLC	Hostalage, hostelatge, hostalate
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Allotjament i assistència que es dona a una persona en un hostel, una despesa, etc.
Atestació I.1	<i>que negu no gos fer compayia ni hostalage ab negu stranger per comprar peyx</i>
Data	1369
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·1369·332
Observacions	-
Atestació I.2	<i>que tot misatge qui stiga ab dagun paxoner de la vila no gos fer compayia ne hostelatge ab dagun hom [strang] ... no gos fer ostelatge ab dagun hom strany per comprar pex</i>
Data	1377
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1377·Q·509
Observacions	-
Atestació I.3	<i>que negun no pexoner no gos fer companyia ni hostalate ab negun stranger per comprar peix</i>
Data	1382
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1382·Q·626
Observacions	-
Atestació I.4	<i>que degun paxoner no gos fer hostalatge ab degun hom stranger</i>

	<i>per comprar pex</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·448
Observacions	-
Atestació I.5	<i>que(?) puga comprar lo dit pex per qui's vulla e tenir hostalatge</i>
Data	1386
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1386·Q·598
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>La documentació més antiga que dona el DCVB és de l'any 1413, i la literària és de Llull.</p> <p>Les dues úniques de Coromines són de Llull (<i>Amic e Amat</i>) i dels <i>Costums de Tortosa</i>, és a dir que són fonts únicament literàries.</p>
Conclusió	<p>En relació amb el DCVB, Alart demostra que hi ha atestacions més antigues de les documentades, des de mitjan segle XIV fins a finals d'aquest mateix segle.</p> <p>Pel que fa a tots dos diccionaris, Alart ens aporta atestacions i datacions noves provinents d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, cosa que no s'havia anotat fins ara.</p>

HOSTALEJAR	
Lema a l'InvLC	Hostalejar
Variants a l'InvLC	ostalejar
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v. intr.	Hostatjar-se, estar en hostal.
Atestació I.1	<i>lavam los peus a totz aqueyts qui en aquest monestir venen ostalejar</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 21

Observacions	-
--------------	---

Aportacions de l'InvLc	
Anàlisi	La documentació més antiga d'AlcM és de l'any 1310, de l'arxiu municipal de Barcelona. Coromines només esmenta el mot sense cap explicació ni cap context.
Conclusió	Aportació d'una atestació i font noves, però no dona cap informació sobre el dialecte rossellonès.

HOSTALER –ERA	
Lema a l'InvLC	Hostaler
Variants a l'InvLc	Ostaler, hosstaler, hostalerio
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m. i f.	Amo o mestressa d'hostal.
Atestació I.1	<i>draps de litz, en general, de hostalers</i>
Data	1307
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Antigament lo leuder retia al mercader e al ostaler ,de la leuda ,a cascun mesala</i>
Data	1317
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1317 bar
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Rº Montanerii hostalerio habitat Perp.</i>
Data	1323
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1323·XIII·195
Observacions	-
Atestació I.4	<i>e hostalers de la vila</i>
Data	1335

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1335 albara
Observacions	-
Atestació I.5	<i>G. Tornamira hosstaler</i>
Data	1342
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1342·194
Observacions	-
Atestació I.6	<i>G. Tornamira hostaler</i>
Data	1345
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1345·4·442
Observacions	-
Atestació I.7	<i>Antoni Rosseyl hostaler</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·437
Observacions	-
Atestació I.8	<i>degun hostaler ..no gos esser corrater de sos hostes</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1385·4·478
Observacions	-
Atestació I.9	<i>abusants en los pagaments de lurs hostes, los hostalers e hostaleres demanen..</i>
Data	1395
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1395·4·490
Observacions	-
Atestació I.10	<i>En P. Fabre hostaller de Perpenya hordon mon testament xxx(?) a'N P. Englada hostaler</i>
Data	1397
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·189
Observacions	-
Atestació I.11	<i>que negun hostaler o hostalera dels hostals del bordell..</i>
Data	1415
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1415·4·500

Observacions	-
Atestació I.12	<i>Bernat Seguer ostaler (de Pug Valadors)</i>
Data	1424
Situació geogràfica	Puigbalador (Capcir)
Referència	1424·O·528
Observacions	-
Atestació I.13	<i>ell dix al hostaler appellat En Gras</i>
Data	1440
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·211
Observacions	-
Atestació I.14	<i>en la casa dEn Bandixer hostaler</i>
Data	1510
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·232
Observacions	-
Atestació I.15	Ostaler ,ostalera -stabularius ,caupo
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>La documentació més antiga d'AlcM és de l'any 1375, de l'arx. Municipal de Barcelona i la literària és de R. Llull.</p> <p>Les dues úniques documentacions de Coromines són del segle XIII, de R. Llull (<i>Blanquerna</i>) i de <i>Vides R</i>, és a dir, totes són literàries.</p>
Conclusió	<p>L'InvLC ens aporta quinze atestacions extretes de documents d'arxius nord catalans, una de les quals concretament del municipi de Puigbalador. Per tant, Alart testimonia l'existència d'aquest mot al Capcir i a la Cat. del Nord en general, cosa que cap dels dos grans diccionaris no tenien documentada. A més a més, també trobem datacions més antigues de les que es coneixien fins ara d'aquest lema; van des de començaments del segle XIV fins a no tan antigues, a començaments del XVI.</p>

OSTAR	
Lema a l'InvLC	Ostar
Variant a l'InvLC	hostat
DCVB	Sí
DECat	Sí

I v. tr.	Llevar, fer que se'n vagi.
Atestació I.1	<i>hun ventall de ploma de pago per ostar les mosques</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Descot 163
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Que de tot fos hostat (enlevé)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	XIVe siècle·Albucasis, Revue I,p.16
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM dona una documentació d'Eiximenis (s. XIV) com a més antiga. Coromines esmenta el mot donant-ne explicacions però no pas contextos.
Conclusió	Dues atestacions i fonts noves. No ens aporta res en relació amb el dialecte rossellonès.

OSTATGE	
Lema a l'InvLC	Hostatge
Variants a l'InvLC	Hostages, ostaticos, hostatico, estaticis, ostaggés, hostaggés, ostaggés, stages,
DCVB	Sí (s.v. <i>ostatge</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ostatge</i>)

I m.	Persona lliurada a l'enemic com a penyora del compliment d'un pacte.
-------------	--

Atestació I.1	<i>es sunt fide [jussores] et hostages</i>
Data	1137
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1137·534
Observacions	-
Atestació I.2	<i>et ipsos ostaticos</i>
Data	1159
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1159·7·
Observacions	-
Atestació I.3	<i>X· ostaticos et temdors(?) qui delaticum leneant</i>
Data	1160
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1160·17
Observacions	-
Atestació I.4	<i>qui se perjurat de hostatico et que conveniencia quam habeat factam</i>
Data	1170
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1170·77
Observacions	-
Atestació I.5	<i>X· ostaticos et tenedors qui ostaticum teneant</i>
Data	1180
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1180·17
Observacions	-
Atestació I.6	<i>receptis a dicta universitate estaticis</i>
Data	1235
Situació geogràfica	Arles (Vallespir)
Referència	1235·104
Observacions	-
Atestació I.7	<i>carta ab especial obliguacio et ab hostatges</i>
Data	1318
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.8	<i>tenen hostatges en Perpenyan per atoun</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)

Referència	coll·47
Observacions	-
Atestació I.9	<i>prometre de tenir ne hostages</i>
Data	1369
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1369·Q·215
Observacions	-
Atestació I.10	<i>e per los ostagges</i>
Data	1370
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1370·Q·213
Observacions	-
Atestació I.11	<i>sots pena del tertz ne hostages tenir en lo loch de Trulars dins la celera(?)</i>
Data	1371
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·10
Observacions	-
Atestació I.12	<i>se obligara ha tenir hostatges</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·418
Observacions	-
Atestació I.13	<i>què lingats personalment los hostagges dins lo monastir</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·316
Observacions	-
Atestació I.14	<i>eu prometi de pagar.. e ostagges tenir dam la vila de</i>
Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·350
Observacions	-
Atestació I.15	<i>ab hostatges e ab puso</i>
Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·354
Observacions	-
Atestació I.16	<i>haura a fermar lo preu ab bastantes fermanses e ab pena de Terç</i>

	<i>e ab hostages</i>
Data	1388
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·12
Observacions	-
Atestació I.17	<i>perferi dar-vos rehenes e hostages</i>
Data	1390
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1390·revue 364·368
Observacions	<i>Rehena</i> : ostatge, persona capturada.
Atestació I.18	<i>e ab stages que aia a tenir dins</i>
Data	1392
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·131(?)
Observacions	-
Atestació I.19	<i>bons ostatges</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Descloet 39
Observacions	-
Atestació I.20	<i>dar-me'n-hets bons ostatges</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	descloet 118
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les documentacions d'AlcM provenen de textos literaris, de Jaume I i de Descloet. També hi ha una documentació de l'any 1390 extreta de la <i>RLR</i> (que coincideix amb la número 17) i una altra de l'any 1404.</p> <p>Les primeres documentacions de Coromines també són de les cròniques de Jaume I i de Descloet. Coromines també explica que «el mot en forma llatinitzada com <i>ostaticus</i> ‘ostatge, penyora’ i <i>ostaticum</i> ‘fiança, fermança’ apareix en documents catalans, en baix llatí, de l'època primitiva»: un de l'any 1061 i en un altre del</p>

	1064-66, però no en dóna la font. Enlloc s'especifica que sigui un mot utilitzat a la zona dels pirineus orientals.
Conclusió	L'InvLC ens dóna atestacions extretes directament d'arxius de la Catalunya del Nord, datades molt antigues (més que l'AlcM; Coromines té dates més antigues, però no sabem d'on les ha tret), ja des de començaments del segle XII fins a finals del XIV. Per tant, Alart demostra que l'ús d'aquest mot amb l'accepció de 'persona capturada' també era usat a la Catalunya del Nord i, més concretament, al Vallespir i al Rosselló.

HOSTATGER –ERA	
Lema a l'InvLC	Hostatger
Variants a l'InvLC	Ostatges, ostatgers
Trad. a l'InvLC	Celui qui sert d'ôtage
DCVB	No
DECat	No

I m. i f.	És aquell qui fa o qui serveix d'ostatge.
Atestació I.	<i>que'l rey de França se'n pogues menar ant(?) homens de Perpenya en ostatges</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 138d(?)
Observacions	-
Atestació I.	<i>Los Serrayns donaren li bons ostatgers de lurs(?) fills e de lurs filles</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 39
Observacions	-
Atestació I.	<i>los ostatgers</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 118
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	No apareix en cap dels dos grans diccionaris.
Conclusió	Lema nou en comparació a l'AlcM i a Coromines. Tres atestacions provinents de la crònica de Desclot, per tant, l'InvLC no fa cap aportació en relació amb el dialecte rossellonès.

HOSTE	
Lema a l'InvLC	Hoste
Variants a l'InvLC	Oste, hospiti, hospite, osta
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Persona allotjada en un hostal, una dispesa, etc.
Atestació I.1	<i>Extraueus persolvat eluam hospiti suo</i>
Data	1207
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1207·78
Observacions	-
Atestació I.2	<i>et V· den. sunt de hospite</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Perpinyà (Rosselló)
Referència	Perp. 1284·30·
Observacions	-
Atestació I.3	<i>degun hostaler ..no gos esser corater de sos hostes</i>
Data	1285
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1385·4·478
Observacions	Veiem que el mot 'corater' apareix datat al DCVB a partir de l'any 1295. En canvi, aquesta atestació on apareix el mateix terme, és de deu anys abans, del 1285.
Atestació I.4	<i>esser coraters de lurs hostes ..ho assegur per son hoste o per altre hom</i>
Data	1295
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1295e
Observacions	-

Atestació I.5	<i>abusants en los pagaments de lurs hostes ,los hostalers [dem] e hostaleres demanen..</i>
Data	1295
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1395·4·490
Observacions	-
Atestació I.6	<i>xxn xxx strayns pach reya xxx hoste</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	coll·1·
Observacions	-
Atestació I.7	<i>Los xxx venen al monestir</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 21
Observacions	-

II m.	Persona que allotja algú a casa seva.
Atestació II.1	<i>que pac a son hoste</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1284·reua·1·
Observacions	-
Atestació II.2	<i>paga a son hoste</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	[1284·reua·] 33
Observacions	-
Atestació II.3	<i>El hoste deu-li aver botiga</i>
Data	1284
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació II.4	<i>al senyor En Pons Miquel hoste en Perpenya</i>
Data	1384
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·379
Observacions	-

Atestació II.5	<i>lo nom del hoste de Font pedrosa</i>
Data	1396
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S.377
Observacions	-
Atestació II.6	<i>suplicava l'oste de dit hostal</i>
Data	1510
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S.234
Observacions	-
Atestació II.7	<i>Tota vegada xxx yc(?) ha ostes ...a les osxxx</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 22
Observacions	-
Atestació II.8	Oste ,per amistat -Ostessa -hospes ,hospita
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

III m.	Hoste de correus (<i>ant.</i>): encarregat de portar cartes i altres documents de València a altres llocs, durant els segles XIV i XV (DCVB, s.v.)
Atestació III.1	<i>N'Eleyson Osta dels correus</i>
Data	1421
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1421·4·589
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Pel que fa a la primera accepció, l'AlcM documenta una atestació de l'arxiu municipal d'Igualda de l'any 1394. Quant a la segona accepció, la primera atestació és de l'any 1287 extreta de la <i>Reua Perp.</i> Finalment, la darrera accepció d' 'hoste de correus', la primera documentació és del 1470, extreta d'un arxiu de València. Les documentacions de Coromines, en relació amb la primera accepció, són literàries, la primera de <i>VidesR.</i> Pel que fa a la

	segona accepció són de l'any 1271 localitzats als corredors barcelonins. Coromines no documenta l'accepció de 'hoste de correus'.
Conclusió	Pel que fa a l'accepció de 'hoste de correus', Alart aporta una atestació nova en relació amb l'AlcM i més antiga (1421). En relació amb Coromines és una accepció nova. Per tant, Alart testimonia que no només era un ofici de València, sinó que al Rosselló també existia. A més a més, l'InvLC ens ofereix atestacions més antigues (1207 i 1284) de les que documenten els dos grans diccionaris, tant per la primera com per la segona accepció. També moltes de les atestacions són documentals d'arxius de la Catalunya del Nord, cosa que no es tenia identificada encara.

HÒSTIA	
Lema a l'InvLC	Ostia / Hostia
Variants a l'InvLC	Hostia / Hostie
Aclariments	D'égglise
DCVB	Sí (s.v. <i>hòstia</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hòstia</i>)

I.f.	Víctima oferta en sacrifici a la divinitat.
Atestació I.1	<i>E Christ puscha saber en la ostia</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 518
Observacions	L'atestació no deixa clar exactament a quina accepció fa referència.
Atestació I.2	<i>No s'i trobá hostia ab que poguessen sacrificar ,e no poch oyr missa</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-10
Observacions	-
Atestació I.3	ostia per sacrifici hostia
Data	-
Situació geogràfica	-

Referència	Nebr. xxx(?)
Observacions	-

II.f.	Tros prim de pa àzim que el sacerdot consagra i converteix en el cos de Jesucrist.
Atestació II.1	<i>II· capsas pro tenendo ostias</i>
Data	1347
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	9·1347·20
Observacions	-
Atestació II.2	<i>vin, osties, cera ,oli etc.</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	R·427
Observacions	Després del codi hi ha un aclariment que diu: pour une chapelle
Atestació II.3	<i>deu administrar vi e candeles e hosties an aquells preveres qui volran celebrar misses</i>
Data	1398
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1398·XVI·672
Observacions	-
Atestació II.4	<i>I^a capseta dargent a tenir hosties</i>
Data	1403
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	1403·4·320
Observacions	-
Atestació II.5	<i>ad dandum hostias vinum et aguam pro servicio dicti beneficii</i>
Data	1444.
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	S·189
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Pel que fa a la primera accepció, l'AlcM documenta una atestació literària (<i>Pomes Bíblics</i> de J. Alcover, 1918).</p> <p>Quant a la segona accepció, la documentació original més antiga de l'AlcM és de l'any 1482, i la literària de R. Llull.</p>

	Coromines no aporta atestacions exemplars ni datats. Només diu que amb les accepcions de ‘especie de neula consagrada per al sacrifici de la missa’ i ‘víctima d’un sacrifici religiós’, les primeres documentacions són de R. Llull i de la <i>Questa del Graal</i> , s. XIV.
Conclusió	Pel que fa a la segona accepció, Alart aporta tres documentacions més antigues de les que s’han documentat fins ara, que van des de mitjan segle XIV fins a començament del XV, provinents directament d’arxius nord catalans. Per tant, aquest mot era usat en el dialecte rossellonès, cosa que cap dels dos grans diccionaris no havien anotat. L’InvLC aporta especialment al DECat atestacions documentals originàries d’algun arxiu de la Catalunya del Nord.

ÒSTIA	
Lema a l’InvLC	Ostia /Ostia?
Variants a l’InvLC	ostier
Aclariments	poisson
DCVB	Sí (s.v. <i>òstia</i>) / sí, però amb l’accepció de ‘mol·lusc’.
DECat	Sí (s.v. <i>ostra</i>) / sí, però amb l’accepció de ‘mol·lusc’.

I f.	Ostra, mol·lusc bivalve.
Atestació I.1	<i>Ostia ,peix de pexines ,ostreum - ostier lloch don se trallhen ostrearium</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

II f.	Pel context, es pot deduir que indica un lloc proper a la costa on creixen ostres.
Atestació II.1	<i>aço fo al mati ,que feu lo vent a la ostia fort torbat ,e feu molt leig temps</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclo 98
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Pel que fa a la primera accepció, l'AlcM explica que «s'usa el nom d'òstia principalment a Menorca». Anota una sola atestació datada al segle XIV.</p> <p>Coromines documenta aquest terme en un text de farmacologia del segle XIV. La resta de documentacions ja són del XIX.</p> <p>Quant a la segona accepció, cal tenir en compte que Alart havia escrit un interrogant al costat del terme. En el <i>Corpus Informatitzat del Català Antic</i> (CICA) apareix una citació semblant, també procedent de Desclot: «so fo ·I· divenres matí, sí fo lo vent a la òstria torbat, e layg temps e molt vent» (Desclot, <i>Crònica</i>: III.119). Noteu que la variant, en aquesta ocasió, és <i>òstria</i>, més propera a l'etimologia (< ÖSTRĒA).</p> <p>Remarquem que l'estret de Messina és un indret on hi ha abundància d'ostres, fet que dóna força a la interpretació que fem d'aquesta citació.</p> <p>Malgrat tot, l'atestació és molt semblant a la que escriu Alart, cosa que fa pensar que en el moment de copiar-la es va reformular, però es tracta de la mateixa.</p>
Conclusió	<p>El cas de la primera accepció, l'InvLC no ens fa cap aportació, atès que la documentació que anota és de Nebrija.</p> <p>Pel que fa a la segona, es tracta d'una nova accepció amb un significat nou en comparació amb els dos diccionaris històrics, però no fa cap aportació en relació amb el dialecte rossellonès.</p>

HOSTIER	
Lema a l'InvLC	Ostier
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí (s.v. <i>hostier</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>hòstia</i>), però sense cap explicació ni context.

I m.	Vas de metall valuós en figura d'una copa per a guardar-hi les hòsties consagrades.
Atestació I.1	<i>II· capses d'ostier</i>
Data	1311
Situació geogràfica	Catalunya del Nord

Referència	-
Observacions	Aclariment després de l'atestació: <i>hostien</i> .
Atestació I.2	<i>duos ostiers ferri</i>
Data	1354
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1354·198
Observacions	Aclariment després de l'atestació: <i>église de Vernet</i> .
Atestació I.3	<i>ostier on se guarden les hosties, pyxis hostiaria</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació original més antiga d'AlcM és de l'any 1371 i la literària és de J. Roig. Coromines recull el terme sense cap context ni explicació.
Conclusió	L'InvLC aporta dues atestacions datades durant la primera meitat del segle XIV, és a dir que són més antigues de les anotades pels dos grans diccionaris, i són provinents d'arxius nord catalans. Per tant, Alart testimonia l'existència d'aquest mot també a la Catalunya del Nord, cosa que no s'havia notificat tan específicament.

OSTILLA	
Lema a l'InvLC	Ostill
Variants a l'InvLC	Ostilla
DCVB	Sí (<i>ostilla</i>)
DECat	Sí (<i>ús</i>)

I.f.	Utensilis, estris, paraments de cuina, de casa etc.
Atestació I.1	<i>ostilla de casa .supellex</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM documenta exactament la mateixa atestació. El Coromines té documentacions des de l'any 1353.
Conclusió	En aquest cas l'InvLC no ens fa cap aportació.

HOSTÍ	
Lema a l'InvLC	Hostin
DCVB	Sí, però <i>hostí</i> remet a <i>ostí</i> , entrada del qual és inexistent
DECat	No

I m.	Terme nàutic del qual no hem pogut esbrinar el significat concret.
Atestacions	(<i>dans un leny</i>) II· <i>hostins</i> , II· <i>brasses d'erba</i>
Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·347
Observacions	<i>Braça</i> : cap o corda doble o senzill que, ferm en cada penol d'una verga o passant per un bocell fixat allà, i dirigit pels punts convenients, serveix per bracejar la dita verga (DCVB, s.v.)

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'observació d'Alart “dans un leny” fa pensar que <i>hostin</i> i <i>brasses</i> poden ser termes nàutics. Sembla que és cert en el cas de <i>braça</i> (veg. Observacions). Potser <i>ostí</i> pertany a la família lèxica del terme náutic <i>osta</i> ‘Cada un dels caps que s'encapellen al pico d'una vela de pailebot o a l'antena d'una vela llatina per subjectar les dites perxes en les brandades’ (DCVB, s.v.).
Conclusió	Lema nou, significat nou, datació de final s. XIV i documentació provinent d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, per tant, mot propi del dialecte rossellonès.

OT	
Lema a l'InvLC	Ot

Aclariments	Cothon
DCVB	Sí
DECat	No

I	Nom propi d'home.
Atestació I.1	<i>Rus dEn Ot</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	1292 Millas ·1·
Observacions	-
Atestació I.2	<i>dEn Hot</i>
Data	1292
Situació geogràfica	Millars (Rosselló)
Referència	ibid·2
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM només té una documentació de Muntaner i de Pere IV, sense localitzar-lo a cap indret en concret. Al DECat només hi apareix aquesta forma com a prefix.
Conclusió	L'InvLC aporta una atestació documental en relació amb el DCVB i un lema nou per al DECat, documentat al municipi de Millars, al Rosselló, a finals del segle XIII. Per tant, demostra que aquest nom és propi de la zona del Rosselló.

ATORGAR	
Lema a l'InvLC	Otrayar
Variants a l'InvLC	Oltrejar, atorguam, otorgat
Trad. a l'InvLC	Octroyer
DCVB	Sí (s.v. <i>atorgar</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>oltrejar</i>)

I v. tr.	Concedir
Atestació I.1	<i>a aquests atorguam e otrayam que</i>
Data	1358

Situació geogràfica	Vinça (Rosselló)
Referència	1358 (Vinça f°11
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Com el le-y agues otorgat</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pacio 143
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Les atestacions de l'AlcM, sota el terme 'atorgar' són extretes de cròniques i textos literaris.</p> <p>Coromines diu: "la forma <i>holtrayat</i> (...) és participi passat d'<i>oltrejar</i>, variant d'<i>autrejar</i> 'atorgar' (AUCTORIZARE), que fou usat com a occitanisme en alguns textos del període arcaic; veg. "atorgar". La primera documentació és datada de l'any 1233.</p>
Conclusió	<p>En aquest cas l'InvLC aporta una atestació documental en relació amb el DCVB datada a mitjan segle XIV i localitzada concretament al municipi de Vinça (Rosselló). Alcover-Moll només havien situat aquest terme a la zona oriental, entre d'altres, no pas la dels pir-or, de manera que també ens dóna informació nova en aquest sentit.</p> <p>Pel que fa al Coromines, l'Inventari aporta simplement una atestació més del Rosselló, atès que ja n'anota una de l'any 1315, anterior a la de la fitxa present.</p>

ULTRATJAR	
Lema a l'InvLC	Otrayar
Variants a l'InvLC	Oltrejat
DCVB	Sí (s.v. <i>ultratjar</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ultra</i>)

I v. tr.	Fer ultratge (a algú)
Atestació I.1	<i>a aquests atorguam e otrayam que</i>
Data	1358
Situació geogràfica	Vinça (Rosselló)
Referència	1358 (Vinça f°11
Observacions	Es tracta d'una expressió multinominal que té el mateix significat.

Atestació I.2	<i>E per poder de Deu enaxi oltrejat</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 344
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>Totes les atestacions de l'AlcM són literàries, començant per una de J. Roig (<i>Spill</i> 4415). A més a més, localitza aquest terme tan sols a Barcelona, Palma i València.</p> <p>Pel que fa al Coromines, recull aquest mot començat per ul-. Obté les mateixes atestacions que el DCVB, sense especificar-ne les zones d'ús.</p>
Conclusió	<p>L'InvLC aporta una atestació documental datada a mitjan segle XIV i localitzada concretament al municipi de Vinça (Rosselló). Per tant, mentre que el DCVB situava aquest terme a les zones de Barcelona, Palma i València, gràcies a l'Inventari, hem pogut saber que també era present al Rosselló, com a mínim des de mitjan segle XIV.</p> <p>Pel que fa al Coromines, també és rellevant l'aportació d'aquesta atestació de l'any 1358 extreta de l'arxiu de Vinça, atès que totes les atestacions del DECat eren extretes de textos literaris. A més, cap dels dos diccionaris no fa constar la forma ortogràfica començada en o-.</p>

VOLTREGÀ	
Lema a l'InvLC	Otregar
Aclariments InvLC	Remissió: 'votregar' o vultreza?
DCVB	Sí, però amb una accepció diferent.
DECat	Sí (s.v. <i>voltregà</i>)

I topon.	Sembla el nom d'una localitat.
Atestació I.1	<i>Bartholomeus de Otregar de Valle Banyullorum de Maritimo filius Perpiniani de Otregar qº</i>
Data	1350
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1350·C·402

Observacions	<i>Banyullorum de Maritimo</i> : Banyuls de la Marenda (<i>Onomasticon</i> , s.v.)
--------------	---

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM només anota l'accepció de 'nom antic de comarca (Plana de Vic)', la qual no fa referència a les que apunta Alart. Segons Coromines, és una localitat que es troba «prop de Banyuls de la Marenda, lloc antic.» La primera documentació que en fa, sense indicar-ne la font, és del 1403: «loco vocato <i>Pug del Voltregar</i> », del qual prenen nom persones d'aquest poble, i en dóna dos exemples datats el 1364 i el 1403. De fet, aquestes accepcions les trobem a l'InvLC sota el terme 'vultrera'. Per tant, la remissió que ens fa a 'votregar' pot ser que estigui equivocada, atès que aquest mot no apareix a la lletra V.
Conclusió	L'InvLC aporta una accepció nova en relació amb el DCVB, localitzada a Catalunya del Nord a mitjan segle XIV. Pel que fa al Coromines, l'Inventari aporta una nova atestació extreta d'alguna arxiu de la Catalunya del Nord. A més a més, és més antiga de les anotades fins ara. Cal destacar que Coromines no va identificar altres formes gràfiques, de manera que Alart ens en dóna una: <i>otregar</i> .

OTRE	
Lema a l'InvLC	Otre
Variants a l'InvLC	Odre, otra, otrer, ortera, hotrer
DCVB	Sí, però no amb l'accepció toponímica.
DECat	Sí (s.v. <i>ultramort</i> - <i>voltrera</i>).

I topon.	Nom d'un lloc.
Atestació I.1	<i>loco vocato Dotre</i>
Data	1315
Situació geogràfica	Sant Hipòlit de la Salanca (Rosselló)
Referència	R·459· S. Hipp.
Observacions	-
Atestació I.2	<i>loco vocato Otra vassa</i>
Data	1322
Situació geogràfica	Cornellà del Bercol (Rosselló)

Referència	1322·XIII· corn. Bercol
Observacions	-
Atestació I.3	<i>I· furnum teulerium quod est Dotre</i>
Data	1334
Situació geogràfica	Illa (Rosselló)
Referència	1334·XIII·457 à ille
Observacions	-
Atestació I.4	<i>la colomina de Pug Otrer</i>
Data	1365
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1365·Q·313
Observacions	-
Atestació I.5	<i>del castel d'Otrera</i>
Data	1368
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1368·Q·204
Observacions	-
Atestació I.6	<i>lo moli de d'Otre</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372 (Ivin·320
Observacions	-
Atestació I.7	<i>lo moli d'Otre</i>
Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1373 (Ivin·317
Observacions	-
Atestació I.8	<i>loco vocato Dotre</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Ropidera (Conflent)
Referència	1375·P·595 Ropidera
Observacions	-
Atestació I.9	<i>de Pug Hotrer</i>
Data	1376
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1376·S·609
Observacions	-
Atestació I.10	<i>lo pont d'Odre</i>
Data	1377

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1377 (Ivin·347
Observacions	-
Atestació I.11	<i>lo pont de d'Otre</i>
Data	1385
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1385 (Ivin·400
Observacions	-

II	Llinatge existent.
Atestació II.1	<i>Guillemi Dotre de Vilarzello</i>
Data	1310
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1310·P·402
Observacions	-
Atestació II.2	<i>G° de Otra Calms</i>
Data	1330
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1330·XIII·381
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>L'AlcM no documenta l'accepció d'Alart, sinó que diu que ve «de <i>altre</i> (La Seu d'Urgell).»</p> <p>Coromines documenta «<i>Otre, Puig-d'~</i> (Costoja)», s.v. <i>Ultramort</i>. Més endavant, sota d'<i>Ultramort</i> trobem: «Puig d'<i>Otre</i>, que oeixo (...) en el Vallespir, te. de Costoja, pro de <i>Can Damont</i> (...), que figura ja com <i>Puig Doutre</i> en el Cadastre 1827. I a Conflent: <i>Otre</i> i <i>Dotre</i> en te. d'Arboçols, que figura en dos docs. del S. XIV (...). Molt difós cap al Sud, sobretot en el P. Val., i majorment com a cognom.</p> <p>Sota 'voltrera' de l'<i>Onomasticon</i>, trobem: «<i>Puig-Otrer</i>, domaine dans, le terr. de Castell-Rosselló (...). En <i>InvLC</i> ell mateix el cita en una dotzena de docs. des de 1194, en part escrit <i>Podio Vultrario</i>».</p>
Conclusió	<p>L'InvLC aporta una accepció nova en relació amb el DCVB. Pel que fa l'<i>Onomasticon</i>, ja documenta l'accepció toponímica, al Vallespir i al Conflent, però no al Rosselló, tal com veiem a</p>

	<p>l'Inventari. Però com a cognom explica que només apareix cap a València. L'Inventari, però, testimonia que també existia en alguna zona de la Catalunya del Nord, almenys durant el primer terç del segle XIV.</p> <p>Veiem que Coromines diu que l'InvLC disposa d'una dotzena de documentacions des de 1194. Aquesta dada, però, no la veiem reflectida. Així que pot ser que es tracti d'una equivocació, atès que les dates més antigues de l'accepció toponímica comencen l'any 1315. Tanmateix, Coromines disposa d'altres atestacions molt més antigues.</p> <p>Així, doncs, l'InvLC aporta atestacions noves en relació amb el DECat, totes extretes d'arxius de diversos municipis concrets de la Catalunya del Nord.</p> <p>A més a més, gràcies a l'InvLC podem anotar les diferents formes gràfiques antigues d'aquest mot i que Coromines no va apuntar.</p>
--	--

ULTRA	
Lema a l'InvLC	Otre
Variants a l'InvLC	Otrer
DCVB	Sí (s.v. <i>Ultra</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>Ultra</i>)

I adv. i prep.	De més de, en addició a.
Atestació I.1	<i>Otre el crex de deu lbr.</i>
Data	1363
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·462
Observacions	-
Atestació I.2	<i>e, otre tot ayso, leyxi..</i>
Data	1370
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1370·Q·210
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Otre tot so desus dit</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375·Q·537

Observacions	-
--------------	---

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>L'AlcM, amb l'accepció de 'a més de', documenta atestacions, primer de la Crònica de Jaume I i després d'altres documents, començant per un de l'any 1356.</p> <p>El Coromines també anota Jaume I com a primera atestació, i la resta de fonts també són literàries.</p> <p>Tots dos diccionaris només anoten la variant gràfica <i>oltra</i>.</p>
Conclusió	L'InvLC aporta tres atestacions extretes d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, aspecte que no s'havia especificat fins ara, i datades des de la segona meitat del segle XIV.

OU	
Lema a l'InvLC	Ou
Variants a l'InvLC	Ouis, ova, hous
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Embrió envoltat de líquids nutritius i una closca calcària revestida interiorment d'una doble membrana, que, formant un cos oval o esferoïdal, és post per les femelles dels ocells, i d'on surt el petit o pollet després d'un període d'incubació.
Atestació I.1	<i>accapti(?) de ouis et de formaticis ..et questam(?) de ouis</i>
Data	1168
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1168·68
Observacions	-
Atestació I.2	<i>pagà en ous IIs</i>
Data	1349
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1349 (Ivin·71
Observacions	-
Atestació I.3	<i>pagà al dit convit per ous ad obs de salsa</i>
Data	1364
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1364 (Ivin·263

Observacions	-
Atestació I.4	<i>petis(?) III· ova coco monasterii raniyon(?) est qui ova colligerit promonasterii quo dicto in tempore paschali</i>
Data	1271
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1271·A·214
Observacions	-
Atestació I.5	<i>e ·V· ous</i>
Data	1283
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.6	<i>e un ou</i>
Data	1283
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	-
Atestació I.7	<i>ous e formatges</i>
Data	1296
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1296e
Observacions	-
Atestació I.8	<i>per ous per oli</i>
Data	1392
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·23
Observacions	-
Atestació I.9	<i>xxx ou III· xxx</i>
Data	1400
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·xxx
Observacions	-
Atestació I.10	<i>dinaren se de pa e de vi e de truytes e d'ous</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 105
Observacions	-
Atestació I.11	<i>Ou va ovum hypertremium -ou va ,ovrum urimum -ou va, ovuan subventaneum</i>

Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	xxx(?)
Observacions	-
Atestació I.12	<i>Pa e vi e fruyta e hous</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ung·77
Observacions	-
Atestació I.13	<i>Ou, de aucell ,o reptile ,o peix ,ovum</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-
Atestació I.14	<i>Ou ,xxx huevo</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Bergnes ·449
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	AlcM documenta l'atestació 10 de DescLOT. Les atestacions més antigues d'aquest diccionari són literàries, de Llull i de DescLOT. Les fonts de Coromines també són les de Llull i DescLOT, però no les il·lustra amb atestacions com ho fa el DCVB.
Conclusió	L'InvLC aporta deu atestacions provinents directament d'arxius de la Catalunya del Nord. A més a més, les dates són molt antigues, van des de mitjan segle XII fins al XV. No s'havia documentat cap atestació provinent d'arxiu, i tampoc d'origen rossellonès.

HOU	
Lema a l'InvLC	Hou!
Variants a l'InvLC	Óu
DCVB	Si (s.v. <i>ou</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>ou</i>)

I interj.	Semblant a <i>oh!</i> , usada per a cridar algú.
Atestació I.1	<i>se xxx que'l cridá : Hou! com te'n vas axi? E lo dit hom no li respos en res</i>
Data	1440
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	S·219
Observacions	-
Atestació I.2	<i>lo dit Jacme soná'lxxxcoll no li respos</i>
Data	-
Situació geogràfica	Catalunya del Nord.
Referència	S·210
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Ou , adverbí ,per cridar (o, heus</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebrij 75
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>L'AlcM també documenta l'atestació de Nebrija. Explica que aquesta expressió és una interjecció per a cridar algú (Collsacabra, Costa de Llevant). Aquesta expressió només la localitza al dialecte oriental i al balear.</p> <p>Coromines documenta exactament el mateix que l'AlcM. A més a més, diu que es tracta d'una variant de la forma <i>oh!</i></p>
Conclusió	<p>L'InvLC demostra que no tan sols s'expressava en el dialecte oriental i al balear, o més concretament a Collsacabra, a la Costa de Llevant i a Castellar de N'Hug, si no també a la Catalunya del Nord. A més a més, una de les documentacions està datada a mitjan segle XV, cosa que no se'n tenia cap data de les atestacions documentades pels dos grans diccionaris.</p>

OVELLA	
Lema a l'InvLC	Ovella
Variants a l'InvLC	Ove, ovela, ovile, oucillar, hovela, oueyles, ovellas, hovella

DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Mamífer artiodàctil remugant de la família dels bòvids, de 70 a 80 centímetres d'alçària, de cos robust cobert per un pelatge, la llana, de color blanc o terrós (...).
Atestació I.1	<i>de qualibet ove</i>
Data	-
Situació geogràfica	Perpinyà (Rosselló)
Referència	Perp·94·123
Observacions	-
Atestació I.2	<i>ad pascere vestrum ovile</i>
Data	1087
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1087·416
Observacions	-
Atestació I.3	<i>in Cort Oucillar</i>
Data	1153
Situació geogràfica	Bonpas (Rosselló)
Referència	1153·617
Observacions	Aclariment després de l'atestació: à Bonpas.
Atestació I.4	<i>de cascuna ovela</i>
Data	1288
Situació geogràfica	Puigcerdà (Baixa Cerdanya)
Referència	1288 Puigc.
Observacions	-
Atestació I.5	<i>exxxx dos(?) les oueyles ab xxx</i>
Data	1360(?)
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	coll·25
Observacions	-
Atestació I.6	<i>de quascun molto ,ovela, cabra</i>
Data	1370
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1370·Q·377
Observacions	-
Atestació I.7	<i>no entenem ovelles gualorsanes</i>
Data	1386

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1386·Q·632
Observacions	-
Atestació I.8	<i>ovelles gualorsanes</i>
Data	1387
Situació geogràfica	Ossejà (alta Cerdanya)
Referència	1387·VI·410 osseja
Observacions	-
Atestació I.9	<i>no's sab si eran quarters de molto o de ovella</i>
Data	1429
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·228
Observacions	-
Atestació I.10	<i>axi com lo pastor sobre les ovelles</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 76e
Observacions	-
Atestació I.11	<i>ell anava primer e'l seguien ,axi com fan les ovelles a lur pastor</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 159b
Observacions	-
Atestació I.12	<i>La hovela que havia perduda</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pacio 139
Observacions	-
Atestació I.13	<i>De totes ses ovelles</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 136
Observacions	-
Atestació I.14	<i>xxx de las ovellas dels lochs qui es xxx en menjar</i>
Data	-
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	xxx 44
Observacions	-
Atestació I.15	<i>xxxa gardave les hovelles de la sua nodrisa.. les oveles</i>

Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·120
Observacions	-
Atestació I.16	<i>Ovella ,animal conegut ovis -ovella pelada en lo ventre ovis. apica -ovella fina ,ovis mollior -ovella grossera ovis hirta</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Atestació I.17	<i>Ovella, xxx, con la digamma xxx, lat. ovixxx, ovela</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Bergnes 451
Observacions	- -
Atestació I.18	<i>humil com la hovella</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Comen·Stela 37
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>La documentació més antiga de l'AlcM és de R. Llull i la resta de documentacions també són literàries.</p> <p>La documentació més antiga de Coromines és de 1015-1019 de Benasc escrit <i>obella</i>; <i>oveiles</i> en un document del s. XII (<i>Usatges de Barcelona</i>); <i>oueles</i> en un document català d'Osca de l'any 1289. També explica que és un mot conegut en totes les èpoques i en tot el domini lingüístic català, excepte en el Rosselló on s'usa <i>feda</i> (menys en Vallespir, infra). Coromines també diu que «en certs textos antics en lloc de grafiar la consonant palatal d'aquest mot amb el dígraf ll (així ouella en la lleuda de Puigcerdà, 1288 (...))», però a l'InvLC no es veu reflectit això.</p>
Conclusió	<p>En relació amb el DCVB, per mitjà de l'InvLC hem vist que existien més variants ortogràfiques que no havien estat documentades fins ara: <i>ovile</i> (s.XI), <i>ove</i>, <i>ovella</i> (mitjan s. XV), <i>ovelles</i> (1386-87) i <i>oueyles</i> (mitjan s. XIV). A més a més, n'hi ha una que és més antiga de les anotades: <i>ovile</i> (a. 1087). Cal afegir que aquestes formes han estat extretes de documentació original</p>

	<p>de la zona del Rosselló i de l'Alta Cerdanya. Per exemple, el cas de <i>ovelles</i> (1387), està documentada en algun arxiu del municipi d'Ossejà. Així doncs, a diferència del que es coneixia fins a dia d'avui, Alart fa aportacions de més variants del mot <i>ovella</i>, una de les quals és la més antiga mai anotada i, a més, moltes de les atestacions provenen del Rosselló, cosa que no s'havia identificat cap documentació tan antiga extreta d'aquesta zona del territori català.</p> <p>Referent al DECat, les atestacions d'Alart desmenteixen el que diu respecte l'ús d'aquest mot al Rosselló, ja que explica que no hi és utilitzat (llevat del Vallespir). Segons les documentacions d'Alart, no sembla que fos així. També hi trobem un error, ja que Coromines diu que a la lleuda de Puigcerdà hi ha escrit <i>ouella</i>, però Alart ho escriu amb una <i>l</i>, de manera que un dels dos es va equivocar a l'hora de copiar. A més a més, les documentacions més antigues d'aquest diccionari vénen de Benasc, dels <i>Usatges</i> i d'Oscà. Per tant, Alart aporta documentacions tant o més antigues provinents d'arxius de la Catalunya del Nord.</p>
--	---

VERGONYA	
Lema a l'InvLC	O vergonya
DCVB	Sí (s.v. <i>vergonya</i>), però no apareix l'accepció d'interjecció.
DECat	Sí (s.v. <i>vergonya</i>), però no apareix l'accepció d'interjecció.

I <i>interj.</i>	Interjecció.
Atestació I.1	<i>o vergonya! interioctio .proh pudor</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	En cap dels dos diccionaris apareix l'accepció d'interjecció.
Conclusió	En aquest cas, malgrat que l'accepció no aparegui als dos grans diccionaris històrics, com que es tracta d'una atestació de Nebrija, no ens aporta informació nova que sigui rellevant.

OVIL	
Lema a l'InvLC	Ouil
Trad. a l'InvLC	Corral, anda(?)
DCVB	Sí
DECat	Sí (s.v. <i>ovella</i>)

I m.	Corral d'ovelles.
Atestació I.1	<i>e de fer aquí cortals e ouils a obs de lur bestiar</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	Coll·6
Observacions	<i>Obs:</i> tenir necessitat

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	<p>El DCVB ens proporciona una atestació documental del segle XV, de la traducció de la <i>Comèdia</i> de Dant feta per Andreu Febrer (Purg. xxvii, 82), i una altra de 1914, de Teodor Llorente (Versos 172).</p> <p>El DECat n'aporta de literàries: de Llull (<i>Desconhort</i>, v. 342, <i>NCL.</i> iii, 89) i també el va usar Teodor Llorente (1836-1911).</p>
Conclusió	L'atestació que ofereix l'InvLC, datada el 1360, suposa tenir aquest terme documentat fora de l'àmbit de la llengua literària i provinent concretament de Cotlliure (Rosselló), cosa que no s'havia identificat fins ara.

OJALÀ	
Lema a l'InvLC	Oxala
DCVB	No
DECat	No

I interj.	Expressió futura de desig.
Atestació I.1	<i>Oxala, paraula punica utinam, osi</i>
Data	-

Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	No apareix en cap dels dos diccionaris, atès que es tracta d'una castellanisme.
Conclusió	En aquest cas, l'InvLC no ens aporta cap informació nova ni rellevant.

OXIMEL

Lema a l'InvLC	Oximel
Variants a l'InvLC	Otximel, oxiacra
DCVB	Sí
DECat	Sí

I m.	Mescla de mel, aigua i àcid acètic.
Atestació I.1	<i>otximel duretich</i>
Data	1433
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S.184
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Oxiacra</i>
Data	1433
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S.184
Observacions	-
Atestació I.3	<i>secaniabin. Oximel</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 125
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC

Anàlisi	<p>Les documentacions del DCVB són totes literàries o de llibres de medicina.</p> <p>La primera documentació de Coromines és del segle XIV, però no hi posa cap atestació. Les datacions de documents d'arxiu, la primera és de l'any 1587, també sense cap context.</p>
Conclusió	L'InvLC ens aporta dues atestacions noves del primer terç del segle XV, extreptes de documentació arxivística de la Catalunya del Nord. Cap dels dos grans diccionaris històrics documenten aquest mot en aquesta zona del territori català.

OI!	
Lema a l'InvLC	Oy!
Variants a l'InvLC	Hoy, ay
DCVB	Sí (s.v. <i>oi</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>oi</i>)

I <i>interj.</i>	Expressió usada per a comunicar sorpresa.
Atestació I.1	<i>Oy, bels fils cars!</i>
Data	Segle XIII
Situació geogràfica	-
Referència	hymne du XIIIe siècle strophe I- Mila
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Hoy Deus! e qui's poria pensar ni dir canta dolor avia?</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pacio 143
Observacions	-
Atestació I.3	<i>Oy! fil meu molt bel</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pacio 136
Observacions	-
Atestació I.4	<i>Hoy! lasa ,mesquine</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	ib. 138

Observacions	-
Atestació I.5	<i>Hoy, lasa, fil meu!</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	ib. 144
Observacions	-
Atestació I.6	<i>Dix l'abadesa a la portera : Oy, dona! e vos per santa dona vos teniem!</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ung.79
Observacions	-
Atestació I.7	<i>Ay, dona!</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Bo.78
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació més antiga d'AlcM és de Llull. Coromines explica: a l'Edat Mitjana <i>oi</i> no es troba mai com a adverbi, sinó com a mera interjecció de sentit comparable al de <i>ai</i> .
Conclusió	Grafia nova, atestacions i fonts noves. L'Inventari no aporta cap element en relació amb el dialecte rossellonès.

OI	
Lema a l'InvLC	Hoy
Variants a l'InvLC	Oy, oüs
Trad. a l'InvLC	Haine
Aclariments InvLC	Odi
DCVB	Sí (s.v. <i>oi</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>odi</i>)

I m.	Fàstic, nàusea.
Atestació I.1	<i>Que jo age ab vos hoy ni rancor alcuna</i>

Data	1390
Situació geogràfica	-
Referència	Revue 375
Observacions	-
Atestació I.2	<i>Car la Vapor del hoy tostemps esta en..</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·603
Observacions	-
Atestació I.3	<i>En hoy et en ira</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·605
Observacions	-
Atestació I.4	<i>ha en [hoy] hoy la massa parlar</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·605
Observacions	-
Atestació I.5	<i>Per temor o per oy o per egredansa</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scipio 537
Observacions	-
Atestació I.6	<i>que osse(?) la hoy</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scipio 544
Observacions	-
Atestació I.7	<i>dels oüs</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scipio 555
Observacions	-
Atestació I.8	<i>comoatrets(?) ab hoys inflamats</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scipio 555
Observacions	-

Atestació I.9	<i>sostendras lo meys preu e [lo] hoy del poble</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Senec. 573
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació més antiga original de l'AlcM és de 1390 (<i>RLR</i>), de manera que coincideix amb la 1 d'aquesta fitxa. La literària és de Llull. La documentació més antiga de Coromines és del 1298. Coromines explica que la forma normal a l'Edat Mitjana era <i>oi</i> . <i>Haver en oi</i> vol dir “avorrir” a l'E.M.
Conclusió	En aquest cas, l'InvLC aporta, com a molt, atestacions noves, però no són ni d'arxiu ni més antigues ni de la Catalunya del Nord. Per tant, no s'hi aporta gran cosa.

OÏBLE	
Lema a l'InvLC	Oible
Variants a l'InvLC	-
DCVB	Sí
DECat	Sí

I adj.	Que pot ésser oït.
Atestació I.	<i>oible ,cosa ques pot oir audibilis</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Neb. 76
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	L'AlcM consta d'atestacions literàries, començant per Llull. La primera atestació de Coromines és extreta de les <i>Homilies</i>

	<i>d'Organyà.</i>
Conclusió	En aquest cas, l'InvLC no ens aporta cap informació nova, atès que l'única atestació de què consta és extreta del Diccionari de Nebrija.

Oïda	
Lema a l'InvLC	Oida
Variants a l'InvLC	Hoida, hoyda, oyda
DCVB	Sí
DECat	Sí

I.f.	Acció d'oir.
Atestació I.1	<i>co sia pervengut a hoida dEn P. Olot</i>
Data	1365
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1365·Q·616
Observacions	-
Atestació I.2	<i>cum en hoyda nostra sia pervengut que</i>
Data	1395
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1395·S·254
Observacions	-
Atestació I.3	<i>a nostra oyda es novellament pervengut</i>
Data	1413
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1413·P·489
Observacions	-
Atestació I.4	oida, lo sentiment pera oir ,auditus
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Neb. 76
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera atestació de l'AlcM és de l'any 1407. La resta de fonts

	són literàries. A més a més, aquest diccionari només documenta aquest mot a Barcelona, València i Palma. Les documentacions de Coromines són els <i>Costums de Tortosa</i> , Aversó (?), en Sant Vicenç Ferrer, a la RLR (1445), etc.
Conclusió	L'InvLC aporta documentacions provinents d'arxiu de la Catalunya del Nord, cosa que el DCVB no havia anotat. En relació amb el DECat, Alart aporta tres atestacions datades des de mitjan segle XIV fins a començaments del XV (més antigues que les atestacions dels dos grans diccionaris), provinents d'algun arxiu nord català, cosa que no es tenia documentada.

OÏDOR	
Lema a l'InvLC	Oydor
Variants a l'InvLC	Oidor, ohidor, hoydors
DCVB	Sí (s.v. <i>oïdor</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>oïdor</i>)

I m.	Que escolta qui parla, perora, canta, etc.
Atestació I.1	<i>Que'l oydor no prenga plaher (celui qui écoute)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·609
Observacions	-
Atestació I.2	Oidor, lo qui ou(?). auditor
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 76
Observacions	-

II m.	Antigament, persona revestida d'autoritat per a oir l'exposició de fets judicials, econòmics, etc., i dictaminar sobre ells.
Atestació II.1	<i>hoydors de comptes</i>
Data	1358
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1358·231
Observacions	-
Atestació II.2	<i>micer P. Comte conseller e oydor de nostra cort</i>
Data	1373

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1373·Q·451
Observacions	-
Atestació II.3	<i>a altre qual se vol d'aço compte oydor</i>
Data	1386
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·391
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La primera documentació original del DCVB de la primera accepció és documentació literària. Pel que fa a la segona accepció trobem un document de l'any 1384. A més a més, tan sols documenta aquest mot a Barcelona, València i Palma. Pel que fa a la primera accepció, Coromines documenta un context datat cap a l'any 1340. Quant a la segona accepció la primera documentació és de l'any 1251. Les fonts són de textos literàries o de llibres medicinals.
Conclusió	Alart aporta atestacions de fonts originàries de la Catalunya del Nord, cosa que no s'havia localitzat cap documentació provinent d'aquesta zona. A més a més, les dates que anota són més antigues de les del DCVB (no pas del DECat).

OÏMENT	
Lema a l'InvLC	Oyment
Variants a l'InvLC	hoyiment
DCVB	Sí (oïment)
DECat	Sí (oïment)

I m.	Acció d'oir; l'efecte.
Atestació I.	<i>Cum a hoyiment de mi sia pervengut que</i>
Data	1379
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·299

Observacions	-
Atestació I.	<i>Que no fa de veer ne d'oyment</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 277
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	La documentació original més antiga d'AlcM és de l'any 1421 (arx. Igualada) i la literària de Llull. Coromines només esmenta que hi ha dues documentacions, una de Llull i una altra datada el 1421, sense exemplificar-ho amb cap atestació.
Conclusió	L'InvLC mostra una atestació datada el darrer terç del segle XIV, per tant, és més antiga que les que anoten els dos grans diccionaris. A més a més, aquesta atestació és extreta d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, cosa que no se n'havia agafat cap d'aquesta zona. Així, l'Inventari anota que aquest terme no tan sols es feia servir a Igualada, sinó també a la Catalunya del Nord.

OIR	
Lema a l'InvLC	Hoyr
Variants a l'InvLC	Hohi
Trad. a l'InvLC	Haïr
DCVB	Sí (s.v. <i>oir</i>), però amb l'accepció d'«escoltar».
DECat	Sí (s.v. <i>oir</i>), però amb l'accepció d'«escoltar».

I v. tr.	Odiar.
Atestació I.	1. <i>Hohi-te que juglars te vesiten</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Regim 582
Observacions	Aclariment després del codi que diu: <i>fuis que.. n'aimes pas.. (?)</i>

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Apareix el substantiu <i>oi</i> amb l'accepció de 'odi', però el verb

	d'aquest substantiu, que seria el que documenta Alart, 'oir', no apareix amb l'accepció de 'odiar', sinó amb la de 'escoltar' en tots dos diccionaris.
Conclusió	Aportació d'un lema amb una accepció nova.

OIR	
Lema a l'InvLC	Oir / Oyr
Variants a l'InvLC	Oyr, oydes, oyats, oit, ous, ojes, oges, hojes, oig, hou, oygen, hoit, hoida
Trad. a l'InvLC	entendre
DCVB	Sí (s.v. <i>oir</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>oir</i>)

I v. tr.	Percebre amb el sentit de la oïda.
Atestació I.1	<i>segons que oym daquel</i>
Data	1313
Situació geogràfica	Tunis (Tunísia)
Referència	1313 Tunis
Observacions	-
Atestació I.2	<i>dixs que no ho vehe ni o hoy dir</i>
Data	1321
Situació geogràfica	Prats de Molló (Vallespir)
Referència	1321 Prats de Molló
Observacions	-
Atestació I.3	<i>hoir</i>
Data	1344
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1344·13
Observacions	Després de l'atestació trobem un aclariment que diu: <i>inf.</i>
Atestació I.4	<i>de piadoses orelles hoir</i>
Data	1358
Situació geogràfica	Vinça (Conflent)
Referència	1358 (Vinça f°19)
Observacions	-
Atestació I.5	<i>lo qual oydes xxx hont</i>
Data	1360

Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	col·36
Observacions	-
Atestació I.6	<i>hoides lurs rahons</i>
Data	1362
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1362·481
Observacions	-
Atestació I.7	<i>ara oiats que'us fa saber</i>
Data	1369
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1369·Q·326
Observacions	-
Atestació I.8	<i>ara ogats que mana</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·410
Observacions	-
Atestació I.9	<i>nos los hoyirem</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·415
Observacions	Després del codi trobem un aclariment que diu: entendrons.
Atestació I.10	<i>(ell) hoy l'aygua sautar</i>
Data	1372
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1372·Q·438
Observacions	Després del codi trobem un aclariment que diu: il entendi.
Atestació I.11	<i>ha ohit dir</i>
Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1373·Q·443
Observacions	-
Atestació I.12	<i>ho ha oit dir</i>
Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1373·Q·446
Observacions	-
Atestació I.13	<i>ara augats que mana</i>

Data	1373
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1373·Q·457
Observacions	-
Atestació I.14	<i>ara hojats que mana</i>
Data	1374
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1374·Q·463
Observacions	-
Atestació I.15	<i>ara ojats</i>
Data	1375
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1375·Q·477
Observacions	-
Atestació I.16	<i>ara ojats que fa saber</i>
Data	1378
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·262
Observacions	-
Atestació I.17	<i>les rahons no oyides ne scoltades</i>
Data	1379
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·299
Observacions	-
Atestació I.18	<i>no appella ni ohit ni citat</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1380·Q·489
Observacions	-
Atestació I.19	<i>ell hohia dir que</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·338
Observacions	-
Atestació I.20	<i>lo que hom ou dir</i>
Data	1380
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·341
Observacions	-

Atestació I.21	<i>ara oiatz que</i>
Data	1381
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·348
Observacions	-
Atestació I.22	<i>per hoyr sentencia</i>
Data	1382
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·359
Observacions	-
Atestació I.23	<i>oydes e enteses les demandes</i>
Data	1384
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	R·381
Observacions	-
Atestació I.24	<i>ara hoiats que mana</i>
Data	1384, 1414
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1384·Q·573·1414·4·499
Observacions	-
Atestació I.25	<i>e hosí que</i>
Data	1389
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1389·S·343
Observacions	Després de l'atestació trobem un aclariment en francès que diu: <i>et il entendit que</i>
Atestació I.26	<i>als no-y hosí</i>
Data	1389
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1389·S·344
Observacions	Després de l'atestació trobem un aclariment en francès que diu: <i>il n'entendit pas..</i>
Atestació I.27	<i>que sien hoydes les rahons</i>
Data	1395
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1395·S·254
Observacions	-
Atestació I.28	<i>que fossen hoydes.. Ha hoyt dir</i>
Data	1396

Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·367
Observacions	-
Atestació I.29	<i>ell ha oit dir que</i>
Data	1396
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·374
Observacions	-
Atestació I.30	<i>no-y havia alcun qui ho ois</i>
Data	1396
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·375
Observacions	-
Atestació I.31	<i>ell hi era present e ho hoy de ses orelles</i>
Data	1396
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·383
Observacions	-
Atestació I.32	<i>com haia oyt dir que</i>
Data	1417
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1417·O·591
Observacions	-
Atestació I.33	<i>a son oyr es pervengut que</i>
Data	1440(?)
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·395
Observacions	-
Atestació I.34	<i>ell ha hoit dir</i>
Data	1441(?)
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S·286
Observacions	-
Atestació I.35	<i>ara hoiau que'us mana</i>
Data	1594
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1594·IV·509
Observacions	-
Atestació I.36	<i>xxx ab ell en oyr dir de una xxx</i>

Data	1xxx9 (?)
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	S-227
Observacions	-
Atestació I.37	<i>Oiren</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scriva 19
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>ils entendirent</i>
Atestació I.38	<i>que'l Pare'us oi</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scriva 24
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>entendit</i>
Atestació I.39	<i>Fins que deus esser oyt</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·611
Observacions	-
Atestació I.40	<i>Per oyr ..ell oyra</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·601
Observacions	-
Atestació I.41	<i>deus te hou e te veu</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·601
Observacions	-
Atestació I.42	<i>Si deus ho hoya</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·603
Observacions	-
Atestació I.43	<i>els te oyrien</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·606

Observacions	-
Atestació I.44	<i>hoges la preposicio</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Alb·Bret·608
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>écoute</i>
Atestació I.45	<i>que el hoys</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 81
Observacions	-
Atestació I.46	<i>Senyors, hoyats</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	ib. 83
Observacions	-
Atestació I.47	<i>el hoya</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 94
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>il entendait</i>
Atestació I.48	<i>he hoyda la tua veu</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 85
Observacions	-
Atestació I.49	<i>els hoiren</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 85
Observacions	-
Atestació I.50	<i>Los que tu oyras</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 85
Observacions	-
Atestació I.51	<i>los xxx per hoida hoyrets</i>
Data	-

Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 81
Observacions	-
Atestació I.52	<i>xxx hoyras(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 105
Observacions	-
Atestació I.53	<i>oreles no's sadolen de oir</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Max·mor·178
Observacions	-
Atestació I.54	<i>qui no sofer la paraules, hou-ssa moltes</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Max·mor·181
Observacions	-
Atestació I.55	<i>E ojes les mies pregueries</i>
Data	-
Situació geogràfica	Després del mot 'ojés' de l'atestació trobem un aclariment en francès que diu: <i>que tu entendes</i>
Referència	Pacio 138
Observacions	-
Atestació I.56	<i>lo(?) hoyren molt bel cant(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 28(?)
Observacions	-
Atestació I.57	<i>els hoiren vells(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 29
Observacions	-
Atestació I.58	<i>nosaltres no avem hoida neguna veu humxxxal(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 23
Observacions	-

Atestació I.59	<i>com ..eyl xxx hoit</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ant. 14
Observacions	-
Atestació I.60	<i>cant la dona xxx hoites xxxstes paraules</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Ung·73
Observacions	
Atestació I.61	<i>a xxx oides</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Bo·72
Observacions	-
Atestació I.62	<i>De mal oir de mal parlar</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 24xxx
Observacions	-
Atestació I.63	<i>Ells per qui oit serves(?)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 415
Observacions	-
Atestació I.64	<i>Oyats ell(?) pecador</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 457
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>écoutez</i>
Atestació I.65	<i>E mes oreyles xxx oyr</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Lull 490
Observacions	-
Atestació I.66	<i>Oges donchs que</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Regim 581

Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>entend</i>
Atestació I.67	<i>Hoies que he xxxt d'aço</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Regim 583
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>entende</i>
Atestació I.68	<i>Que (tu) les hojes</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·126
Observacions	-
Atestació I.69	<i>(jo) no hoyre la tua paraula</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·127
Observacions	-
Atestació I.70	<i>e'ls hou</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Marg·122
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>entend</i>
Atestació I.71	<i>Ous</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Scipio 543
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>tu entend</i>
Atestació I.72	<i>E nos ,oit aço, fa xxx fer..</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-10
Observacions	-
Atestació I.73	<i>Oint jo dorchs de Grega eloquencia</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Miq. Stela 79
Observacions	-
Atestació I.74	<i>Oig-lo plorar</i>
Data	-

Situació geogràfica	-
Referència	Com·Stela 36
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>je l'entends</i>
Atestació I.75	+ <i>oydes aquestes paraules</i>
Data	-
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	jac·164
Observacions	-
Atestació I.76	<i>que volran [oyr] oir</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 88
Observacions	-
Atestació I.77	<i>oym</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 2d
Observacions	Després de codi trobem un aclariment en francès que diu: <i>nous entendîmes</i>
Atestació I.78	<i>hagueren oides aquestes novelles</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	desclot 5b
Observacions	-
Atestació I.79	<i>vull que oyen e entenen ço que diran</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Desclot 118
Observacions	-
Atestació I.80	<i>Oir audio</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Nebr. 76
Observacions	-

II v. tr.	Oir de comptes , no queda clar quin dels dos significats correspon a aquestes atestacions dels dos que dona el DCVB: 1. Fer exposar a algú l'estat dels comptes que porta d'una administració
------------------	---

	col·lectiva, per examinar-los, impugnar-los o aprovar-los. 2. En sentit figurat, és exigir-li explicacions, fer que expliqui la seva conducta (Mall.).
Atestació II.1	<i>que (ells) oygen compte</i>
Data	1360
Situació geogràfica	Cotlliure (Rosselló)
Referència	coll·10
Observacions	-
Atestació II.2	<i>ell hoira compte</i>
Data	1361
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	9·1361·292
Observacions	-

III v. tr.	Oir missa assistir-hi i prestar-hi atenció.
Atestació III.1	= si lo sr rey ohia missa
Data	1310
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	-
Observacions	
Atestació III.2	<i>Si (jo) y trop missa apparellada hoyr la he (je l'entendrai)</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Conte 116
Observacions	-
Atestació III.3	ell volia oyr missa en la sua capella que tenien alli
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Pere III-10
Observacions	-
Atestació III.4	<i>Hoyr misses e sermons</i>
Data	-
Situació geogràfica	-
Referència	Tuglat 81
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	Pel que fa a la primera accepció, el DCVB documenta com a

	<p>atestació més antiga un document de l'any 1251 (Pujol Docs), recopilació de documents de la Seu d'Urgell. La resta ja són literàries. La primera de Coromines és de les <i>Homilies d'Organyà</i>, encara que no n'anota cap atestació, sinó formes ortogràfiques com <i>odir</i>, <i>ozen</i> 'ouen', <i>odid</i>, <i>ozid</i>. Les atestacions que sí que anota són totes literàries, com ara les de Desclot, de Llull o del <i>Tirant</i>. La segona accepció, 'oir de compte', l'AlcM obté una primera documentació datada el 1577 (<i>BSAL</i>, VIII, 72) i una altra de literària del segle XX i que especifica que només es diu a Mallorca. El Coromines només anota una atestació datada el 1577 (igual que la primera que té el DCVB) provinent d'un document balear.</p> <p>Quant a la tercera accepció, 'oir missa', el DCVB només obté atestacions literàries, com són les de Llull, de l'<i>Spill</i> o del <i>Tirant</i>. El DECat no en dóna cap atestació, sinó que tan sols en fa una explicació de com ha evolucionat aquesta expressió.</p>
Conclusió	<p>En relació amb l'accepció de 'percebre sons', l'InvLC no aporta atestacions més antigues, ja que són datades des de l'any 1321, però sí que n'aporta d'origen de diversos municipis de la Catalunya del Nord, com per exemple de Prats de Molló, Cotlliure o Vinçà, cosa que no s'havia documentat fins ara. També n'hi ha una que és localitzada a Tunis i datada el 1313.</p> <p>Pel que fa a la segona accepció, l'Inventari demostra que l'expressió 'oir de comptes' no tan sols existia a Mallorca, tal com indiquen tots dos diccionaris amb una atestació de l'any 1577, sinó que a la Catalunya del Nord i concretament a Cotlliure (Rosselló) també trobem dues documentacions amb aquesta expressió. Hi ha dues diferència, però, que és la absència de la preposició i el segon mot en singular: <i>oir compte</i>. A més a més, les dates que apareixen en aquesta accepció són de mitjan segle XIV, és a dir, més antigues de les que s'havien documentat a Mallorca.</p> <p>Finalment, la darrera accepció 'oir missa', l'InvLC ens aporta una atestació datada l'any 1310 i extreta d'algun arxiu de la Catalunya del Nord. Per tant, és la primera atestació documental que disposem en relació amb aquesta accepció, atès que les que s'havien localitzat fins ara provenien de textos literaris.</p>

OIX	
Lema a l'InvLC	Oyx
DCVB	Sí (s.v. <i>Oix</i>)
DECat	Sí (s.v. <i>Oix</i>)

I topon.	Poblet de 454 habitants, cap de municipi, situat a la Garrotxa, a 18 quilòmetres d'Olot, a al vora de la riera de Bac.
Atestació I.1	<i>in parrochia de Oyx</i>
Data	1268
Situació geogràfica	Catalunya del Nord
Referència	1268 (feu·A·f 14·A·537)
Observacions	-

Aportacions de l'InvLC	
Anàlisi	El DCVB no en dóna cap documentació. Sí que apunta les formes que presenten els documents medievals llatins: <i>Uxio</i> (a. 1330), <i>Uxo</i> (a. 1213), <i>Evoxo</i> (a. 1000) i <i>Ovoxo</i> (a. 977). Al DECat, la documentació més antiga que ofereix és de l'any 937 (doc. inèdit del Comte Sunyer de Bna).
Conclusió	Alart dóna una variant nova que no està documentada pels grans diccionaris: 'Oyx'. A més a més, l'atestació és extreta d'algun arxiu de la Catalunya del Nord, per tant pot ser una forma pròpia de la zona.